

(ו) גמ', כולוהו טענתא טענת אחרים והוראת עצמו ניהו, אלא בררבה מקמיפלאגי. הקשה החשק שלמה, לפי הסלקא דעתין דלא ידעינן לדרבה, ולכולי עלמא אינו מעיז לכפור הכל גם בבנו. מלבד דקשיא לישנא דרבי אליעזר בן יעקב, קשיא נמי ארבנן, אמאי אמרו דפטור, מאי שנא מכל מודה במקצת דחייב. ותירץ, דבאמת גם לסלקא דעתין ידעינן להא דרבה וסברת רבנן דאיכא מיגו כיון דרבנו מעיז, אלא דהוקשה לן לישנא דרבי אליעזר בן יעקב אמאי קרי ליה טענת אחרים. ולכך הוזקק רש"י ד"ה אלא, לפרש, דלמסקנא מיירי בטוענו קטן, ולהכי מיקרי טענת

הדרך היומיומית

מפכת כתובות דף יח

א אדר התשע"ה

עצמו, והוא עיקר התיורן.

(ז) **תוס' ד"ה אלא הכא**, ונראה דמשום דקרי ליה טענת עצמו דחקו להעמיד בטענו קטן. ביאר **המהרש"א**, דמכל מקום גם לרש"י הוי מצי להעמיד פלוגתיהו בטענו גדול, ופליגי האם בבנו מעיז ויש לו מיגו דאי בעי הוה כופר הכל או לא. אלא, דרבותא אשמועינן, דאפילו בטענו קטן דליכא טענה אלימתא אלא כעין טענת עצמו, אפילו הכי משביעין אותו לרבי אליעזר בן יעקב.

דף יח ע"ב

(ח) **תוס' ד"ה ובבבלי בעי דלורי, בתוה"ד**, ונראה דאתה לפרש וכו' וקאמר דאין זה עוות מה שכופר קצת. **בקובץ שיעורים** (ח"ב סימן ג' אות כ"ב, כ"ג), הביא ששאלו הראשונים, אי לא אמרינן מיגו בגוונא שהטענה שהיה טוען ונאמן עליה הווי העזה, מאי טעמא אמרה הגמ' **בבבא מציעא** (קטו). בגוונא דהנהו עיזי דאכלי חושלא ותפס להו מארי דחושלא שיכול לטעון עד כדי דמיהן כיון שיכול לטעון לקוחים הם בידי. הא הווי מיגו דהעזה. ותיירן, שבמיגו דהעזה אין חסרון דנאמנות, דהא אם היה טוען לקוח היה נאמן, וכח טענתו זו נותן לו נאמנות. ואף דאפשר לומר דאדרבה מה שאינו טוען היינו משום דהווי שקר, ואינו יכול להעזי. ואין בירור שטענתו אמת. מכל מקום עדיין לא איבד את נאמנותו. וכל זה לענין ממון. אבל לענין אפטורי משבועה, בעינן שאותו בירור גמור שיש מחמת השבועה, צריך להיות בטענתו. וכיון שאפשר שאינו מעיז אין כאן בירור.

(ט) **בא"ד, בסוה"ד**, דבעדות שקר ליכא אלא לא תענה וכו'. הקשה **הרש"ש**, הא איכא נמי איסורא דגרמא בנזיקין, ודאיתא **בבבא בתרא** (כב.), דגרמא בנזיקין. ומדחייב להשיב אבדתו ולהצילו מנוק, כל שכן שאסור יגרור לו נזק.

(י) **גמ', לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון**. פירש **רש"י ד"ה אלא**, דלאו כל כמיניהו לשווי נפשיהו רשעים בעדות פיהם וכו'. והקשה **הגרע"א** (בדרוש וחדוש), אמאי הוצרך לכך, הא אף אי אדם משים עצמו רשע. יש לפרש, דכיון דלדבריהם רשעים הם, אין רשע יכול להעיד לפסול את השטר, ואם כן נשאר השטר בחזקתו.

(יא) **תוס' ד"ה הרי אלו נאמנים**, וא"ת ולמה נאמנים וכו' דהא לקמן אמרינן תרי ותרי נינהו. הקשה **ההפלאה**, אמאי לא הקשו התוס' כן על הברייתא **לקמן** (יט): מיניה וביה. דאיתא התם, דאם אין כתב ידם יוצא ממקום אחר נאמנין לפסול השטר לגמרי. אמאי, תרי ותרי נינהו. והמיגו לא מהני דהוי מיגו במקום עדים. ותיירן, דאפשר דסברי התוס' דכשיש תרי ותרי מהני המיגו לסייע לכת אחת, ועל כן לא חשיב מיגו במקום עדים. אמנם אמתניתין הקשו, דהא הכא אין נאמנים בתורת עדות, ומטעמא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, ואין נאמנים אלא מטעם מיגו, ולכך הקשו התוס' הא הוי מיגו במקום עדים. **והגרע"א** נמי תירץ כן. עוד תירץ, על פי מה שכתב דעיקר קושיית התוס' צריכה ביאור.

דאם אינם נאמנים במה שאומרים אנוסים היינו, נמצא שהעידו עדות שקר, ואם כן פסולים להעיד. ואינם נאמנים גם במה שאמרו שכתב ידם הוא זה, ושפיר השטר פסול. אלא יש לומר, דכיון שבעדותם שאומרים אנוסים היינו הוו חוזרים ומגידים, אין כאן עדות כלל, ולא נפסלים בזה לעדות. ואם כן שפיר הוקשה לתוס' דנאמנים במה שאמרו שכתב ידם הוא זה. אבל **לקמן** (יט): מיירי שהעידו עדים אחרים על השטר, ושפיר איכא עדות לפסול השטר, ואם לא נאמנים לומר שאנוסים היו, ממילא הם עידי שקר. ושוב אינם נאמנים לומר שכתב ידם הוא זה, וממה נפשך השטר פסול.

(יב) **גמ', כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד**. פירש **רש"י ד"ה כיון שהגיד**, דגבי עדות חדא הגדה כתיבא. וביאר **הריטב"א** כוונתו, דאי יכול לעולם לחזור ולהגיד, לא משכחת לה חיוב על שבועת העדות, דלעולם אחר שאומר שלא ידע עדות, יכול לחזור ולהעיד. והקשה, הא חיוב שבועת העדות הוא על שכבש עדותו ולא העיד, ומה לי אם חוזר ומגיד סוף סוף כבש עדותו. והביא פירוש נוסף, דדרשינן לקרא "אם לא יגיד" דכיון שלא הגיד שוב אינו חוזר ומגיד. וגם על פירוש זה הקשה, אכתי מנלן דמי שהעיד בבית דין אינו יכול להעיד להיפך, דהא כיון שלא הגיד היינו שכבש עדותו. ולכך פירש, דדרשינן לה מקרא ד"על פי שנים עדים יקום דבר", דאי אחר עדותו יכול לחזור בו, ליכא "לעולם יקום דבר".

(יג) **גמ', כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד**. כתב **התומים** (כללי מיגו אות נא), דלאו היינו שאינם נאמנים כלל לחזור בהם, אלא הוו כתרי ותרי. וכן כתב **הבית יעקב** כאן.

(יד) **רש"י ד"ה פסולי עדות היינו**, קרובים או משחקים בקוביא. אבל **הר"ן** (דף ו. מדפי הרי"ף), לא כתב, אלא לגוונא דהיו קרובים, והוא משום דבפסול גזלנות לא מהימני כיון דאין אדם משים עצמו רשע. והקשה **הט"ז** (חושן משפט סימן מו סעיף לו), הא בקרובים נמי משוו נפשיהו רשיעי, דהא חתמו על שטר של קרובם ורצו לגרור להוציא ממון שלא כדין. ותיירן, דסמכו על הא דהכל יודעים שהם קרובים ולא יוציאו ממון על פיהם. והקשה **החשק שלמה**, דלא מסתבר לומר שזו היתה כוונתם דאם כן למה חתמו.

(טו) **רש"י ד"ה אין אדם משים עצמו רשע**, אינו נאמן לפסול את עצמו מחזקתו, דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות. כתב **בחיודשי הגרע"א**, דמשמע מהא, דלא אמרינן אין אדם משים עצמו רשע אלא לענין עדות. וכן כתב **רש"י יבמות** (כה:): **ד"ה ואין**, וכן מבואר דעת **הריב"ם** המובאת **בהגהות אשר"י** (בבא קמא פ"ט סי' יח) מעשה בפרגא בראובן שנתן מעות וכו'. נכתב **הבית יוסף** (סימן לד אות מח בשם בעל התרומה), דמשמע דבטענה שלא שייך בה פסול קרוב, אין חסרון של אין אדם משים עצמו רשע, שמה איכפת לנו אם משים עצמו רשע. ודלא **כתוס' בבא מציעא** (ג): **ד"ה ומה אם**, דהקשו האיך נאמן לומר גבי אכלתי חלב מזיד הייתי, הא אין אדם משים עצמו רשע, משמע דלאו דוקא לענין עדות אינו נאמן. ועיין לקמן באות זו.

שהעדים האומרים "אין זה כתב ידינו" כל אחד מהם אינו מעיד אלא על כתב יד עצמו, והוי רק עד אחד על כל כתב. ואם כן שפיר שייך נמי גבייהו האי סברא דאינם רוצים לומר מזויף דיראים שיכחישום. ואין לומר מיגו דהווי אמרי כל אחד ואחד על כתב ידו וכתב יד חברו אין זה כתב ידינו, דהווי מיגו בתרי. והר"ל תירץ, דעל העדים יש לומר לתירוץ השני שכתבו התוס', דטעמא משום דהוי כנחקרה עדותן.

(ד) בא"ד, ופירש הקונטרס במקום אחר וכו'. כתב בקובץ **שעורים** (ב"ב אות תכ"ו), דכוונת התוס' בזה דהיה מקום להאמין ללוה מב' טעמים: א. מיגו דאי בעי טעין מזויף. ב. הפה שאסר הוא הפה שהתיר. ובסברתם הראשונה כתבו התוס' דירא לטעון מזויף, ונמצא שאין כאן מיגו, אמנם אכתי קשיא דסוף סוף איכא הכא הפה שאסר, דרק על פיו אנו מכשירים השטר.. לזה כתבו התוס' סברת הקונטרס דדבר תורה השטר כשר, אלא דרבנן האמינהו היכא דטעין מזויף ונמצא שאין כאן הפה שאסר. אמנם השיטה מקובצת בבבא מציעא (י). ד"ה אין צריך לקיימו) הביא רק את התירוץ השני.

(ה) גמ', אביי אמר לעולם דאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וכו'. הקצות החושן (סימן צ"ט סק"ב), הוכיח מהא דאיתא בקידושין (סה:) דאף על פי ששניהם מודים אין חוששין לקידושין, והוא משום דחב לאחרים. דהא דליכא לנאמנות דהודעת בעל דין במקום שחב לאחרים, היינו אף היכא דליכא חשש קנוניא. אלא טעמא, דהיכא דאיכא חוב לאחרני, דוקא על פי שנים עדים יקום דבר, ועד אחד אינו נאמן אפילו הוא כמשה ואהרן. ודחה דברי התומים (שם סק"ג) שכתב, דהיכא דאין ללוה עצמו נכסים אלא רק ללקוחות, נאמן בהודאתו אף שחב לאחרים, כיון דליכא חשש קנוניא. משום דאין בעל דין נאמן בהודאתו כשחב לאחרני, דוקא היכא דאיכא חשש קנוניא. אמנם ברמב"ם (פ"ב ממלוה ה"ו) מבואר להדיא דהטעם דאין נאמן משום חשש קנוניא.

(ו) גמ', שם. כתב הרא"ש (סימן ט') בשם הראב"ד, דהיכא דאמר המלוה אמנה הוא זה ואחר כך פרע חובו לבעל חובו, ובא לגבות מן הלוה, יכול לגבות. כיון דהשתא דלא מהימנינן ליה יכול בעל חובו לגבות מהלוה. והשתא שפרע לו, יכול הוא עצמו לגבות, דלא גרע מבעל חובו עצמו. אמנם הביא שרבינו יונה חילק, דאין הכי נמי היכא שעל מה שתבעו בעל חובו, אמר שטר אמנה הוא זה. רגלים לדבר דלא אמר אלא לדחות ממנו בעל חובו, ואין כאן הודאה דהשטר פסול, יכול לגבות בו מהלוה. אבל היכא שהודה בלא שתבע ממנו הבעל חוב, יש לומר, דלגבי עצמו נאמן, והווי שטר אמנה ואינו יכול לגבות מן הלוה.

(ז) תוס' ד"ה וכגון שחב לאחרים, וא"ת וליהמניה במיגו דאי בעי מחיל ליה. הרשב"א כתב, דיש מתרצים דאינו נאמן במיגו, משום דמשוי נפשיה רשע וכן משוי לעדים רשעים, דאסור להשהות שטר אמנה ואסור לחתום עליו, ולא מהני מיגו להאמינו בזה. ויש מתרצים, דאביי סבר דרב פליג אדשמואל, וסובר שאי אפשר לחזור ולמחול. עוד תירצו, דמיירי שכתב הלוה למלוה משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך,

(ט) תוס' ד"ה הרי אלו נאמנים, בתוה"ד, וי"ל כיון דהצריכו חכמים קיום וכו'. כתב הבית יעקב, דלכאורה לדבריהם הוי כשטר שאינו מקיים. אלא דלפי זה היה צריך להיות דינו כשטר שאינו מקיים, דלא קרעין ליה ולא גבינן ביה. ואילו המהרש"א כתב, דקרעין השטר. וביאר הבית יעקב, דכיון שאין השטר מקיים, ממילא נאמנים שאין השטר אמת, במיגו דאי בעו אמרי מזויף. דהא התוס' בד"ה אין נאמנים הקשו, דליהמנו במיגו שהשטר שקר, ותיצרו דלא אמרינן מיגו במקום עדים, ואם כן הכא דלא חשיב קיום, הוי כליכא עדים ושפיר נאמנים במיגו. (יז) תוס' ד"ה אין נאמנים, בתוה"ד, ועוד דחוזרים ומגידיים הם דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. עיין באות טו. והקשה בחידושי הגרע"א, הא קושית התוס' דליהמנו מדין מיגו, ולא מדין עדות, ובמיגו לא איכפת לן אי חוזר ומגיד.

דף יט ע"א

(א) גמ', קסבר רבי מאיר עדים שאמרו להם חתמו שקר ואל תהרגו, יהרגו ואל יחתמו שקר. הקשו הרמב"ן והרשב"א, איך יתכן דלרבי מאיר צריך למסור נפשו על איסור "לא תענה ברעך עד שקר". הא אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש, אלא עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ולא שמעינן לרבי מאיר דפליג. ועוד דאי נימא דהכי סבר רבי מאיר, מה מקשה הגמ' "השתא אילו אתו לקמן" וכו', הא בהא גופא פליג רבי מאיר. ותיצרו, דוודאי אין צריך למסור עצמו, אלא דהוי מידת חסידות שלא להעיד למרות שיהרגו, ולענין במידת חסידות נמי אמרינן אין אדם משים עצמו רשע לומר שלא עשאה. [ומבואר מדבריהם דשרי לאדם למסור נפשו היכא דאינו חייב, ולא הוי כמאבד עצמו לדעת. ואזיל בזה הרשב"א לשיטתו בעבודה זרה (כז:), וכן דעת התוס' (שם) ד"ה יכול. אבל דעת הרמב"ם (פ"ה מיסודי התורה ה"ד) שאסור, וכן דעת הריטב"א כאן].

(ב) תוס' ד"ה טעמא דרבי מאיר, וקשה לר"י דאם כן לפלגו בלא עדים בלוח גופיה. ביאר המהרש"א, דלא קשיא אלא לרש"י ד"ה מודה בשטר, דמפרש, דפלוגתיהו דוקא בלוח גופיה. אבל לתוס' דסברי דפליגי נמי בעדים, לא קשיא, משום דעדיפא לאשמועינן רבותא בדעת רבי מאיר, דאף דעדים דאלימי אומרים כן, אינם נאמנים.

(ג) תוס' ד"ה מודה בשטר, בתוה"ד, וי"ל דשמא ירא לזה לומר מזויף פן יכחישוהו, וליכא מיגו. הקשה הבית יעקב, הא תוס' גופיהו אמרי בדיבור הקודם, דכמו שנחלקו בלוח נחלקו נמי בעדים. וגבייהו ליכא למימר דיראים לומר מזויף, דהא לא יוכלו להכחישם, דגם אם יכחישו הא הווי תרי ותרי. ועוד, הא מגו דאי בעו שתקי ואין השטר מקיים. ועל קושיה זו תירץ, דאין רצונם לשתוק אלא לפסול השטר, דאם ישתקו שמא יתקיים באחרים. ואת קושיתו הראשונה תירץ, על פי מה שכתב הש"ך (סימן מ"ו סק"ב), דעדים שאמרו אין זה כתב ידינו ובאו עדים אחרים ואמרו זה כתב ידם, לא הווי תרי ותרי אלא תרי וחד, כיון

הדרך היומיומית

מסכת כתובות דף יט – דף כ

ב אדר – ג אדר התשע"ה

הרי"ף) ביאר, דניתן ליכתב משום דגם אם מודעה היו דבריהם, מכל מקום עדיין יש תוקף לעדות לענין השבת הממון לבעליו, ולכך נאמנים. וכתב, דלפי פירוש רש"י, נמצא שהם חוזרים ומגידיים כיון שמבטלים עדותן הראשונה, ולפי זה צריך לומר דהיינו דוקא אי לא היה כתב ידם יוצא ממקום אחר, ונאמנותם משום מיגו, דאי כתב ידם יוצא ממקום אחר הא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. אבל לפירושו אין כאן ביטול העדות, ולא חשיב חוזר ומגיד.

(יד) גמ', **תנאי היו דברינו מהו**. הקשה הר"ן (ו: מדפי הרי"ף) מאי שנא תנאי מאמנה, הא תנאי נמי הוי ביטול השטר אם לא יקיים תנאו והוי שטר עולה שאסור לקיימו. ותירץ, דכיון דהלואה משתעבד למלוה שאם יקיים תנאו יהיה חייב, נמצא שנשתעבד מיד במקצת אף קודם שנתקיים התנאי, והוי כשטר שכתוב בו מנה, ובאמת חייב רק חמישים דמותר להשהותו.

(טו) גמ', **עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי**. פירש רש"י ד"ה אי הכי, דמייירי שהעדים קיימו השטר וקמיבעיא לן, אם נאמנים בהפה שאסר לומר שהיה תנאי. והרמב"ן כתב, דכן פירש רבינו חננאל, וכך הכריע הוא עצמו. אף שבשם רבינו האי גאון כתב, דאיירינן אף בשכתב ידן יוצא ממקום אחר. והרמב"ן תמה על דבריו, דאי איירינן אפילו בכהאי גוונא, היאך אמרה הגמ' "תרווייהו בשטרא מעליא קא מסהדי", הא הווי לה למימר, "שטרא מעליא הוא". עוד הוכיח, דאם כן, מאי קא מספקא להו, והיכי אסיקנא דמהימן. לא יהא אלא כאילו אומר על שטר שהוא פרוע, דאין עד אחד נאמן אלא לשבועה. ולא מיבעיא בהכחשה, דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא. (ועיין בדבריו מה שהאריך). עוד הוכיח, דאם כן, מה אמרה הגמ' "למעקר סהדותיהו אתו". מאי סהדותא קא עקרי הא לא אסהידו כלום. ואי למעקר סהדותא דשטרא אדרבה היא הנותנת דאי עקרי שטרא, לא מהימני כלל. והר"ן (ו: מדפי הרי"ף) כתב לקיים דבריהם, דאף דהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר, מכל מקום לא חשיב עד אחד קם לממון, כיון דלא הוי אלא גילוי מילתא בעלמא לפרש דכוונת העדות שבשטר שכתובה באופן סתום, היינו בגוונא דתנאי. ועל מה שהקשה הרמב"ן מהו שאמרו "הני למיעקר סהדותיהו קאתו" ביאר, דהיינו דבאים לפרש עדותן הראשונה.

(טז) גמ', **תוס' ד"ה ואם כתב ידן וכו'**. ופסולי עדות דקתני לא שאומרים וכו'. **הרא"ש** (סימן י"ג) פליג, וכתב, דאף על פי שמעידים שהם פסולי עדות עתה, אינם נאמנים, כיון דאנן סהדי שכל שטר נכתב בכשרות.

דף כ' ע"א

(א) גמ', **וכשם שאין מזימין את העדים אלא בפניהם וכו'**. הקשה **הריטב"א**, הא הכא לא שייך שתהיה לבסוף הזמה, דהא אין העדים מכחישים את המעשה, אלא אומרים שהעדים היו פסולי עדות. ותירץ, דכיון דבהכחשה על מעשה מצי למיתי לידי הזמה, כיון דיש לחוש שלבסוף יטענו עמנו הייתם, הצריכו שכל הכחשה תהיה דווקא

דבכהאי גוונא אי אפשר למחול. ובשם הרמב"ן תירץ, דטענה זו שטוען שהשטר הוא אמנה היא טענה גרועה, דחזקה מה שתחת יד אדם הרי הוא שלו, ואינו נאמן לומר שאינו שלו במקום שחב לאחרים, ואפילו על ידי מיגו.

(ח) בא"ד, שם. הקשה **ההפלאה**, האיך יהני מיגו, הא הוי מיגו נגד עדים, דהשטר בסתמא הוי עדות שהיה הלואה, וזה שאומר אמנה הוא נגד העדים והאיך יהני ליה מיגו. ובשלמא אם הלואה אינו חב לאחרים מהני הודאתו אף נגד עדים, אבל כשחב לאחרינן דאין לו נאמנות דהודאת בעל דין האיך נאמן. **ובזכרון שמואל** (סימן ל"ט) תירץ על פי דברי הבית יוסף (סימן מ"ו), שכתב בשם ספר **המישרים** בשם **הגאונים**, דעדים אחרים נאמנים לומר על שטר שהוא שטר אמנה ולא הווי תרי ותרי. וביאר דבריהם, דאמנה לא חשיב כעדות נגד העדות שבשטר. כיון דהעדות שבשטר נכונה, כיון דהעדים חותמים על מה שהשטר נעשה כדין, ואין מעידים על מעשה ההלואה. וכשאומרים העדים האחרים אמנה הוא, אינם אלא מפרשים לעדות שבשטר, ולא עוקרים אותה, ולהכי נאמנים. ומה שעדי השטר עצמם אינם נאמנים משום דהווי חוזרים ומגידיים. ולפי זה לא קשיא קושית ההפלאה, דאין זה מיגו נגד עדים.

(ט) בא"ד, דעכשיו שאומר אמנה הוא לא מפסיד מידי שאין הלואה גולץ. הקשה **החזון איש** (ב"ק ט"ו אות כ"ו), אמאי לא נימא דמה שטוען שהשטר אמנה הוי מחילה. ותירץ, דאין אומר כן אלא לדחות בעל חובו.

דף יט ע"ב

(י) גמ', **העדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנים מאי טעמא כיון דעולה הוא וכו'**. כתב **הרא"ש** (סימן י'), דהא דאינם נאמנים היינו דווקא אם אומרים שבשעת חתימתם ידעו שהשטר אמנה, אבל אם אומרים שנודע להם כן רק לאחר חתימתם, נאמנים.

(יא) תוס' ד"ה **זימנין**, בסו"ד, אבל אין לפרש דמשום שהייתו וכו' קרי ליה עולה דמה פשע. אמנם הר"ן (ו: מדפי הרי"ף) כתב, דמוכח מהגמ' שאין עושה כדין בזה שמשהה השטר הפרוע בשביל פשיטי דספרא.

(יב) רש"י ד"ה **ספר שאינו מוגה**, תורה נביאים וכתובים. הטור (יו"ד סימן רע"ט) כתב דין זה, רק לענין ספר תורה ולא על נביאים וכתובים. וכתב שם הבית יוסף בשם **הראב"ה**, דהוא הדין נביאים וכתובים, והביא (שם) עוד, **דרבינו ירוחם** כתב, דהוא הדין ספרי תלמוד וספרים המפרשים את התורה ומצוותיה. נואף דלכאורה מדברי רש"י היה נראה לדייק דסבר שהאיסור דוקא בנביאים וכתובים. אמנם **ברש"י על הרי"ף** (ו: מדפי הרי"ף) ד"ה **ספר** כתב, "**כגון** תורה נביאים וכתובים", ומשמע דהוא הדין שאר ספרים. (י.צ.ב.)

(יג) גמ', **האי ניתן ליכתב והאי לא ניתן ליכתב**. פירש רש"י ד"ה **מודעא**, דמותר לכתוב שטר מודעא כדי להציל האנוס. אמנם הר"ן (ו: מדפי

הדר הירמי

(סימן ל"ח), דמדוייק מדבריו דלענין ביטול העדות הראשונה ולפסול את אותם העדים מהניא.

(ט) גמ', דאמר רב אסי אין מקיימין את השטר וכו', אמרי נהרדעי וכו'. כתב הרא"ש (סימן ט"ז), דנהרדעי לא פליגי אדרב אסי, אף על גב דרבי אסי לא הוצרך לקיים משני שטרות, משום דרבי אסי קאי במקיימים משטר מקיים שנתקיים על ידי שני עדים, והלכך לא גרע מב' שטרות.

(י) גמ', אלא משתי כתובות או שתי שדות וכו'. הר"ן (י: מדפי הרי"ף) ביאר הסברא בזה, דשטר הלואה שמא מזויף הוא והלוה לא ידע כלל שזייפו עליו שטר, מה שאין כן בשתי כתובות, כיון דנשים הללו יושבות תחת בעליהן, אלמא לאו שטרי זייפי נינהו, דאם היו מזויפים היו יוצאות מהם. וכן בשתי שדות לא הוה שביק הבעלים לאכול פירות שדהו.

(יא) רש"י ד"ה אע"פ שאין זוכרה מעצמו, בסוה"ד, אבל אינו נזכר לגמרי לא, דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם. וביאר הנימוקי יוסף (יבמות, ט. מדפי הרי"ף), דתרי מילי ילפינן מהאי קרא, א. שלא יעידו בכתב. ב. שלא יעידו על סמך מה שכתוב בשטר, אלא על סמך ראיית המעשה.

(יב) תוס' ד"ה ורבי יוחנן, בתוה"ד, וא"ת והכא אפילו אין זוכרה כלל מה בכך יביא שטרו לבית דין. הרי"ף (יבמות ט.) תירץ קושיא זו, דכיון שלא יצא השטר מתחת יד העדים אין לו תורת שטר, דדוקא שטר שניתן לבעל דין לגבות על ידו וכדומה, יש לו שם שטר ואין בו פסול דמפיהם ולא מפי כתבם.

(יג) בא"ד, ויש לומר דלא חשיב שטר אלא כשעשוי מדעת שניהם. הקשה האבני מילואים (סימן ל"ב סק"ד), מהא דקיימא לן בקידושין (ט:), דשטר קידושין שכתבו לשמה ושלא מדעתה מקודשת, ואמאי, הא בעינן שיהיה דעת המתחייב והמתחייב היא האשה, והאיך כשר השטר. ותירץ בחידושי רבנו חיים הלוי (פ"ג מאישות הי"ח), דלא בעינן דעת המתחייב אלא דעת עושה השטר, אלא דהמתחייב היינו המוכר הוא עושה השטר. אבל בקידושין עושה השטר הוא המקדש ולכך סגי בדעתו.

(יד) בא"ד, שם. הקשה הקצות החושן (סימן ס"ז סק"ח), היאך מהני שטר פרוזבול, הא לא נעשה מדעת המתחייב שהוא הלוה. ותירץ, דהא דבעינן דעת המתחייב היינו דוקא היכא דבעי השטר לראיה. אבל גבי פרוזבול דלא בעי ליה לראיה, דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד, כדאיתא בגיטין (לז:). והא דבעינן שטר, היינו משום שאי אפשר למסור מילי לבית דין, ובעינן שימסור בשטר. וחתומת העדים היא להקנאה בעלמא. וכבר הקשה כן בשו"ת הריב"ש (שפ"ג). ותירץ, דכל היכא דלא בעינן דעת המתחייב לא בעינן שיכתב השטר בציוויו.

דף כ' ע"ב

(טו) גמ', ואי צורבא מרבנן הוא אפילו עצמו. פירש רש"י ד"ה ואי צורבא, דקאי על העד, ובד"ה לעצמו ביאר, דצורבא מרבנן לא חיישין

בפניהם, אף בגוונא שאינם מכחישים את המעשה, דמכל מקום שם הכחשה מיהא אית לה.

(ב) גמ', דאילו הוה קמן הוה מודו. העיר המהר"ם שיף, דאף גם אם יהיו בפנינו לא יהיו נאמנים בהודאתם, דהא אין חזר ומגיד. מכל מקום הא עדיף מהיכא דאינהו לקמן ומכחשי.

(ג) גמ', אלא אמר רב נחמן אוקי תרי להדי תרי ואוקי ממונא בחזקת בר שטיא. הקשה הגרע"א (בחי'דושיו), אמאי הצרך למייתי ראייה מבר שטיא, הא כבר בקושיא ידעינן דבתרי ותרי לא עבדינן מידי מספק, דהא הקשו ומגבינן ביה כשטרא מעליא הא תרי ותרי נינהו. ותירץ, על פי מה דאיתא ביבמות (לא.), דהאי דינא דמוקמינן לנכסי בחזקת בר שטיא אינו אלא למאן דאמר דתרי ותרי ספיקא דרבנן. אבל למאן דאמר ספיקא דאורייתא לא מוקמינן בחזקת מרא קמא, ויתכן דהדין הוא דיחלוקו משום דגם ביד המוחזק לא מוקמינן. ואם כן אפשר דכוונת הגמ' בקושיא "ומגבינן ביה כשטרא מעליא". אמאי מגבינן כולו, הוה לן לאגבויי חציו מספק, ועלה אתי רב נחמן להוכיח מבר שטיא דתרי ותרי ספיקא דרבנן ומוקמינן בחזקת המוחזק. (ועיין לקמן אות ו').

(ד) גמ', וכשהוא שוטה זבין. כתב הרא"ש (סימן י"ד) בשם הרמ"ה, דהיכא שהקנה לו אחר חובה לו על ידי אחר, מהני, כיון שלשוטה כזה דאתי לכלל דעת יש כח לזכות על ידי אחר. מידי דהוה אקטן שיש לו זכיה על ידי אחר הואיל ואתי לכלל דעת.

(ה) תוס' ד"ה ואוקי ממונא בחזקת מריה, בתוה"ד, וקשה דאמר בפ"ק דב"מ גבי ספק בכור וכו'. ואמנם הרמב"ם (פ"ב מבכורות ה"ז) פסק, דתקפו כהן אין מוציאין מידו. וכתב (שם) הלחם משנה דמקורו מסוגיין. (ו) בא"ד, שם. ותירץ הריטב"א, דמיירי בתפס שלא בעדים ונאמן במיגו דיכול לטעון שלא תפס. אמנם תוס' בב"ב (לא:) ד"ה זו באה כתבו, דלא מהני מיגו בתרי ותרי, דתרי כמאה. והר"ן (י: מדפי הרי"ף) תירץ, דבתרי ותרי לא מפקינן מהתופס, משום דתרי אלימי ולא מפקינן כנגדן. וכן כתב הריטב"א והוסיף, דהיינו דוקא למאן דאמר תרי ותרי ספיקא דאורייתא, אבל למאן דאמר תרי ותרי ספיקא דרבנן, לא מהני תפיסה. ולפי זה כתב הקונטרס הספקות (כלל ב' אות ד'), דהתוס' לא תירצו כן משום דסבירא להו דהלכה דתרי ותרי ספיקא דרבנן. נומדברי הריטב"א מתבאר דאם תרי ותרי ספיקא דאורייתא, לא אמרינן יחלוקו, אלא מוקמינן ליה ביד המוחזק אלא דמהני תפיסה. ודלא כהגרע"א. (הובא לעיל אות ג') וצריך עיון. (י.צ.ב.ב.).

(ז) תוס' ד"ה אלא אמר רב נחמן, וא"ת ולר"נ וכו'. הבעל המאור (ט.) מדפי הרי"ף) תירץ, דלא מוקמינן לעדים על חזקתם, כיון שכבר מתו ולא באו להעיד עליהם אלא על השטר, ולכך לא מגבינן ביה. מה שאין כן היכא דהתרי ותרי מעידים על הגברא, אם הוא כשר או פסול, דמוקמינן לגברא אחזקתיה.

(ח) גמ', והזמה שלא בפניהם וכו' הכחשה מיהא הויה. ופירש רש"י ד"ה נהי דהזמה, דלא מהניא לענין לעונשם נפש או ממון. וכתב הבית יוסף

הדר הירמי

קשיא, ביאר כפירוש רבינו חננאל בתוס' ד"ה טמאות, דהחשש ששכח שהיתה כאן דרך קרובה לתלולית. ולפיכך שפיר דמי שכחת דרך לשכחת עדות.

דף כא ע"א

(א) גמ', לדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין. הקשה הנהיבות המשפט (סימן מ"ו סקי"א), אם כן, האיך גבי ממשועבדים הא ליכא שני עדים על השטר אלא על המלוה, והוי כמלוה על פה. ותיריך, דצריך לומר שהוא מקולי קיום, דכיון שהיה עדות על ההלוואה שוב לא חשו שמא השטר מזויף.

(ב) רש"י ד"ה לדברי חכמים, אנחנו ראינו המלוה וחתמנו. כתב התוס' רי"ד, דלרש"י צריכים העדים לומר שהם מעידים על ההלוואה. ודלא כהתוס' ד"ה על כתב ידן, שכתבו דגם אם מעידים על כתב ידן לא יועיל.

(ג) גמ', ונפקא מינה היכא דמית חד מינייהו. כתב הגרע"א (בחידושו), דאיכא נמי נפקא מינה, בגוונא שיעידו העדים כל אחד על כתב יד עצמו בשובר, דכיון שיש כאן ספק קיום, לרבי דשמא על מנה שבשטר הן מעידין, מספק אי אפשר להוציא. והמהר"ם שי"ף כתב, דאפשר דבעי לאשמועין אגב אורחא להאי דינא דרב יהודה אמר רב, דאי אפשר לקיים בכהאי גוונא שמעיד אחד על כתב ידו וכתב יד המת. עוד כתב, דאפשר דבשובר לא שייך למימר אמנה שבשטר הן מעידין. וביאר שם בבבאור (אות ה'), דאי אפשר לומר על מנה שבשטר הן מעידין אם אינם זוכרים ההלוואה, (כדאיתא בתוס' לעיל (כ): ד"ה רבי יוחנן בסופו). ואם

כן כיון שזוכרין הפרעון יכולים להעיד, ואינם צריכים לקיים השובר. (ד) גמ', לכתוב חתימת ידיה אחספא ושדי ליה בבי דינא. הש"ך (סימן מ"ו ס"ק ל"ו) צידד לומר [בדעת הרמב"ם], דדווקא אם כותב חוץ לבית דין מהני, אבל אם חותם בבית דין להכיר מתוך כך כתב ידו, הוה ליה כמעיד ממש על חתימתו, ושוב הוה נפיק ממונא כוליה נכי ריבעא אפומא דחד. וסיים דצריך עיון. ומלשון הריטב"א משמע לא כן, דכתב, שמשומד דחתום על שטר מלפני שנשתמד, ואין מי שיקיימו. מחזי חתימת ידיה בבי דינא ויקיימו על פי זה. משמע דגם אם חותם בפני בית דין מהני.

(ה) גמ', שם. דעת הרמב"ם (פ"ז מעדות הל"ה) דמיירי שהעד חותם אחספא בפני שני עדים, דאי לאו הכי מנא ידעינן שזה כתב ידו, דילמא שני השטרות מזוייפים. והטור (סימן מ"ט) השמיט דברים אלו, וביאר הפרישה, דהוא משום דסגי במה שהשטר יוצא מתחת ידו, דמסתמא הוא כתב ידו, דהקילו בקיום.

(ו) גמ', שם. כתב הריטב"א (בבא בתרא נו. ד"ה התם), דהיכא שהעיד העד החי על כתב ידו, לא מהני שאחר כך יבואו עדים אחרים ויעידו על כתב ידו, דכל יתר כנטול דמי, דאין אנו צריכים לעדותם. ונמצא ששוב לא יוכל העד החי להצטרף עם אחר להעיד על כתב יד העד

ביה שיעיד אם אינו זוכר היטב. אבל הרמב"ם (פ"ח מעדות ה"ג) ביאר, דקאי על התובע, דאם הוא צורבא מרבנן יכול העד להעיד על פיו. וביאור דבריו, על פי מה שכתב (שם) בהלכה ב', דהטעם דאי אפשר להעיד על פי מה שהזכיר לו התובע, משום דנראה שמעיד שקר. אבל אם התובע הוא צורבא מרבנן לא נראה שגורם לעד להעיד שקר, דצורבא מרבנן נאמן. והקשה הכסף משנה (שם), הא אכתי איכא למיחש שהדבר נראה שקר בעיני הנתבע, דמהיכי תיתי שיסמוך על צדקתו של התובע. וכתב, שהטור (סימן כ"ח) העתיק דברי הרמב"ם, דאם הנתבע הוא צורבא מרבנן יכול להעיד. וביאר דבריו, דכיון שהנתבע הוא צורבא מרבנן, לא יחשוד בעד שהעיד לשקר.

(ז) גמ', אמר ליה לא ידענא, לסוף אידכר רב אשי וכו'. כתב בהגהות אשר"י (סימן ט"ז), דמיירי דרב אשי אמר כן חוץ לבית דין, דאי בפני בית דין הא כיון שהגיד שאינו יודע שוב אינו חוזר ומגיד.

(יז) רש"י ד"ה שאין קרובה, אבל אם יש קרובה הימנה, אפילו היא בתוך חמישים אמה, הוה כרחוקה וכו'. הקשה המהרש"א, אם כן אמאי ישנות טמאות, הא וודאי לא אזלא להתם דלא שבקא קרובה הימנה. ותיריך, דצריך לומר דחיישינן שמא פעם לא היה תל קרוב טפי, ונעשה רק בתקופה יותר מאוחרת. עוד כתב, דמבואר בהמשך הסוגיא, דבהא דמטמאין התלוליות הקרובות לדרך לא הוצרכנו לטעם ד"עד חמישים אמה אזלא איהי לחודא", אלא דוקא בתלוליות הקרובות לעיר. והקשה, אם כן אמאי בישנות אפילו רחוקות טמאות, הא אין לחוש שקברה ברחוקות אלא דווקא בקרובות, משום שמא איתרמי בין השמשות. ותיריך, דגם בזה צריך לומר דרש"י מודה לסברת ר"ח בתוס' ד"ה טמאות, דחיישינן שמא הדרך היתה קרובה לשם טפי ונתרחקה. והקשה לפי זה, אמאי לא פירש רש"י כסברת ר"ח גם לגבי הא דרחוקה טמאה בישנה, שאינו משום דדברא איניש בהדא, אלא משום שמא היתה קרובה לעיר.

(יח) גמ', אמר רבי חנינא מתוך שהנשים קוברות שם נפליהן וכו'. הקשה הרדב"ז בשיטה מקובצת, לפי זה אמאי דווקא בעיר הסמוכה לבית הקברות מטמאין לתלוליות ולא בכל עיר, הא וודאי הנשים קוברות נפליהן בתלולית. ותיריך: א. דיתכן דבשאר עירות חמיר טפי, דהתלוליות בוודאי טמאות כיון שאין לנשים מקום אחר לקבור נפליהן, ואפילו תלוליות רחוקות טמאות. ב. דאשה לא תקבור נפליה בתלולית שאינה סמוכה לעיר שיש בה בית הקברות, כיון שלא הוחזק כלל טומאה במקום הזה, ותימנע מלטמא.

(יט) גמ', אמר רב חסדא ש"מ מרבי מאיר האי סהדותא וכו'. הקשה הרמב"ן, לפירוש רש"י, דעד שישנים שנה זוכרים הקול שקברו שם, ואחר שישנים שנה הקול נשכח. מאי ראייה מזכירת הקול לזכירת עדות, הא וודאי קול נשכח מהרה, אבל עדות שרואה בעיניו, מהיכי תיתי ששוכח אחרי שישנים שנה. ואף שיישב קצת, דקלא דלענין טומאה אינו נשכח, דמשום חומרא דטהרות דכרינן להו. מכל מקום משום האי

ביאר, דסלקא דעתין דבדיני ממונות הגדה בעינן כדכתיב "אם לא יגיד", קא משמע לן דסגי בראיה, דלא עדיף שמיעה מראיה כדאמרין גבי עדות החודש. והרמב"ן הביא, דרש"י בראש השנה (כד: ד"ה דאמרי, כתב, דהא דמהני ראייה בעדות החודש הוא משום דבקיודש החודש לא כתיב עדות אלא ראייה, "כזה ראה וקדש". ומשמע דסבר, דבדיני ממונות לא אמרינן לא תהא שמיעה גדולה מראיה. ופליג עליה, וכתב דלא קיימא לן כרב אשי, אלא כסתמא דגמ' דקאמרה דאין צריכין להעיד בפני דיינינן המכירין. אמנם כתב דאפשר, דהיינו דווקא בקיום שטרות דרבנן, אבל בשאר דיני ממונות בעינן עדות דווקא, וכרש"י.

(יב) תוס' ד"ה בפני כל אחד ואחד, דס"ד וכו'. הריטב"א כתב, דהסלקא דעתין להכשיר בהעידו בפני שנים, משום דמעיקר הדין סגי בשני דיינים לקיום שטרות, כיון שאין בו משא ומתן ואין צריכין להכרעה על פי רוב. אלא דהצריכו שלשה כדי שלא יהיה נראה כעד מפי עד, (כמו שכתבו התוס' ד"ה ושמ"מ).

(יג) רש"י בד"ה ליתבו בדוכתייהו, לאחר שהעידו בפניו. דהיינו דלאחר שהעידו ישובו הם ויקדשו. אבל הר"ן (ח: מדפי הרי"ף) ביאר קושית הגמ', אמאי בעינן לצרף שנים, לצרפו אחד בהדיהו, וליקום חד ויעיד בפני השלשה, ואחר כך יישב ויקום חבירו ויעיד גם הוא בפני השלשה. אלא על כרחך דעד המעיד אינו נעשה דיין, ולכך בעינן לצרף שנים אחרים. והריטב"א ביאר, דאי עד המעיד נעשה דיין, אמאי בעינן כלל לצרף עמהם אחרים להעיד, הא יכולים לקדש על סמך מה שראו בלילה. דאף שאינם יכולים לקדש על סמך מה שראו, כיון שהיתה בלילה. אבל יכולים לקדש על סמך מה שהם כאילו מעידים עתה לעצמם, מה שראו בלילה.

(יד) תוס' ד"ה הנח לעדות החודש, בתוה"ד, כמו שמפרש רשב"ם דכתיב ועמדו שני האנשים וכו', וי"מ משום דבעינן עדות שאי אתה יכול להזימה. ולטעם הראשון, הקשה הקצות החושן (ס"ז סק"ד), למה נפסל במה שכבר העיד לפני בית דין אחר, הא כבר נתקיים דין ועמדו שני האנשים, במה שהעידו בפני אותו בית דין. וכן לטעמא דהזמה, הא אפשר לקבל עליהם הזמה בבית הדין הראשון שהעידו בו. והביא דאמנם התוס' רי"ד בבא בתרא (ק"ג:), כתב, דבכהאי גוונא שפיר יכול לדון. ולכך פירש, דאמנם הטעם משום דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה, אבל לא משום שלא יקבלו הזמה על עצמם. אלא משום שעד זומם למפרע הוא נפסל, דהכי קיימא לן בבא קמא (עב:), ואפילו למאן דאמר מכאן ולהבא הוא נפסל, הא הווי כמו לאותו עדות דפסול לכולי עלמא, כדאיתא בבבא בתרא (לא:). וקיימא לן נמי במכות (ה:), דאין עד זומם חייב עד שיגמר הדין על פיו. והכא אם יוזמו לא יגמר הדין על פי עדותם, דהא יתברר למפרע שהם פסולים מלדון. וסיים שמצא את טעמו בקצור במרדכי (סנהדרין אות תרצו פ"ג) בשם השר מקוצי.

השני. אבל אם קודם יעיד האחר על כתב ידו, ולאחר מכן יעיד הוא על כתב יד עצמו, לא חשיב דנפיק כולי ממונא נכי ריבעא אפומיה, וכשר. וכתב הש"ך (סימן מו ס"ק ל"ח) דלפי זה, כל שכן אם העיד העד על כתב ידו, לא מהני אם לאחר מיכן יכתוב חתימת ידיה אחספא ושדי ליה בבי דינא, משום דהוי יתר שהוא כנטול. והקצות החושן (שם, סקי"ב) פליג, וכתב דבכהאי גוונא מהני, דכיון דעל ידי שכתב חתימת ידיה ושדי ליה בבי דינא, ממילא מכירים הבית דין מעצמם את כתב ידו, ושוב אינם צריכים לעדותו. ואם כן לא נפיק כוליה ממונא נכי ריבעא אפומיה.

(ז) תוס' ד"ה הוציא עליו כתב ידו, פסק רב אלפס וכו'. אבל נאמן הוא לומר שטרך בידי מאי בעי. בקובץ שעורים (ב"ב אות תר"ה) ביאר, דהנאמנות לטעון שטרך בידי מאי בעי, אינה משום אנן סהדי דלא משהי בידיה שטר פרוע. אלא הוא זכות נאמנות למחזיק את השטר, שנאמן בטענתו שלא פרע. והיינו דווקא בשטר העשוי כתיקון שטר, שחתום עליו עדים. אבל שטר של כתב ידו אין לו תורת שטר, ומשום הכי אין למחזיקו כח נאמנות לטעון שלא פרע. וכעין זה כתב הגר"ח (בחידושי הגר"ח על הש"ס סימן קט"ו) שהלוח, נותן למלוה זכות נאמנות לטעון שלא פרע כל זמן שהשטר בידו.

(ח) רש"י ד"ה עד ודיין, בתוה"ד, ובא אחד מעידי השטר והעיד על כתב ידו וכו'. הקשה השיטה מקובצת, היאך מהני האי קיום, הא על חתימת העד השני איכא עד אחד בלבד [והיינו הדיין]. ותירץ, דהעד המעיד על כתב ידו הוי כמעיד על מנה שבשטר, והדיין מעיד על הנחקרה דאיכא בהאי שטר, דאפשר להעיד על עדות שנחקרה בבית דין ולא הוי עד מפי עד, ולכך מצטרפין, דלדברי שניהם יש כאן חיוב ממון. ורבה הקשה, דאי אפשר לצרף עדותן, כיון שהעד מעיד על המעשה, והדיין מעיד על קיום השטר, וכיון שענין עדותן חלוק אי אפשר לצרפן.

(ט) גמ', מאי דקא מסהיד סהרא לא מסהיד דיינא. כתב הרא"ש (סימן י"ח) בשם רבינו יונה, דאם שני דייני הקיום מעידין כל אחד על כתב ידו השטר מקיים, ולא אמרינן על כתב ידן הן מעידין, אלא הם מעידים על קיום השטר שהוא כשר, והרי הם כשני עדים המקיימין את השטר.

דף כא ע"ב

(י) גמ', עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותם. הקשה הרמב"ן, הא בעינן בית דין לקבלת עדות, והאיך מקבל העדות רק אחד. ותירץ, דמייירי ביחיד מומחה, או דמייירי שהושיבו מחבריהם אצלו בשעת עדותם. והרא"ש (סימן כ') כתב, שיש לדקדק מכאן שלענין קיום שטרות אין צריך להעיד בפני כל השלשה דיינים יחד, אלא אפשר להעיד בפני כל אחד בפני עצמו. והר"ן (ח: מדפי הרי"ף) כתב בשם הרשב"א, דשני הדיינים המעידים נעשים באותו זמן גם דיינים לקבל עדות עצמן, כיון דקיום שטרות דרבנן.

(יא) תוס' ד"ה ושמ"מ, דקס"ד דצריך להעיד וכו'. והר"ן (ח: מדפי הרי"ף)

הדרה היומיומית

(ו) [תוס' שם, בתוה"ד, כגון דקאי האיש המקדש קמיה וכו'. לכאורה צריך עיון, דהא משום דאייירינן בתוך כדי דיבור, אמאי בעינן לנאמנות דהפה שאסר, הרי בכל התורה נאמן בתוך כדי דיבור לחזור בו. ובשלמא היכא דאין דבריו סותרים, כגון אשת איש הייתי, ונתגרשתי, בלא נאמנות דהפה שאסר אין להאמינה, דהרי אינה חוזרת מדבריה. אבל הכא דחוזר בו ממה דאמר שלא קידש לזה העומד לפניו, אמאי אינו נאמן. ויש לומר, דכשאומר את בתי נתתי לאיש ולאחר מיכן אומר הוזה, מפרשים אנו בעל כרחך דכוונתו להשלים. דאי לאו הכי איך אפשר להתייחס לתיבת הוזה לבדה, (דאין לה משמעות דהא לא חזר בו במפורש). ובמפרש הא בעינן לכח מינו, דנאמן שמשלים דבריו, דאדרבא היה יכול לבטל לגמרי מה שאמר אם היה חוזר בו. (ח.ו.ו.).]

(ז) גמ', ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. כתב השיטה מקובצת בשם הרא"ה, דאפשר דאם אמרה שמקודשת לפלוני, אינה נאמנת לומר שאינה מקודשת אפילו על ידי אמתלא, דלאו כל הימנה לחוב לו. (ח) גמ', בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וכו'. הקשה הריטב"א, מאי קמבעיא, הא וודאי נדה לא חמירא טפי מאשת איש, ואם מהני אמתלא להתיר אשת איש למה לא יהני בנדה. ותירץ, דיש מקום להחמיר טפי, דהא מים לפניך תרד ותטבול, ולא נבעי לסמוך על האמתלה.

דף כב ע"ב

(ט) רש"י ד"ה באומרת ברי לי, אין ליבי נוקפי שברי לי אילו היה קיים היה בא. אמנם התוס' רי"ד (בעמוד א') פירש, דמיירי שאומרת שראתה שמת. והר"ן (ט: מדפי הרי"ף) כתב, דרש"י הוכרח לפרש כן. דאי מיירי שאומרת שיודעת בבירור שמת, תיפוק ליה שהאשה שאמרה מת בעלי נאמנת, ואמאי לא תינשא. אמנם הר"ן כתב, דמיירי שאומרת שיודעת, וליכא חזקה דדייקא ומינסבא משום דאיכא עדים דמכחשי לה.

(י) תוס' ד"ה הבא עליה, תימה דבחטאת קאי. הר"ן (ט: מדפי הרי"ף) תירץ קשית התוס', דניחא ליה לתלמודא להקשות אליבא דכולי עלמא, דאפילו למאן דאמר תרי ותרי ספקא דאורייתא מכל מקום באשם תלוי מיהא קיימא.

(יא) בא"ד, ומאי משני נמי כשניסת וכו'. השיטה מקובצת תירץ, דאפשר דלא מהני חזקה כשאומרים שניהם ברי. וכן הביא מלשון תלמידי רבינו יונה, וכן כתב הפני יהושע בשם הרשב"א. וכתב בקונטרס הספקות (כלל ב' אות ה'), דלא מוקמינן אחזקה לאסור על מי שאומר ברי, דווקא היכא דאיכא ספק לפנינו, כמו תרי תרי, אבל בלא ספק כלל וודאי לא מהני ברי נגד חזקה.

(יב) גמ', כל מקום שהאמינה תורה עד אחד וכו'. כתב הריטב"א, דיש אומרים דאין עד אחד נאמן מן התורה בעדות אשה, דאין דבר שבערוה פחות משניים, ורבנן הימנהו משום עיגונא. והקשה, איך אמרינן, כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשניים, הא רבנן הימנהו,

(א) תוס' ד"ה תרי ותרי נינהו, פירש בקונטרס וכו'. וקשה דהכא אליבא דרב הונא וכו'. הר"ן (ט: מדפי הרי"ף) תירץ, דבגוונא דידן דאיכא תרי ותרי על הגברא, ואי אפשר להכשיר נגד העדים, גם רב הונא מודה. והא דהכשיר על ידי חזקה, היינו דווקא היכא דליכא תרי ותרי עליו, אלא ממילא משום שמכחישים זה את זה, מספקינן אנן על כל כת בפני עצמה שמא פסולה היא, ומשום הכי יש להעמיד כל כת בפני עצמה על החזקה.

(ב) בא"ד, לעולם ערער דגולנותא ודקאמרי הנך סהדי ידעינן ביה דעבד תשובה. כתב הר"ן (ט: מדפי הרי"ף), דמוכח מדבריהם, דמי שגזל אינו כשר לדון ולהעיד עד שיתברר בבית דין שעשה תשובה, ולא סגי אי כלפי שמיא גליא שעשה תשובה, דאי הוה סגי אמאי בטל ועד המושב, הא נתברר למפרע שעשה תשובה קודם. אמנם כתב, דהדבר תמוה לומר כן, דלמה לא יתכשר למפרע.

(ג) מתני', האשה שאמרה אשת איש הייתי וכו' נאמנת וכו'. הקשה הגרע"א (בחדושי), אמאי בעינן לדינא דהפה שאסר הוא הפה שהתיר, תיפוק ליה דמעולם לא שויה לנפשה חתיכה דאיסורא, דהא מפרשת דבריה, דאין כוונתה לאסור את עצמה, אלא לפרש שהיתה בעבר אשת איש והשתא מותרת. וביותר הקשה אגוונא דנשיתי וטהורה אני, דהתם וודאי לא שויה אנפשה מידי, דהא נשיתי אינו איסור אלא חשש שנטמאת, וכיון שאומרת טהורה אני נמצא שלא אסרה עצמה כלל. והניח בצריך עיון.

(ד) מתני', שם. הטור (אבן העזר סי' קנ"ב) הביא פלוגתא ראשונים, האם הפה שאסר וכו' נאמן גם לאחר כדי דיבור, או דווקא תוך כדי דיבור. וכתב המגיד משנה (פי"ב מגירושין ה"א), דכמה מפרשים כתבו בפשיטות דהפה שאסר מהני דווקא תוך כדי דיבור, ותמה עליהם מנא להו, דמסברא נאמן גם לאחר כדי דיבור, דהא אינו עוקר דיבורו הראשון אלא מפרשו. והמחנה אפרים (פי"ח מאיסורי ביאה הי"ז) ביאר, דפלגי אם הפה שאסר נאמן משום מינו דאי בעי שתיק, או משום דכיון שכל החזקת האיסור על פיו, נאמן להתיר מה שאסר. דאם נאמנותו משום מינו דאי בעי שתיק, אין נאמן לאחר כדי דיבור דהוי מינו למפרע. אבל אם נאמנותו משום דהוא אסר והוא בעלים להתיר, גם לאחר כדי דיבור נאמן.

(ה) תוס' ד"ה מנין להפה שאסר, בתוה"ד, כגון דקאי האיש שקידש קמיה וכו'. הקשה הגרע"א (בחדושי), אכתי אמאי בעינן לקרא דנאמן לומר שקידשה פלוני. הא יש להאמינו מדין עד אחד, דקיימא לן דאשה שהיא בחזקת מקודשת ולא ידעינן למי, ובא אחד ואמר אני קדשתיה, נאמן ליתן גט. כיון שאין זה דבר שבערוה אלא גילוי מילתא, והכי נמי יהא האב נאמן. ותירץ, דמיירי שאומר שקידש לפלוני ואותו פלוני מכחישו, דמצד נאמנות דעד אחד הוי עד אחד בהכחשה, ובטלה עדותו, ואוקמא אחזקה שהיא מקודשת ולא ידעינן למי, לכך קא משמע לן קרא, דהאב נאמן לומר קדשתיה לפלוני אף שהוא מכחישו.

הדרה היומית

(כב:) קאמר רב אשי (כך היתה הגירסא לפניו) בביאור דברי ר' יוחנן, כגון דקאמרי עדים עכשיו מת, עכשיו גירשה. ואם כן הכי נמי הוה ליה לתרוצי הא, דבנתקדשה לא תצא ובנתגרשה תצא, דאמרינן לה אחזי לן גיטך. ותירץ, דהוצרך לפרש כן, משום דהכי קים ליה לרב אשי דגרסינן ברישא תצא ובסיפא לא תצא. וכתב **המהרש"א**, דלדידן דגרסינן לעיל רב אסי, והכא רב אשי, לא קשיא מידי, ומצינו רב אסי שהיה בתרא.

(ג) **גמ', שם. הר"ן** (י. מדפי הרי"ף) העיר, דקשיא דיוקא דרישא לדיוקא דסיפא, דברישא מבואר דכיון שלא ראינו אינה ראייה תצא, הא לאו הכי לא תצא, אף דאיכא תרי ותרי המכחישים זה את זה. ובסיפא מבואר להיפך, דכיון דלא ראינוה אינה ראייה לכך אם נישאת לא תצא, הא לאו הכי תצא כיון דאיכא תרי ותרי. ותירץ, דרישא מיירי בנישאת לאחד מעדיה ולכך לא תצא, וסיפא איירי בנישאת לשוק ולכך תצא, אי לאו טעמא דלא ראינוה אינה ראייה.

(ד) **גמ', שם.** בטעמא דמילתא דבסיפא לכתחילה לא תנשא, ביאר **הר"ן** (י. מדפי הרי"ף) דהוא משום לזוט שפתיים.

(ה) **גמ', כיון שהתירוה לינשא אף על פי שלא נישאת.** הקשה **הר"ן** (י. מדפי הרי"ף), אמאי לא מייתי סיעתא לשמואל מברייתא דלקמיה, דמפורש שם, התירוה לינשא ואחר כך באו עדים הרי זו לא תצא. ותירץ **הפורת יוסף**, דלשון הברייתא "לא תצא" דמשמע דנישאת. ולשון הברייתא "התירוה", אתי לאשמועינן, דאף דבעינן נשאת, מכל מקום דוקא בהיתר, ולא מעצמה.

(ו) **תוס' ד"ה והא, בסוה"ד**, ומיהו קשה וכו' דהוה ליה למימר הא איכא עדים קמן דהא איכא שבויה. **התוס' ישנים** (על הגליון) תירצו, דשבויהנהו אתו רק אחרי שהעידו על עצמן שהן טהורות, מה שאין כן העדים ממדינת הים, כבר יצא קול קודם עדותיהו דבנתיה דמר שמואל שיש עדים שנשבו. **והרש"ש** תירץ, שאין השבאים נאמנים לומר שהם שבו אותן, דאין עדות לעובדי כוכבים. [ואף דמבואר בגמ' דאם לא היו שבויהנהו מאבראי, לא היו נאמנות לומר שהם טהורות, אלמא דאי אטו השבאים לפני בית דין היה הפה שאסר מתבטל. וצריך לומר דאינו משום עדותם אלא דהדבר היה ניכר שהם שבויות שלהם. (י.צ.ב.).]

(ז) **תוס' ד"ה ערי טומאה, בתוה"ד**, וקשה לר"ת דבשבויה נמי איכא איסור סקילה. הקשה **ההפלאה**, הא חלל שעבד עבודתו כשרה בדיעבד, ואם כן ליכא איסור סקילה. ותירץ **הרש"ש בקידושין** (יב: על תוס' ד"ה אם), על פי מה שמשמע **מרש"י ביבמות** (לג: ד"ה שחיטה בזר כשרה, דאף דשחיטה בזר כשרה מכל מקום לא הותרה אצלו שבת. והוא הדין יש לומר בחלל שעבד, דאף שעבודתו כשרה, מכל מקום לא הותרה אצלו בשבת.

דף כג ע"ב

(ח) **רש"י ד"ה הרי אלו נאמנות**, דבשבויה הקילו להאמין עד אחד ואפילו

אלא על כרחך עולא קאי אשאר איסורים. ולפי זה מתבאר מסוגיין דגם באיסורים אם יעיד אחד יחשב כשנים, ולא יוכל חבירו להעיד אחריו שלא כדבריו. ופליג עליהו, וכתב, דעד אחד נאמן בעדות אשה מדאורייתא. ומכל מקום לדינא הסכים דהוא הדין בשאר איסורים, דהכי משמע הלשון "**כל מקום**". **והריטב"א ביבמות** (פח: ביאר הטעם, דכיון שהחמירו עליה בסופה, אנן סהדי דדייקא ומינסבא וברירא לן שמת.

(יג) **גמ', שם.** (עיין באות הקודמת) אמנם **הריטב"א ביבמות** (פח: כתב, דדוקא בעדות דדבר שבערה אמרינן כל מקום וכו', והוא משום דדבר שבערה בעי שנים, על כרחך נתנה התורה לעד נאמנות של שנים. אבל בעד אחד באיסורים אינו כשנים, דהתם סגי בבירור של עד אחד. וכן כתבו נמי **המהרש"ל** (פ"ק דחולין סימן ט), **והב"ח** (יורה דעה סוף סימן א'). אמנם דעת **המהרי"ק** (שורש ל"ג), דבאיסורים נמי מהימנינן לעד הראשון, וכמו שכתב **הריטב"א** כאן. **והשב שבעתתא** (שמעתא ו' פרק כ"ג) הקשה על הריטב"א ביבמות, למה ליה למימר דהטעם דבאיסורין נאמן השני להכחישו, משום שאין עד אחד חשוב כשנים לענין איסורין, תיפוק ליה דעד אחד נאמן באיסורים בין לאסור ובין להתיר.

(יד) **גמ', עד אמר נתגרשה וכו', תרויהו באשת איש קמסהרי וכו'.** כתב **הר"ן** (י. מדפי הרי"ף), דמלשון הגמ' משמע שאינה בחזקת אשת איש אלא על פיהם. והקשה, אם כן אמאי לא נימא דעדיין היא בחזקת פנויה, דהא כיון שהכחישו זה את זה, חד מיניהו בודאי שקרן ופסל לעדות, ואינו נאמן להעיד שנתקדשה. ותירץ, דמיירי דהכחשתם בספק קרוב לו ספק קרוב לה וכדומה, דאמרי בדדמי, ואם כן ליכא ריעותא בכשרותם. עוד הקשה, כיון דנעשית אשת איש רק על פיו, והוא גופיה אומר שנתגרשה, אמאי מוקמינן לה בחזקת אשת איש, הא הוי כמו שאותו העד לא העיד שהיא בחזקת אשת איש, וכדאינא **לעיל** (יט:), דהאי דאמר תנאי היה למעיקר סהדותיה קאי. ותירץ, דלא דמי לתנאי, דהוא בעצם גוף ההלואה, ונתברר שמעיקרא לא היתה עדותו לחייב הלוה כלל, דהא לא נתקיים התנאי. אבל הכא עדותו הראשונה קיימת, והוא בא להוסיף עלה מילתא אחריית שנתגרשה, וליכא הפקעת עדותו הראשונה כלל.

דף כג ע"א

(א) **גמ', מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. בשיטה מקובצת** ביאר, דלית לן למימר דלא תצא ברישא משום דסבירא לן כרבנן **לעיל** (כב:), דאמרי אם נישאת לא תצא. דהכא מיירי שנישאת לאחר ולא לאחד מעדיה. והביא, שהקשו אמאי לא מקשינן ארישא לחודא, אמאי לא תצא, ולמה הוצרכו להקשות מהסיפא. ותירצו, דמרישא לחודא לא מצי להקשות, משום דהוה מצי למימר דלא תצא משום דדייקא ומינסבא, אבל מסיפא קשיא, דאם דייקא גם בסיפא לא תצא.

(ב) **גמ', רב אשי אמר לעולם תרי ותרי וכו'.** הקשה **המהרש"ל**, הא **לעיל**

הדר הירמי

שהוא אינו יודע, וחבירו יודע שהוא כהן. ולהכי לעיל גבי שבויה לא הוצרך רש"י לומר כן, דפשיטא שהיא יודעת אם היא נבעלה או לא, ובדאי מיירי שהיא אומרת על עצמה שהיא טהורה, דאם אומרת שהיא טמאה שויה נפשה חתיכה דאיסורא. אבל הכא חידוש הוא מטעמא דלא יתכן שחבירו דלעיל.

דף כד ע"א

(א) **תוס' ד"ה אבל אינו נאמן**, פי' בקונטרס וכו' וקשה דלהכי ליכא למיחש וכו'. **הרמב"ן** תירץ, על פי מה שכתבו התוס' גופיהו בסוף דבריהם, דלרבנן אין צריך בדיקה, דכל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות, והסוגיא ביבמות אזלא כרבנן. **[וההפלאה תמה אמאי לא תירצו התוס' כן]**. **וההפלאה** תירץ, דמה שכתב רש"י דהוא בחשש ממזר או נתין היינו דווקא לענין לישא אשה מיוחסת, וכמו שכתב **רש"י ד"ה נאמן להאכילו**, מיוחסת, מעלה עשו ביוחסין. דהיינו דמשום המעלה שעשו ביוחסין החמירו דהבא לישא אשה מיוחסת, צריך בדיקה שאינו ממזר או נתין. אבל ביבמות מיירי דנושא אשה שאינה מיוחסת, ולחא לא בעינן שייחסוהו על פי עדים.

(ב) **בא"ד**, ואי משום ממזרות ונתינות הא וודאי הוזהרו דהשוה הכתוב אשה לאיש וכו'. אמנם **הר"ן בקידושין** (לא: מדפי הרי"ף) כתב, דהא דהיא אינה בודקת בדידה היינו דווקא בפסול חללות, אבל לענין פסול ממזרות ונתינות גם היא צריכה לבדוק בדידה. אבל **רש"י קידושין** (עו).

ד"ה לא הוזהרו כשרות כתב, דהיא אינה בודקת כלל.

(ג) **תוס' ד"ה שלי חדש ושל חבירי ישן**, בסוה"ד, ולרבותא דר' יהודה נקטיה דאע"פ שמגרע את שלו ומשביח את של חבירו ומיחזי טפי כגומלין אפילו הכי נאמנין. כתב **המהרש"א**, דמדברי **רש"י ד"ה אינו נאמן** נראה שפירש באופן אחר, דלרבותא דתנא קמא נקטיה, דאף על פי שמוסיף יחד עם דבריו גם שבח בעלמא, ונימא דאין לחוש לגומלין, משום דאינו מעיד על איסור והיתר. נדחינו משום דאולי גומלין היינו דוקא בגוונא שהגמול שווה מכל מקום לא האמינו לדבריו.

(ד) **גמ', דרבנן אדרבנן לא קשיא וכו'**, הקשה **הפני יהושע**, מאי קשיא מדרבנן אדרבנן, הא יש לומר דטעמיהו שלא נאמן משום שהוא עצמו אינו נאמן על המעשרות, וקיימא לן דהחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו. ותנן להדיא **בדמאי** (פ"ג, א), דהלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות, ואמר לו אחר שאינו נאמן על המעשרות דפירות אלו מעושרין, לא יאכל על פיו עד שיעשר. ותירץ, דהא דאינו נאמן להעיד על של חבירו, היינו דווקא בגוונא בוודאי חשוד על המעשרות, דבכהאי גוונא איתחזק איסור טבל, ואין עד אחד נאמן נגד איתחזק, אלא מטעם בידו, והכא לא מהני דהוי בידו דהוא גופיה אפילו על של עצמו אינו נאמן. מה שאין כן היכא דלא ידעינן אם האדם שעליו הוא מעיד חשוד על המעשרות. דיש להאמינו דהא סתם עמי הארץ מעשרין הן ורובא עדיף מחזקה, ולא חשיב דמעיד נגד איתחזק.

אשה. משמע מלשונו דמעיקר הדין אין להאמין לעד אחד. וביאורו: על פי שכתב **בתוס' רי"ד בקידושין** (טו.), דהמעיד על אשה שנשבת ורוצה לפוסלה לכהונה הוי דבר שבערה, וכן המעיד על אשה שנתגרשה לפוסלה לכהונה. **והרמב"ם** (פ"ז מסנהדרין ה"ו) כתב, שעד אחד נאמן להעיד על אשה שהיא גרושה או זונה דעד אחד נאמן באיסורים. והקשה **השב שמעתתא** (ו' פרק ט"ו), מהא דאיתא **בקידושין** (טו:) דעד אחד אינו נאמן להעיד על כהן שהוא בן גרושה או בן חלוצה, אלא בעינן שנים. אם כן חזינן דהוא דבר שבערה, ומאי שנא מלהעיד על אשה שהיא זונה דכתב הרמב"ם דלא חשיב דבר שבערה. ותירץ, דהא דעד אחד אינו נאמן לפסול כהן, אינו משום דהווי דבר שבערה אלא משום דמעיד פסולו, וכדמצינו לענין פסול אדם בממזרות, דבעינן שני עדים, הוא הדין לפסול כהן. מה שאין כן להעיד על אשה שהיא זונה לא הוי פסול בתולדתה, אלא פסול שבא מחמת מקרה, ולחא לא בעינן שנים.

(ט) **רש"י ד"ה חברתה משתריא אפומה דידה**, דבשבויה האמינו חכמים עד אחד להקל וכו' ואין דברי אחד שכנגדו לטמא עומד במקום שנים. כתב **התוס' רי"ד לקמן** (כד.), דמשמע מדברי **רש"י** דאפילו אם באו היא עם העד שכנגדה אינו נאמן להכחישה. אך פליג עליה וכתב, דדווקא בזה אחר זה אמרינן דהיא כשנים. **והר"ן** (י: מדפי הרי"ף) הקשה, לפירושו האין נפרש לסיפא, דאמרה היא אני טהורה וחברתי טמאה, ואמר לה עד אחד את טמאה וחברתך טהורה, דמשתריא חברתה אפומא דעד. הא האשה העידה שחברתה טמאה קודם שהעיד העד לטהרה. ותירץ, דנקט הכי אידי רישא, ואין הכי נמי דצריך לדחוק ולפרש דמיירי שהעד העיד דחברתה טהורה לפני שהעידה. אלא דאחר שהתירוה העידה היא שחברתה טמאה. אמנם **הרמב"ם** (פי"ח מאיסורי ביאה ה"ז) כתב, דאפילו בבאו בבת אחת השניה מותרת על פי המתירה, ולא דווקא בזה אחר זה. וכתב **הר"ן**, דצריך לומר דסובר דבשבויה הקילו.

(י) **מתני', זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אינן נאמנין**. בטעמא דמילתא, כתב **הרא"ש בגיטין** (פרק ה' סימן י"ב), משום דהוא שבח כהונה, ורווח מתנות כהונה לו ולזרעו. נדחינו דחשוד לשקר ולא אמרינן עד אחד נאמן באיסורים].

(יא) **מתני', ובזמן שהן מעידין זה את זה הרי אלו נאמנין**. ביאר **הר"ן** (י: מדפי הרי"ף), דנאמנין משום דעד אחד נאמן באיסורים, דלהעיד על אדם שהוא כהן להאכילו בתרומה חשיב עדות איסורים, וכל שכן במילתא דעבידא לאגלויי.

(יב) **רש"י ד"ה ובזמן שהן מעידין זה את זה**, שכל אחד אומר אני וחבירי כהן. הקשה **התוספות יום טוב**, אמאי לא דקדק רש"י לפרש כן לעיל גבי נשביתי וטהורה אני, דבזמן שהן מעידות זו את זו היינו שמעידות גם על עצמן. ותירץ **הרש"ש**, דרש"י אתי לאשמעינן, דאם אדם מעיד לחבירו שהוא כהן אינו נאמן אם הנידון עצמו אומר שאינו יודע, דאין יתכן

הדרה היומית

שטר ולא הוא מפי כתבם. א. שיטת רש"י [[לא נודע מקומו], ועיין רש"י גיטין (עא.) ד"ה ולא מפי כתבם, דכתב דהוא אורחיה להכי, וצריך עיון. ועיין באבני נזר (אבן העזר סימן קצח), והבעל המאור (יבמות ט. מדפי הרי"ף), דכיון שנכתב מדעת המתחייב חשיב מפי כתבו ולא מפי כתבם. ב. שיטת הרמב"ן (יבמות לא:), דכיון שנכתב בנוסח שטר מהני. ג. שיטת ר"ת [בתוס' יבמות (לא:)] ד"ה דחזו, ובתוס' בבא בתרא (לט:)] ד"ה מחאה, דלא שייך פסול דמפי כתבם אלא באילם שאינו ראוי להגיד. ד. שיטת הרמב"ם (פ"ג מעדות ה"ד), דעדות בשטר מהני דווקא מדברי סופרים. והקשה הקצות החושן מסוגיין, דמבואר דמהני שטר להעיד שהוא כהן, הא לא שייכי כל הני טעמי, דלשיטת רש"י והבעל המאור קשיא הא גבי כהן לא מהני מפי עצמו דבעינן עדות. ולשיטת הרמב"ן, נמי לא שייך שטר לענין נידון כהונה, דדווקא בדיני ממונות נתחדש תורת שטר. ולשיטת הרמב"ם נמי, הא תיקנו דוקא בדיני ממונות, או בגיטין משום תקנת עגונות, אבל בשאר דברים לא הקילו. ולא אתי שפיר אלא לשיטת רבינו תם, דשטר כשר להעיד בגוונא שהעדים יכולים להעיד. ותיקן, דכיון דכל המשפחות בחזקת כשרות, ולא הצריכו עדות אלא משום מעלה דיוחסין, מהני שטר. וכן משמע בריטב"א כאן.

ט) גמ', הרי אתם בחזקתכם במה הייתם אוכלים בגולה בקדשי הגבול וכו'. המהרי"ט (ח"א סימן פ"ה) הוכיח מהכא, דכהנים בזמן הזה נחשבים לוודאי כהנים כיון שהחזקו, וחייבים לתת להם תרומה. אבל הים של שלמה (ב"ק פ"ה סימן ל"ה) כתב, דבזמן הזה אין לתת תרומה לכהנים דקרוב לוודאי שרובם נתבלבלו במשפחותם ואינם כהנים, ועל כל פנים חֲצִים וודאי נתבלבלו בישראל. נולא דמי לזמנו של נחמיה שהיה רק אחרי שבעים שנות גלות בבל.].

י) תוס' ד"ה אמנה שבשטר, וא"ת וכו'. כתב הרא"מ הורוויץ, דאי נימא דהיכא דהעדים כותבין את נוסח השטר מהני לכולי עלמא, נוכדעת הרא"ה הובא לעיל אות ז', לא קשיא קושית התוס', דהתם מיירי שהשטר כתוב בנוסח עדותן של העדים.

דף כה ע"א

א) גמ', ואלא מאי גדולה חזקה, הקשה הפני יהושע, לפירוש התוס' (כד:)] ד"ה שאני הכא, הא שפיר גדולה חזקה, דאף על גב דהיו מיוחסים אחר בני ברזילי הניחום בחזקתם.

ב) תוס' ד"ה ואלא מאי, בשלמא אי אין מעלין. הריטב"א פירש, דאי אין מעלין אתי שפיר, משום דסבירא ליה דאין ריע חזקיהו מועיל לדורות, וגדולה חזקה, מהא דהעלום ולא חששו שלדורות הבאים ישכחו הא דריע חזקיהו, ויעלום מתרומה ליוחסין. וההפלאה פירש, דאתי שפיר, משום דאפשר דלא נתנו להם תרומה דאורייתא כיון דהשתא ריע חזקיהו. וגדולה חזקה, דלא חששו שיתנו להם תרומה דאורייתא. אבל למאן דאמר מעלין והכא לא חיישינן שיעלום משום דריע חזקיהו, אם

ה) גמ', כדאמר רבי חמא בר עוקבא בשכלי אומנותו בידו. כתב הרמב"ם (פי"ב ממעשר ה"י), דבחמרין שאומר אחד מהם על חברו דשל חברו מתוקן, אינו נאמן, ולא הזכיר דהיינו בשכלי אומנותו בידו. ומשמע דאפילו באין כלי אומנותו בידו אינו נאמן. ובפרק כ' מאיסורי ביאה הי"א פסק, דבאני וחברי כהן נאמן כרבנן, והקשה הכסף משנה (הלכות מעשר שם), דב' ההלכות סתרי אהדדי. וכתב, דהרמב"ם סובר דלמסקנא דפליגי במעלין מתרומה ליוחסין, לא בעינן תו לאוקמי בשכלי אומנותו בידו. ותמה החזון איש (דמאי סימן י' אות י"ג), הא מה דמעלין מתרומה ליוחסין לא הוי אלא ביאור בדעת רבי יהודה, אמאי אינו נאמן. אבל דעת רבנן לא מבואר בזה, דסוף סוף אמאי לא נאמן, וכמו שכתבו התוס' (בעמוד ב') ד"ה ואיבעית אימא, דאכתי בעינן לאוקמי בשכלי אומנותו בידו.

דף כד ע"ב

ו) גמ', במעלין מתרומה ליוחסין קמיפלגי. ביאר הר"ן (י: מדפי הרי"ף), דתרווייהו מודו דמעיקר הדין סגי בעד אחד, דעד אחד נאמן באיסורין. אלא דר' יהודה חייש דשמא מתוך כך יבואו להעלותו ליוחסין. וכתב, דלפי האי טעמא, למאן דאמר דאין מעלין מתרומה ליוחסין, ונאמן עד אחד להאכילו בתרומה, מצי להאכילו גם בתרומה דאורייתא. והביא דהרמב"ם (פ"כ מאיסורי ביאה ה"ט, ושם הלכה א-ב) פסק, דנאמן רק לתרומה דרבנן ולא לתרומה דאורייתא, והאריך הר"ן להוכיח דאין חילוק בין תרומה דאורייתא לרבנן. והשב שמעתתא (ו' פרק ט"ז) ביאר דסברת הרמב"ם, דאין עד אחד נאמן בתרומה דאורייתא, משום שהוא בחזקת זר דעובר במעי זרה זר הוא, כדאיתא ביבמות (טז.), ואין עד אחד נאמן נגד איתחזק. ובשו"ת דברי חיים (יו"ד סימן ו') תמה על דבריו, דיש לנו לדון חזקה על פי מה שיהיה דינו בשעה שיולד, שיהיה כהן. והראיה מיבמות (לא:), דדיינינן התם חזקה על אשה שהיא בחזקת היתר ליבם מכח שלא היה לה בנים בחיי בעלה, אף על פי שבפועל היתה אסורה ליבם בחיי בעלה משום אשת איש ואשת אח. אלמא דדיינינן חזקה כהאי גוונא דדינה להיות מותרת ליבם כשימות בעלה. והפני יהושע (לעיל כג: במתניתין) כתב דטעם הרמב"ם, משום דאין עד אחד נאמן נגד רוב. דאם אינו נאמן נגד חזקה כל שכן דאינן נאמן נגד רוב, דרובא וחזקה רובא עדיף, ורובא דאינשי לאו כהנים נינהו.

ז) גמ', לא צריכא דכתיב ביה אני פלוני כהן וכו'. כתב הר"ן (י: מדפי הרי"ף), דדעת הרא"ה, דדווקא אם כתוב בשטר "אנא פלוני" וכו', אבל אם השטר נכתב בלישנא דסהדי, דהם מעידים על פלוני כהן שלוח וכו' וודאי מהימני. אמנם הביא דהרמב"ם כתב, דאפילו בלשון עדים נמי מספקא לן, לפי שהעדים חותמים על הנוסח שכתב הסופר, והסופרים רגילים לכתוב כפי שבני האדם מוחזקים בעיר בשמותם, וכיון דחזו דקאכיל בתרומה וקרו ליה כהן קרו ליה נמי אינהו הכי.

ח) גמ', שם. הקצות החושן (סימן כח סק"ו) הביא ד' שיטות האריך מהני

הדר הירמי

לו שטר שאבותיו נשאו כפיהם באלכסנדריה הוי חזקה. **והרשב"א** **והרמב"ן** **והריטב"א** ביארו, דנפקא מינה דאי איכא דוכתא דקביעי בה בית דין באלכסנדריה הוי חזקה.

(י) **רש"י ד"ה נשיאות כפים בבבלי**, בתוה"ד, שיש שם ישיבה ובית דין קבוע. ביאר **הפני יהושע**, דאף על גב דבאיבעיא אמרינן דמעלין משום דהוי פרהסיה ולא אמרינן דבעי בית דין קבוע, צריך לומר דהשתא סבירא ליה דלא סגי בפרהסיה דאכתי חציף.

(יא) **רש"י ד"ה בכרכין**, בתוה"ד, ומצוין בו עוברים ושבבים. כתב **המלוא הרועים**, דאי משום דלא חציף הוא הדין דמעלין בכרכים מנשיאות כפים. ואף דליכא בית דין. וכתב, דלולי דברי **רש"י** היה מפרש, דבכרכין מעלין מהא דחזוין דהבעלים נתנו לו ולא חשו לגזל השבט, ולפי זה לא יעלו מנשיאות כפים.

(יב) **תוס' ד"ה נשיאות כפים בבבלי**, בתוה"ד, ואף על גב דבסוריא נמי הוי מדרבנן, אין מדקדקין בבבלי וכו'. **המהרש"א** פירש דקשיא להו, הא אף בסוריא נמי תרומה בזמן הזה דרבנן, ואם כן מאי שנא מחלה בבבלי שהיא מדרבנן. ותירצו, משום דבסוריא עיקרא מדאורייתא קודם שגלו, משום דסבר כיבוש יחיד שמיה כיבוש. ומה שכתבו התוס' ונשיאות כפים בסוריא כחלה. היינו משום דגם שם היו בתי דינים קבועים שמדקדקים. **והרשב"ש**, **הקשה**, אמאי לא פירשו התוס' **כרש"י**, **בר"ה ומסקינן**. דפירש, למסקנא דגמ' דקסבר האי תנא תרומה בזמן הזה דאורייתא, ומעלין מחלה דרבנן אף לתרומה דאורייתא, דאי לאו כהן הוא לא הוו ספינן ליה חלה דרבנן גזירה אטו תרומה דאורייתא. וכיון שסבר נמי כיבוש יחיד שמיה כיבוש, שאני סוריא דאיכא התם תרומה דאורייתא, וגזרינן דרבנן אטו דאורייתא. ועיין שציין **לתוס'** (בעמוד ב') **ד"ה נאמן**. ונלכאורה יש לומר דלא פליגי **ארש"י**, אלא פירשו הברייא דהוהא אמינא, דאיירא במעלין ליוחסין, ורש"י פירש למסקנא.

(יג) **גמ', אפילו למאן דאמר תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה דרבנן**. **הקשה הבית הלוי** (ח"ג סימן א ד'), היאך אפשר דלענין תרומה בטלה קדושת הארץ, ולענין חלה לא בטלה, וכי יש ביטול לחצאין. ועוד, מאי ראיא מייתי מו' שכיבשו, דהתם מה שהיו פטורים מתרומה, אינו בשביל חסרון הקדושה אלא מגזירת הכתוב דאין תרומה נוהג עד אחר כיבוש וחילוק, כמו שהביא **רש"י בר"ה ולא נתחייבו**. לכך פירש, דהא דאמר למאן דאמר תרומה בזמן הזה דרבנן, לא קאי על אחר חורבן בית שני אלא בעודו בבנינו. דאף על גב דקדושת עזרא היתה קדושה דאורייתא, מכל מקום כיון דתרומה בעי כיבוש וחילוק שלא היה בימי עזרא, דהיו משועבדים למלכי פרס, וגם חילוק לא היה דהיו רק מקצת ישראל, לכך הוי דרבנן, אבל חלה היה דאורייתא דלא בעי כיבוש וחילוק.

(יד) **גמ', יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים**. **הקשה בחידושי החתם סופר**, היכי סלקא דעתם דסגי בב' וג' מרגלים, הא בעי מלך ונביא ואורים ותומים, כדאיתא **בשבעות** (יד).

כן אף בתרומה אין לחוש שיעלום, ומאי גדולה חזקה. **והמלוא הרועים** פירש, דאי אין מעלין יש לומר דעזרא הוא שתיקן שלא יעלו, משום דרצה להעמידם בחזקתם שיאכלו תרומה וישאו כפים, וגדולה חזקה שעבור חזקה תיקן שלא יעלו.

(ג) **רש"י ד"ה בתרומה דרבנן**, בסוה"ד, אינה נוהגת אלא בארץ. משמע דבזמן הגלות נהג בארץ תרומה מדאורייתא. **והקשה הפורת יוסף**, הא רבי יוסי אית ליה **ביבמות** (פב:), דקדושה ראשונה ושניה יש להם, ופירש **רש"י** (שם) **ד"ה ירושה ראשונה**, דהיינו כיבוש יהושע וכיבוש עזרא דמשגלו בטלה קדושת הארץ, דהיינו דבזמן החורבן לא נהג בתרומה בארץ, אלא מדרבנן.

(ד) **גמ', מקדש הקדשים הוא דלא אכול הא בתרומה אכול**, **הקשה הרשב"ש**, נימא ולטעמיך הא בקדשים קלים אכול, והוא לא התיירן אלא בקדשי הגבול. ותיירן, דבייחס לתרומה גם קדשים קלים איקרו קדש קדשים. **והרד"ל** תירן, דקדש הקדשים היינו קדשי מובח וקדשים קלים בכללם, ולכך הביא קרא דחזה ושוק.

(ה) **גמ', לא במידי דאיכרי קודש ולא במידי דאיכרי קדשים**, ביאר **המלוא הרועים**, דצריכי, דאי הוי כתיב קודש, הוה דרשינן ליה לקדשים דהווי קודש ברוב מקומות. **והמצפה איתן** ביאר, דצריכי משום דלא ילפינן קדשים מתרומה, דתרומה חמיר שכן חייב מיתה וחומש. **[ביבמות** (עג:)] איתא עוד חומרא דתרומה, דאין לה פדיון, ואסורה לזרים (י.ו.ז.).

(ו) **תוס' ד"ה או דלמא**, תיממה מה תולה באכילה. **הקשה הבית יעקב**, דהוה להו להקשות, דיותר אין מעלין מתרומה, כדי שיוכלו ליתן על פי עד אחד שלא יפסיד הכהן. מה שאין כן בנשיאות כפים, אין צורך שיעלוהו על פי עד אחד וצריך ב' עדים, הלכך מעלים ליוחסין, וכמו שפרשו **התוס' לעיל** (כד: **בר"ה ואיבעית**). ותיירן, דגם בנשיאות כפים יש צורך להעלותו על פי עד אחד, ויותר מחשש דהפסד כהן, והוא שלא יתבטל מצות כה תברכו.

(ז) **גמ', מאי לאו ליוחסין לא לתרומה**, **הקשה המים חיים**, דלמאן דאמר מעלין מתרומה ליוחסין, תפשוט דמעלין אף מנשיאות כפים דהא מעלין מנשיאות כפים לתרומה. ותיירן, דההיא ברייתא אתיא כמאן דאמר אין מעלין. וכתבו **הריטב"א** **והמהרש"א** **והרד"ל**, דמכל מקום פשטינן, דלמאן דאמר אין מעלים מנשיאות כפים ליוחסין, הוא הדין דאין מעלין מתרומה, דאי לאו הכי אמאי מעלין מנשיאות כפים לתרומה ניחוש שיעלוהו ליוחסין. **והרמב"ן** כתב, דאינה ראיא, דאפשר דאיכא מאן דאמר דאין מעלין מנשיאות כפים לא ליוחסין ולא לתרומה. וכן **הקשה ההפלאה**.

(ח) **גמ', והא דומיא דאכילת חלה קתני**, **הקשה בחידושי הגרע"א**, אמאי דייק מדומיא דחלה, בלאו הכי קשה דאכתי מעלהו ליוחסין כיון דמעלין מנשיאות כפים לתרומה, ומתרומה ליוחסין.

(ט) **גמ', אף אלכסנדריה של מצרים** ביאר **הרא"ה**, דנפקא מינה למי שיש

הדר הירמי

דף כה ע"ב

טו) רש"י ד"ה שקרא אחריו לוי, בסוה"ד, והכא כהן אחר הוה וכו' לא הוה לוי קרי אבתריה. הקשה המהרש"א, (אתוס' ד"ה שקרא אחריו), הא איכא נמי ראייה מהא דקרו לו לכהן ולא לכהן השני. ותירץ הפורת יוסף (לבעל הפרי מגדים), דאינו ראייה, דאפשר דהוא גדול העיר דקודם לכהן, או דהכהן מחל על כבודו כגון בשני וחמישי דבידו למחול. אבל מהא שעלהו קודם לוי איכא ראייה דאפשר ליתן לגברא רבא ובב' וה' דוקא במקום כהן, אבל לא לפני לוי. והרש"ש הגיה "והכא גדול אחר הוה התם".

טז) תוס' ד"ה שקרא לפניו כהן, פירוש פעם אחת. ביאר המהרש"א, דפירשו כן לאפוקי מרש"י בד"ה שקרא לפניו, דפירש, דבליכא לוי יתנו לב' כהנים, ולתוס' יתנו לאותו כהן. לכך פירש דקרא פעם אחת ולא פעמים.

יז) גמ', ההוא דאתא לקמיה דרבי יהושע, כתב הרמב"ם (פ"ד מאיסורי ביאה הי"א), דכן הלכה גם בזמננו, ואין מעלין לתורה בלא חזקה, כדי שלא יעלהו לתרומה. וכתב הר"ן (י: מדפי הרי"ף), דמנהגנו אינו כן משום דאין תרומה מצויה ביננו.

יח) גמ', אמר ליה דקרא ראשון. כתב הרש"ש, דלא גרסינן "אמר ליה", וכל זה מדברי ריש לקיש ובלשון שאלה, פירוש, אולי מפני שראית אותו קורא ראשון אתה מעיד. והשיבו: דראיתו חולק על הגורן. ולהגורסים אמר ליה, כתב להגיה: "ראיתו" שחולק על הגורן, והוא שאלת ריש לקיש להווא גברא.

יט) גמ', שמעת מילי דבר נפחא ולא אמרת לן משמיה. ביאר הריטב"א, דנהג כן, משום דהיה תלמידו של ר' יוחנן, וכל מה שאמר ידעו דהוא מר' יוחנן כדאיתא ביבמות (צו:).

כ) שם, התוס' ישנים ביומא (ט:) הקשו, הא ריש לקיש לא הוה משתעי בהדי רבי אלעזר. ותירצו, דהינו דווקא במילי דבדיחותא.

כא) תוס' ד"ה הרי שאמר, בתוה"ד, ותימא אם כן יהא נאמן וכו' במיגו דאי בעי אמר אינו בנו. תירץ התוס' הרא"ש, דאין זה מיגו טוב, דאין רוצה להעבירו מנחלתו. ובחידושי הגרע"א כתב, דאין לו מיגו דהיה נותנם לו במתנה, דאינו רוצה להפסידו מנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס, וכדכתבו התוס' ד"ה שבידו.

כב) בא"ד, ויש לומר דאף על גב דאיכא מיגו לא מהימן. הרמב"ן והרא"ה כתבו, דבהא פליגי רבי ורבי חייא, דלרבי חייא אינו מיגו אבל לרבי הוה מיגו. וכן משמע בירושלמי.

כג) בא"ד, דלדבריו קרוב הוא. הקשה ההפלאה, נימא פלגין דיבורא, ויהא נאמן שהוא כהן ואינו נאמן שהוא בנו. ולא דמי להא דהחולץ, דהתם הוה חד דיבורא, דלדבריו הוא עכ"ם ואינו נאמן כלל. ותירץ, א. דרבי סבר דלא פלגין. ב. דבחד גופא לא פלגין, כדאיתא בבא בתרא (קלד:). ג. דכונת התוס', דלא סגי במה שיאמר דהוא כהן כיון דעדיין

בעינן למידע מי אביו ואמו. ובחידושי הגרע"א הקשה, מה בכך דלדבריו קרוב הוא, הא באנו לדון בתורת מיגו, ולא בתורת עדות. ובמיגו אף קרוב נאמן, ושאני ההיא דיבמות דאתינן להאמינו מדין יכיר שהוא דין עדות.

כד) תוס' ד"ה נאמן להאכילו בתרומה (הראשון), בתוה"ד, והשתא אתי שפיר הא דאמר רבי חייא. הרא"ה ביאר, דרבי חייא סבירא ליה דעד אחד נאמן ליוחסין, ופליגי אנג' דלעיל (כד:), ולכך הקשה כן לרבי.

כה) בא"ד, אין לפרש דנאמן עם אחר להאכילו בתרומה. הקשה הפני יהושע, היכי סלקא דעתך לפרש כן, הא מטעם דבידו להאכילו לא מסתבר להצריך עד נוסף. ותירץ, דמשום דלאחר מיתה אינו בידו, נכמו שכתבו בתוס' ד"ה שבידו הוה סלקא דעתך להצריך עוד עד.

כו) תוס' ד"ה נאמן להאכילו בתרומה (השני), הקשה ריב"ם דתנן בפרק י' יוחסין. הקשה הפני יהושע, דלמא הכא איירי בתרומה דרבנן, והתם בדאורייתא. והא דרבי לא חילק כן, אלא חילק בין תרומה ליוחסין, כיון דאתא לאשמועינן דאפילו בדאיכא עימו עוד עד אינו נאמן ליוחסין. ותירץ, דמטעם דבידו להאכילו אין לחלק בין דרבנן לדאורייתא.

כז) בא"ד, שם. הרא"ה והרמב"ן תירצו, דהתם איירי דמוחזק לן דהם בנוי, ולית ליה מיגו, מה שאין כן הכא איכא מיגו דהוה אמר דאינו בנו. [ואולי לשיטתם להלן אות כט דפליגי אתוס' ד"ה הרי שאמר].

כח) גמ', ואינו נאמן להשיאו אשה, כתב הנימוקי יוסף ביבמות (כג: מדפי הרי"ף), דאם הארוס אומר מיניה, אף אם היא אומרת מאחר הוא נאמן מדין יכיר. והקשה החזון איש (סימן ב' סק"ח), אם כן מאי טעמא הכא אינו נאמן מדין יכיר, הניחא לתוס' דהוא נאמנות לכהונה אתי שפיר. אבל לרש"י דהוא חשש ממזרות אמאי. ותירץ, דאולי הקילו דוקא בספק ידוע.

כט) תוס' ד"ה שבידו להאכילו, תימא איך נאמין וכו' הא אין בידו להאכילו אחר מיתה. והרמב"ן הוסיף להקשות, איך נאמן שיחלקו לו על הגורן הא לכך אין לו מיגו, דאין בידו לחלק לו. ותירץ, וכן תירץ השיטה מקובצת, דנאמן במיגו שהיה אומר אינו בני. [נועין לעיל אות כז:].

ל) גמ', ורבי חייא מאי שנא בן דלא. הקשה הפני יהושע, איך סבר רבי חייא דעד אחד נאמן, וקרוב אינו נאמן. הא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, אפילו פסולי עדות נאמנים. ותירץ, דמעלה עשו בתרומה. עוד פירש, לשיטת הרמב"ן והרא"ה (הבאו לעיל אות כז), דשאני תרומה דהוה איסורא דאית ביה ממונא, דגזל השבט. וקרוב אינו נאמן משום דהווי נוגע, מה שאין כן עד אחד.

דף כו ע"א

א) רש"י ד"ה והטבילוני, מפני שסתם תינוק מטפח באשפות. ורש"י לשיטתו בקידושין (פ: ד"ה לטפח. ותוס' (שם) בד"ה שדרכו הקשו, דמשמע דהוא ודאי טמא. לכך פירשו וכן פירש הריטב"א (כאן), דטמא

הדרף היוזמי

מסכת כתובות דף כו

ט אדר התשע"ה

(ו) בא"ד, שם. הקשה המהרש"ל, דלמא כונתו קנס לעניי כהנים. ותירץ, דאם כן היה לו לומר כן, ומדאמר לעניים סתמא, משמע דאיתי לאפוקי ממאן דאמר לכהנים. והמהרש"א תירץ, דלא מסתבר דנתנו דוקא לכהן ועני, דאי נתנו משום שהוא עני הוא הדין ישראל עני.

(ז) בא"ד, ואין לפרש עניי לויים דוקא. והריטב"א כתב, דדוקא לויים, ודייק כן מדלא אמר למסקנא דאיירי במוחזק לן באביו, דאיתא אף כרבי עקיבא וכגון דידעינן דלאו לוי הוא. אלא על כרחך לרבי עקיבא הוי רק ללוי. וטעם הדבר, משום דאין כח לחכמים להפוך דין התורה.

(ח) בא"ד, אלא ללויים בין עניים בין עשירים היו חולקים כדמוכח בכל הני שהבאתי. כתב המהרש"א, דדייקו כן מהא דנקט לוי. דאי בשאר עניים נמי הא כהן וישראל נמי. נומהיכא מוכח כן מהמלוא את הכהן ואת הלוי. יש לומר דדייקו מדלא תני בסיפא העשיר הלוי, כדתני העשיר העני (י.ו.י.).

(ט) נבא"ד, אמאי לא יהב ליה נמי מעשר עני. וקשה, דלמא לא נתן לו משום דנעשה עשיר על ידי קבלת המעשר ראשון. (י.צ.ב.). ואפשר לומר, א. דהיה יכול ליתן לו שני המעשרות בבת אחת. ב. דאינו נחשב עשיר על ידי זה משום דאינו עמו בספינה, והוי כבעל הבית ההולך ממקום למקום, דאיתא בפאה (פ"ה מ"ד) דנוטל מעשר עני. (י.ו.י.).

(י) תוס' ד"ה בתר, לא מצינו וכו', רק מצינו בעזרא והיה הכהן וכו'. התוס' שאנץ תמה, הא התם מיירי בתרומת מעשר.

(יא) גמ', אלא אמר רב חסדא, הרא"ה ביאר, דהשתא איתא אפילו כרבי עקיבא, וכגון דידעינן דלאו לוי הוא. ועיין באות ז' דהריטב"א פליג עליה.

(יב) רש"י ד"ה בנכסי אביו, להשבית מעליו קול. והריטב"א ביאר, דאיירי בבא ממדינת הים דצריך ראייה על אמו. והביא ראייה ממה שחלקו לו. ועיין לקמן אות טו בדברי ההפלאה.

(יג) גמ', ר' שמעון בן גמליאל היינו רבי אליעזר, הר"ח גרס היינו תנא קמא. וכתבו הריטב"א והרמב"ן, דגם לר"ח הכוונה דהיינו רבי אליעזר, דהא לא אמר כתנא קמא, דלתנא קמא לא חיישינן לגומלין ולרבי שמעון אפשר דחיישינן.

(יד) גמ', דמוחזק לן באביו דהאי דכהן הוא, כתב הריטב"א, דאיירי דהקול יצא קודם שנולד ואין לו חזקה מצד עצמו ולכך צריך לחזקת אביו. וכתב השב שמעתתא (ב' פ"ט), דהוא חזקה דהאב כשר. ומסיק מהכא, להכשיר ספק ממזר ולומר דאמו נבעלה לכוותי, דמוקמינן ליה בחזקת אמו דכשרה לקהל. והחזון איש (סימן ב סקכ"ה) כתב, דאינו ראייה, דהכא חזקה הוא שלא חטא, וזה לא שייך התם דודאי זינתה, ואין הספק רק מי הוא אביו של ולד זה. וכתב, דאפשר דכונת השמעתתא, דנות עם ישראל חשיב איסור גדול טפי, דעושה ממזר. והחזקה היא דלא חטאה כל כך.

(טו) גמ', ונפק עליה קלא וכו'. כתב ההפלאה, דמוכח מהכא דהבא ממדינת הים, דאיתא בקידושין (ע"ט): דצריך ראייה על אמו, היינו דוקא

משום דנשים נדות מגפפות אותו. וכדתנן בתוספתא דטהרות (פ"ג).

(ב) גמ' ורבי חייא מסיים בה וחבירי בדילין ממני, ביאר הבית יעקב, דהא דהעלהו רבי במאי דהסיח לפי תומו שאביו האכילו בתרומה, אינו אלא לפי שיטתו דאביו מהימן, כיון דבידו להאכילו. אבל לרבי חייא דסבירא ליה דאף שבידו לא מהימן, לא מהני מה דאביו האכילו. לכך מסיים בה דהיו קורים אותו והיינו שכל העולם היו מחזיקים אותו בככה. ובשו"ת שואל ומשיב (מהדורא ד' ח"א סוף סימן לה) כתב, דאף לרבי בעינן לסיימא דרבי חייא, משום דאין נאמן במסיח לפי תומו אלא אי אינו מחוסר מעשה, ולכך אמר שהפשיטתו, ולא פשט בעצמו. ומשום הכי סיים, דאף חבריו היו בדילין מעצמם ולא הוצרך להיבדל מהם.

(ג) גמ', רבי אלעזר בן עזריה אומר מעשר ראשון אף לכהן. הרא"ה והריטב"א הביאו מרש"י, דהיינו לאחר הקנס, אבל קודם הקנס לכולי עלמא ללוי דוקא. ופליגי עליה ואמרי, דאיירי קודם הקנס אבל אחר הקנס המעשר דוקא לכהן. וכן כתבו התוס' ביבמות (פו:) ד"ה מר סבר, ותוס' הרא"ש (כאן). [והא דאיתא במדרש רבה (י"ח ד'), דקורח טען על משה שנותן תרומה לכהן ומעשר לכהן (י.ו.י.) היינו תרומת מעשר.].

(ד) תוס' ד"ה אין בתר, בתוה"ד, ושיבוש הוא בידם דהא בכמה מקומות מוכיח דמעשר ראשון ללוי. והקשה הררץ אמונה (בביאור ההלכה ד"ה ועזרא פ"א ממעשר ה"ד), אם כן אמאי ביטל יוחנן את הודאת המעשר מאלו שנותנים ללויים. ותירץ, כדי שלא יתביישו הנותנים לכהנים או שלא יפסיקו ליתן להם. והרמב"ם (פ"א ממעשר ה"ד) כתב, דקנס עזרא היה רק לזמנו. וביאר הכסף משנה, דסבירא ליה (משום האי קושיא), דאף לרבי עקיבא בתר קנסא, רק לכהן. וכתב כן ליישב כל קושיות תוס', דהתם איירי שלא בזמנו, שתקנו שיתנו אף ללויים כדי שישבו. וכתב המנחת חינוך (מצוה שצ"ה ט"ו), דמדלא כתב הרמב"ם דקנס עזרא ללויים "שבזמנו" אלא כתב דהקנס "לזמנו" נראה, דהיינו כל ימי בית שני. וכן כתב החזון איש (דמאי סימן ב סק"ג). ובקונטרס בית צדיק (בהקדמה לפירוש הרד"ל על פרקי דרבי אליעזר) משמע דבזמנו דוקא. דהקשה אמה דפירש הידי משה (בבמדבר רבה ספ"ד) אמעשה דמטרונא דשאלה את רבי אליעזר וכו' ואמר לו הורקנוס בנו בשביל שלא להשיבה איבדת ממנו ש' כור מעשר. וביאר דרבי אליעזר היה כהן. והקשה הבית צדיק, הא קנס רק לזמנו. ורבי אליעזר הרי היה בזמן הבית.

(ה) בא"ד, ועוד דלמאן דאמר קנסא לעניים היכא הוי חזקה לכהונה. כתב המהרש"ל, דאתו לאפוקי דלא נאמר דפליגי אף לרבי אלעזר בן עזריה. והקשה הפני יהושע, אי פליגי אליבא דרבי אלעזר אם כן רבי שמעון בן אלעזר דלא כמאן. ותירץ, דסבירא ליה כמסקנא דמוחזק לן באביו שאינו עני. [ועיין לקמן אות ז' דברי הריטב"א, ודברי הרא"ה באות י"א]. וההפלאה כתב, דסגי לומר דמוחזק באביו שאינו לוי, ואתיא כרבי מאיר דאין נותנים לעניי ישראל משום דאסור לזרים.

הדרה היומית

ביבמות (צג:) בד"ה עד אחד תירצו, דהורגלו לדייק.

כד) בא"ד, וקשה דמאי פריך והא אית לן לאוקמא אחזקה דאסורה ליבם. **התוס' ביבמות (צג:)** בד"ה מאי חזית תירצו, דשאני התם דשניהם אומרים ברי. וכתב בחידושי הגרע"א, דהתוס' הכא לא תירצו כן, משום דסבירא להו דתרי ותרי ספיקא דרבנן, ואם כן מדאורייתא מוקמינן לה אחזקת היתר ולא מסלקינן החזקה. והתוס' ביבמות איירי למאן דאמר ספיקא דאורייתא, דסבירא להו דלא מוקמינן לה אחזקה לכך מועיל ברי. והקשה, אמאי חילקו תוס' קושיתם דכתבו ועוד וכו', הא כל קושיתם הראשונה הוא משום דהוי ספיקא דרבנן.

כה) בא"ד, ועוד כיון דתרי ותרי ספיקא דרבנן אין לנו להעמידה וכו' ולהתירו בממזרת. וצריך לומר דפריך אליבא דהלכתא, דספק ממזר אסור בממזרת כדאיתא **ביבמות (לז:)**.

כו) בא"ד, ועוד נראה לרבינו יצחק. **ההפלאה** (בתוס' הקודם) תירץ, דרש"י סבר כתוס' **לעיל**, דאחתיניה לאו הורדה גמורה היא. וכן מה דאחתיניה דעל ידי העדים איירי בכהאי גוונא, וכגון דלא נחקרו העדים, ואתי שפיר דאית ליה חזקה. ולכך פירש **רש"י ד"ה דחיישינן**, דחיישינן לזילותא משום דהורדנהו ב' פעמים, דאי לאו הכי לא הוי חיישינן כיון דלא הוי הורדה גמורה. (ועיין **לעיל** אות יט).

כז) בא"ד, ועוד דרב אשי. ביאר **הריטב"א**, דהוקשה לתוס', דעל כרחך כוונת רב אשי בקושייתו "אי הכי אפילו תרי ותרי נמי", לאשמועינן בגוונא דלא אתי חד מעיקרא, אלא אתו תרי ותרי, ותרי קמאי הכשירוהו ובתראי פסלוהו. **והשיטה מקובצת** כתב, דאיירי אפילו דתרי קמאי פסלוהו. **ובבבא בתרא** (לב). הוסיף **הריטב"א**, דאין לומר דכוונת רב אשי, דלאשמועינן בחמשה. וכגון דאתי חד מעיקרא, דהא לא קשיא דאי סגי בד' למה ליה למינקט ה'.

כח) בא"ד, ורבינו יצחק בר ברוך פירש וכו'. עיין **לעיל** אות יח בקושיית **הרמב"ן** על פירוש ר' יצחק.

כט) רש"י ד"ה על ידי ממון, דמירתתי להפסיד. כתב **הר"ן** (יא: מדפי הרי"ף), דגם ביחוד שלא על ידי ממון מותרת, דכוונת מתניתין דאפילו במסורה לידו מותרת אם הוא על ידי ממון, וכל שכן באינה מסורה לידו.

ל) תוס' ד"ה על ידי ממון, נראה דמותרת אפילו לבעלה כהן. כתב **הר"ן** (יא: מדפי הרי"ף), דיש שדייקו מרש"י דאיירינן דוקא בישראל. [נראה דדייקו ממה שכתב **רש"י בד"ה אסורה לבעלה**, דעל ידי נפשות חיישינן שמא נתרצית. ובכהן לא היה צריך לזה (י.ז.ו.)]. ותמה על דבריהם, דאם כן היכי אמרה הגמ' דכשיד עכו"ם תקיפה אפילו על ידי ממון אסורה, הא ליכא חשש דנתרצתה בלא סכנת נפשות.

לא) תוס' ד"ה על ידי ממון, ועל כרחך היינו לכהונה. ביאר **ההפלאה**, דהא דנקט רב לבעלה, היינו לשיטתו **לקמן** (נא:), דסבירא ליה דאסורה אף לישראל, דחיישינן דנתרצתה לבסוף. ורבא פליג עליה התם.

לב) תוס' ד"ה ועל ידי נפשות, היינו אפילו לבעלה ישראל. **הר"ן** (יא.

ביצא עליו קול. והא דכתבו **התוס' לעיל** (כה: **בד"ה נאמן**, דצריך ראיה. היינו דוקא לענין יוחסין. ולכך לא אמרה הגמ' דאיירי דבא ממדינת הים. [ועיין **בריטב"א לעיל** אות יב]. והקשה, דהא הוה מצי למימר דאיירי בבא ממדינת הים ואיירי לענין יוחסין.

טז) תוס' ד"ה והאמר רב יוחנן, נראה לר"י וכו'. **והרשב"ם בבבא בתרא** (לב). **בד"ה והאמר רב**, דלא איתפרש אהיכא קאי, [דקשיא ליה מה דאמר דברי הכל הא במתניתין ליכא פלוגתא לענין זה]. **והרמב"ן** כתב, דדברי הכל היינו דברי כל אדם, כדמצינו בכמה מקומות. [ונראה דלרש"י אי אפשר לומר דקאי אמתניתין, דהא סבירא ליה **לקמן** (עמוד ב') **בד"ה ואנן מסקינן**, דעל ידי העד יש לו חזקה דעדיף מהקול. ואם כן הדרא קושית התוס' לדוכתא מה הקשו בגמ' בגיטין, הא שאני הכא דאיכא עד. (י.ז.ו.)].

יז) תוס' ד"ה ואתא עד אחד, בסוה"ד, ועוד דקול לא קרי עוררין. מיהו **הריטב"א** כתב, דאיירי בקול המוחזק בבית דין.

דף כו ע"ב

יח) רש"י ד"ה ואנן מסקינן ליה, בתוה"ד, ואוקמינן אחזקה קמייתא. כתבו **התוס' בד"ה אנן אחתינן**, דכוונת רש"י לחזקת האב, וכן פירש **הרמב"ן**. **והרשב"א והריטב"א** פירשו, דכוונת רש"י דחזקה דהעלהו על פי העד. והקשה **הרמב"ן**, דהא לא חשיב חזקה כיון דבא על ידי עדות. **והשב שבעתתא** (ו' פ"ח) כתב, דכוונת רש"י לב' החזקות. ותירץ בזה גם קושית התוס', דאף על גב דהוא תרי ותרי מכשרינן ליה, דכיון דאיכא תרתי חזקה מרעינן לסהדי.

יט) תוס' ד"ה ואסקיניה, בתוה"ד, וליכא למימר דליכא זילותא דבי דינא אלא היכי שהורידוהו ב' פעמים. מיהו **רש"י** פירש הכי **בד"ה דחיישינן**. וכתב **הרמב"ן**, דלאו דוקא נקט הכא, ועיין **לקמן** באות כו מה שהבאנו מזההפלאה.

כ) [בא"ד], ואף על גב דאמרינן גבי גרושה. צריך לתקן המראי מקום לגיטין (פט). דכתבו שם **התוס' בד"ה מבטלינן**, דאיירי דיצא קול ששמעו מפלוני שהלך למדינת הים, וחזר פלוני ואמר, לא היו דברים מעולם. דהשתא דמיא לסוגיא דהכא דיש עד נגד הקול. (י.ז.ו.)].

כא) תוס' ד"ה אנן אחתינן, בתוה"ד, והכא בתרומה דרבנן. כתב **הבית יוסף** (אבן העזר סימן ג), דמקילים משום דתרומה קיל מעבודה, ואפילו בתרומה דאורייתא. וכתב **ההפלאה**, דתוס' לא פירשו כן משום דהוקשה להם דבשבויה הקילו טפי מבתרומה, ואם כן דינא דהכא צריך להיות שוה להתם.

כב) [בא"ד, בתוה"ד], הכא כיון דמכחישינן זה את זה איכא חומרא. ואף בניסת ואחר כך באו עדים, דדייקא משום החשש שזימום, כמו שכתבו **התוס' לענין ב'** אומרים נתגרשה. וצריך עיון אמאי לא כתבו כן הכא. (י.ז.ו.)].

כג) בא"ד, ויש לומר דמכל מקום דייקא לפי שיראה שיוזמו. **התוס'**

הדרה היומית

מסכת כתובות דף כו – דף כז

ט אדר – י אדר התשע"ה

(ה) גמ', אמר חזקיה והוא שנגמר דינו להריגה, כתב הריטב"א, דיש שפירשו דפליגי בפלוגתא דרב ולוי, דאי איירי בנשי גנבי, בעינן דנגמר דינו, ואי באשתו של בן דונאי לא בעינן. ותמה הריטב"א, דהוי ליה לגמ' למימר הכי. אלא כתב, דפליגי אליבא דכולי עלמא.

(ו) רש"י ד"ה פסולות, אסורות לבעליהן. הקשה ההפלאה, אם כן אמאי תני פסולות ולא תני אסורות, כמתניתין דלעיל. ותירץ, דמשמע לרש"י דהא דתני דאין אדם נאמן על ידי עצמו הכוונה לבעלה, לכך פירש מתניתין לבעלה. וכתב, דלולא פירוש רש"י היה מפרש פסולות לכהונה וקאי נמי אפנויה. ובתוספות הגרע"א (אות כ"ג) כתב, דלא פירש בפנויה, דאילו בפנויה על כרחך מיירי דאומרת טהורה אני. דאי לאו הכי פשיטא דאסורה דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורה, ואם כן שמעינן כבר מרישא דאין אדם נאמן על ידי עצמו, ולא בעינן לסיפא. אבל אי איירי באשת כהן, יש לומר דאיירי באומרת טמאה אני, ולא אמרינן דשויה אנפשה חתיכה דאיסורה, דחיישינן דעיניה נתנה באחר. ושפיר בעינן לסיפא דאין אדם נאמן על ידי עצמו.

(ז) מתני', ואין נאמן על ידי עצמו. הקשה הפני יהושע, אמאי תני בהאי לישנא דמשמע דבכל מקום אינו נאמן, ואדרבא בכל מקום דעד אחד נאמן הבעל דבר נאמן טפי, דהא דעד אחד נאמן ילפינן מזבה דנאמנת בספירתה, כדאיתא בגיטין (ב:). והוי ליה למיתני שאין האשה. ותירץ, דבעי לאשמועינן דאפילו בעלה אינו נאמן. ועוד תירץ, דנקט הכי משום דקאי נמי אמתניתין לעיל (כג:). דאין נאמן לומר דהוא כהן.

(ח) תוס' ד"ה כאן בכרכום, בתוה"ד, אף על גב דמספקא לן באינה מחזקת. והר"ן (יא: מדפי הרי"ף) כתב, דרבי יהודה נשיאה ורבנן פליגי בהא. דלחד דמיא לאינה מחזקת אלא אחת, ולכך לא הקשה דלמא ערקא. וחד סבר דאינו דומה. עוד תירץ, דהכא אזלא הגמ' לגוונא דמותרת אפילו באינה מחזקת אלא אחת.

(ט) בא"ד, ולפירוש הקונטרס קשה טובא חדא דפריך ניתלי לחומרא וגבי וכו'. תירץ הר"ן, דשאני מחבואה דתלינן דלא היתה בעיר, ואם כן אינה בכלל תקנת חכמים לאסור הנמצאות בעיר. מה שאין כן הכא דהיא בתוך העיר. וכתב הפני יהושע, דחשיב כודאי נבעלה, דעכו"ם פרוצים בעריות וודאי ערק.

(י) גמ', אם יש שם מחבואה אחת מצלת, כתב הרמב"ם (פי"ח מאיסורי ביאה הכ"ז), דצריך שתאמר נחבאתי וטהורה אני. והקשה הר"ן (יא: מדפי הרי"ף), אם כן מה הוא דאמרה הגמ' דאי מטהרינן לה ולחברתה חשיב כבת אחת, והא לא מטהרינן לה עד דתאמר דטהורה. לכך פירש דאין צריכה לומר נחבאתי. ועיין באות הבאה.

(יא) גמ', בעי רב אשי, ביאר ההפלאה, דמספקא להו דוקא במחזקת אחת דהוי מיגו דהעזה, דאי אמרה נחבאתי אסרת חברתה. אבל במחזקת שנים טהורה כבשבויה. עוד כתב, דבמחזקת ב', גם להרמב"ם (המובא באות הקודמת), אינה צריכה לומר טהורה אני.

(יב) גמ', בזה אחר זה דברי הכל טהורים. כתב הר"ן (יא: מדפי הרי"ף),

מדפי הרי"ף), הביא דעת הר"ח, והרמב"ם (פי"ח מאיסורי ביאה ה"ל), דאיירי דוקא בכהן, אבל אשת ישראל, אפילו על ידי נפשות מותרת, דלא חיישינן דנתרצתה. ונקט לבעלה, לאשמועינן דאפילו דיש לה בעל לא מירתתי. ועוד אשמועינן, דאפילו על ידי נפשות דבעל אסורה. [ודלא כהבנת המגיד משנה ברמב"ם הובא לקמן כז. אות ד].

(לג) גמ', אם אתם מאמינים, ביאר הפני יהושע, דבעינן להפה שאסר משום דאיירי בעדים פסולים, ולא דמי לשבויה דנאמנים בלא מיגו, דהתם שאני דמנוולא נפשא. והבית יעקב כתב להוכיח דלא הוי כשבויה, דהתם לא בעינן לפה שאסר, וסגי בעד אחד. אבל ההפלאה כתב, דאינם נאמנים דהורהנה ואין להם פה שאסר, וחכמים אמרו לבני משפחתה, שאם אסרתם על עצמכם על ידי שהאמתם לעדים כדאיתא בקידושין (סו). דנאסרת, האמינו לעדים שהיא טהורה.

דף כז ע"א

(א) גמ', הורהנה אין נחבשה לא, ביאר השיטה מקובצת, דהוה אמינא, דבשלמא אי איכא חילוק בין הורהנה לנחבשה, היינו דאמרו להם חכמים אם אתם מאמינים וכו', משום דבעי לדמויי עדות שהורהנה, לעדות שלא נסתרה, אבל דינם שווה, מאי קא מהדרי להו רבנן, הרי החבישה מילתא דעבידא לאגלווי הוא, דהכל רואין לה, ולכך יש להאמינם, אבל הטהרה מפיחם אנו חייין. והריטב"א ביאר, דאי איכא חילוק בין הורהנה לנחבשה, משום הכי תנא הורהנה לאשמועינן החילוק, אבל אי דינם שווה אמאי תני הכי. והפני יהושע ביאר, דעל כרחך איכא חילוק. ואיירי דידעינן דנחבשה, והעדים מעידים דלא נחבשה אלא הורהנה. וקא משמע לן, דאי לאו עדותם היתה מותרת, דנחבשה מותרת. דאי ליכא חילוק ואיירי דבאנו לאוסרה רק על ידי העדים, פשיטא דנאמנים דטהורה מדינא דהפה שאסר.

(ב) רש"י ד"ה הורהנה, בתוה"ד, דהגיע הזמן ולא נפדית. כתב הריטב"א, דמוכח מרש"י דכל החילוק בין הורהנה לנחבשה הוא דוקא לאחר הגעת הזמן, אבל קודם לכן בכל גווני מותרת.

(ג) גמ', ואיכא דרמי להו מירמא, כתב השיטה מקובצת, דלא תירץ דשאני הורהנה מנחבשה, דאם כן במתניתין נמי לפלוג בדידיה, אמאי תני דעל ידי נפשות אסורה לבעלה.

(ד) גמ', כגון נשי גנבי. הרמב"ם (פי"ח מאיסורי ביאה ה"ל) לא מיייתי האי פלוגתא, וכתב המגיד משנה, דסבר דנשי גנבי ואשתו של בן דונאי נתפשות למלכות, מחמת שיודעות במעשה בעליהן ומסיעות אותם. והן בספק שימיתו אותן ופשיטא דאסורות. מה שאין כן לרש"י שאין עליהם חשש מיתתה אלא שהמלך מפקירם. וההפלאה תירץ, דאול לשיטתו, דביאר לסוגיין באשת כהן. אבל אשת ישראל מותרת, דליכא חשש דנתרצתה. וכל ההיתר בעל ידי ממון הוא משום דמתירא להפסיד ממון, ואם כן לא שייך פלוגתתם דהכא, דבכל גווני אסורה כיון דאינו מתיירא דהא לא מפסיד כלום.

הדר הירמי

מה שפירש במתניתין, דאיירי לענין תרומה אי אפשר לפרש מתניתין במסכת לפי תומו, דלענין תרומה אפילו היא נאמנת במסכתא לפי תומה, כמו שכתבו התוס' בד"ה במסכת.

(כ) גמ', שפיר קאמר לך דכתיב ויבר יוסף. הקשה הריטב"א, למה לא אמר בפשיטות דאיתא בבבא בתרא (קלד.) דנאמן לומר שאינו מכירו. ותירץ, א. דרצה להפסיק דעתו שהיה טוען עליו שהוא רמאי, ואמר ליה שאין כאן הוכחה לרמאות. [עיי' בריטב"א בבבא מציעא (לט:)] דמפורש יותר. ב. דשאני הכא דמארי הודה דידוע דיש לו אח, אלא דראהו קודם צמיחת הזקן. והתוס' הרא"ש תירץ, דשאני הכא דאמר לא ידענא, והוה אמינא דלאו טענה מעליתא היא. וכתבו התוס' בבבא מציעא (לט:)] בד"ה שיצא, דדוקא משום דטען לא ידענא לא היה נאמן אם היה יוצא בחתימת זקן, אבל אם היה מכחישו בכל גווני היה נאמן. וההפלאה ביאר, דכיון לומר לו דצריך ב' עדים, כיון דלא הוי ליה למידע, דאי הוי ליה למידע הוה סגי בעד אחד, כמבואר בשולחן ערוך (חושן משפט סימן עב).

(כא) גמ', תרתי לא עבדי. הקשה הריטב"א, הניחא הכא איכא תרתי דשתקי מלומר האמת ואמרי שקר, אבל בשפחה אמאי חשיב תרתי, הא אי הוי שתקה היינו משום דאינה יודעת ואינה שותקת מלומר האמת. והמים חיים הקשה כן גם אעובדא דמרי בר איסק, לפי מה שכתב רש"י בבבא מציעא (לט:)] בד"ה דלאו אחור, דמצי להביא נמי עדים אחרים להעיד דאינו אחיו, והקשה אם כן אמאי חשיב תרתי. ותירץ הריטב"א, [וכן תירץ בתפארת למשה], דאיירי דגבירתה מביאתה לבית דין ואומרת שידעת דהיא טהורה, והיתה צריכה לומר דאינה יודעת. ולכך חשיב תרתי, דשתקה מלומר האמת, ואומרת שקר. עוד תירץ, דלאו דוקא נקט תרתי, אלא דאינה עושה טפי מהתם. והמים חיים תירץ, דשתקא גם חשיב חדא.

(כב) רש"י ד"ה שפיר קאמר, בתוה"ד, לפי שיצאת בלא חתימת זקן. הקשה הריטב"א, דמשמע דאיירי דידוע דיש לו אח אלא דאומר דאינו הוא. ובבבא מציעא (לט:)] מייתי האי עובדא לענין ליתן לו חלק מהירושה, דמארי השביח הנכסים. ואמרינן התם דמי ידע דליחול, ופירש רש"י (שם מ.) בד"ה מי ידע, מי ידע דאית ליה אחא. ותירץ, דידע דיש לו אלא סבור היה שמת.

(כג) תוס' ד"ה אמר ליה, בסוה"ד, ועוד דקאמר השתא נמי אתי ומסחדי וכו'. ביאר החכמת מנוח, דאי ליכא רגלים לדבר לא הוי בעינן דוקא לאותן עדים, והוי מצי להביא אחרים דלא מסתפו מיניה, דאטו כולי עלמא מסתפו מיניה. והמלוא הרועים ביאר, דאי ליכא רגלים לדבר, אם כן אינו יודע איזה עדים מסתפו מיניה ואיך יביאם.

(כד) מתני', המעון הזה. פירש הערוך, דנשבע בבית המקדש. והמהרש"א ביאר, דנשבע בשמים כדאמרינן בחגיגה (יב:), דחד מז' רקיעים קרוי מעון.

(כה) מתני', אמרו לו אין אדם מעיד על ידי עצמו. הקשה בשו"ת

דדוקא אי השואל אינו יודע בחבירו. ורש"י בפסחים (י:)] ד"ה בזה אחר זה כתב, דהוא הדין אם אומר כך היה המעשה שלי ושל חברי ואיני נשאל אלא על חברי. והקשה הקהלות יעקב (סימן כח), דאם כן, אמאי הכא חשיב כבת אחת, הא אינה נשאלת על חבירתה. ותירץ, דחזונו ביבמות (פח:), דבאיסור כהונה איכא חיוב אבית דין שלא יתחלל קדושת כהונה, והלכך חשיב בבת אחת, דהא לגבי הבית דין היא שאלה אחת, דממה נפשך תתחלל קדושת כהונה. מה שאין כן לענין טומאה דהוא חיוב על השואל, וחשיב בזה אחר זה.

דף כז ע"ב

(יג) גמ', אמר רבה מה לי לשקר. ביאר הריטב"א, דרבא סבר דלא הוי מה לי לשקר במקום עדים, דזימנין דליכא תמן מיא. אי נמי, דמתרצינן דיבורא דכונתו דלא היו מים כל כך שימיתו החמור.

(יד) גמ', הכי השתא התם ודאי איכא עדים. ביאר הריטב"א, דסלקא דעתין דהכא נמי לא נהימנה, משום דסברא דאי אמרה נחבאתי לא נאמינה, אף דשורת הדין שנאמנת בכך, מכל מקום אין לנו לומר בזה מה לי לשקר, דאידיה סברה דאי אמרה נחבאתי לא מהימנא, ואין לומר מגו אלא כשהיה יכול לטעון טענה אחרת שיאמינהו ב"ד, ושיהא נראית לטוען שאותה טענה היתה ברורה לו.

(טו) רש"י ד"ה ודאי איטמי, בתמיה. לפירוש רש"י, הא דאמרינן "חששא הוא וכו'" היינו דאיפשיטא בעיין דנאמנת. והשיטה מקובצת הביא משיטה ישנה, דאינו בתמיה ובעיין לא איפשיטא.

(טז) תוס' ד"ה לא תתייחד עמו, בתוה"ד, ולא פירש לטעמיה. תירץ הפני יהושע, דהוקשה לרש"י דאי טעמא משום חשש קידושין, למה לא תירץ רב פפא בפשיטות דבשבויה הקילו. לכך פירש, דהכא היינו משום חשש גט ישן, דאינו אלא לעז. ולא מסתברא דבשאר מקומות יחמירו טפי מבשבויה.

(יז) בא"ד, שם. והריטב"א פירש, דלא תתייחד משום חשש קידושין. אי נמי, משום איסור יחוד פנויה.

(יח) גמ', מפני שלבה גס בשפחתה. הקשה הרשב"א, היכי חזונו דשפחתה לא מהימנה, הא לא חזונו אלא דתשמש בפניה משום דליבה גס בה. ותירץ, דאי היתה מספרת האמת לא היתה משמשת בפניה.

(יט) גמ', רב פפא אמר הא בשפחה דידה. הקשה המהרש"א, אמאי לא תירץ, דמתניתין איירא במסכתא לפי תומה, כדמשני לקמן אברייא. וההפלאה הקשה, אמאי לא נקט במתניתין דבנה ובתה אין נאמנין, כדאיתא בברייתא לקמן. וכתב, דלולי פירוש רש"י היה נראה, דשפחתה אינה נאמנת אף לפי תומה דהוא כעצמה, וכוונת הגמ' לקמן, דלרב פפא אינה תנאי משום דאיירי במסכתא לפי תומה, ולכולי עלמא שפחתה כעצמה, ומיהו אינה נאמנת בבנה וביתה הואיל ואיירי במסכתא לפי תומה. ומתניתין דידן נמי איירי במסכתא לפי תומה, ולהכי לא נקט בנה ובתה דהא בכהאי גוונא נאמנים. עוד תירץ, דלפי

הדרך היומיומית

מסכת כתובות דף כז – דף כח

י אדר – יא אדר התשע"ה

הגרע"א (קמא פ"ה) מאי שנא מתרי ותרי דשריא בניסת לאחד מעדיה והיא אומרת ברי, **וביבמות** (פח:): משמע לכמה לישני דלא מחלקינן בין איסור כהונה לשאר איסורין. ותירץ **החזון איש** (סימן נט סקמ"ג), דשאני תרי ותרי דלא מספקינן אלא מחמת העדים, ואין אנו יודעים אמיתות הדבר, וחשיב כנושאה בינו לבין עצמו. מה שאין כן בשבויה כיון דחכמים אסרוה, חשיב כעביד איסורא לפנינו.

דף כח ע"א

(א) **תוס' ד"ה ואם היה כהן**, דכיון דפנויה היא קיל ליה. מבואר בתוס' דמבוי גדול משכונה, וכתב **החשק שלמה**, דכן משמע **ברש"י בד"ה לא תדור**, דכתב: "אבל ישראל כל זמן שלא ניסת תדור בשכונתו", ואי מבוי קטן טפי, הוה ליה לאשמועינן דתדור עמו אפילו במבוי. והקשה **הפני יהושע**, דאי רש"י סבר כתוס' אמאי נקט **בר"ה ואם היה כהן** "אפילו לא ניסת", הא דוקא בלא ניסת אסורה רק במבוי, אבל ניסת אסורה אף בשכונה. ותירץ, דנקט "אפילו" על עיקר הדין, שאף בלא ניסת איכא איסור. **והרא"ש** (סימן ל"ב) כתב, דמבוי קטן משכונה, ובכהן הקילו טפי, כיון דאינו אלא לאו. וכן הוכיח **הר"ן** (יב. מדפי הרי"ף), ממאי דכפר קטן נידון כשכונה, והא ודאי דכפר גדול ממבוי. **ותוס' בד"ה כפר**, דחו ראייתו. **ובהגהות הב"ח** (אות א) גרס, דכפר קטן נידון כמבוי. **והרמב"ם** (פכ"א מאיסורי ביאה הכ"ז) כתב, דאף באשת ישראל אסורה בלא נישואין.

(ב) **בא"ד**, שם. כתב **הר"ן** (יב. מדפי הרי"ף), דיש אומרים דגרשתו שנישאת ונתגרשה הרי היא כאשת כהן כיון שהיא פנויה, ולא תדור עימו במבוי. ויש חולקים, משום דאינו לוקה בלא קידושין ולא חמיר כאשת כהן, ונהיינו לשיטתו דאשת כהן חמיר.

(ג) **בא"ד**, שם. כתבו **התוס' ישנים**, דאם רשות הרבים מפסיק שרי. וכן כתב **הר"ן** (יב. מדפי הרי"ף), דבמבוי מפולש שרי.

(ד) **גמ'**, היא נדחית מפניו ואין הוא נדחה מפניה. ביאר **הריטב"א**, דתני לישנא יתירא לאשמועינן דהיא נדחית מפניו אפילו צריכה ללכת למקום רחוק, ואין הוא נדחה אפילו למקום קרוב.

(ה) **גמ'**, ואלא בחצר שלה והתניא. הקשה **המים חיים**, מאי איבעיא ליה בקמייתא, הא אי בחצר שלה פשיטא דהוא נדחה. ותירץ, דאינו פשיטא אלא מכח הברייתא, דבלאו הכי הוי סלקא דעתך דאיכא עדיפות טפי באיש מבאשה בכל גווני.

(ו) **גמ'**, ודלמא דאגור מיגר. ביאר **הריטב"א**, דלא דמי ליש לשניהם בית בחצר, דכשהיא דרה במקום מושכר קיל טפי מבחצר שלה.

(ז) **גמ'**, ואי אתו לקמן לדינא לא מזדקקנא להו. כתב **הריטב"א**, דשמעינן מהכא, דאשה שאינה צנועה יכולה לבוא לבית דין לדון על ידי עצמה, אבל אשה צנועה יכולה למנות שליח. **והר"ן בשבועות** (יג): מדפי הרי"ף) הביא מהרב רב יוסף, דמדאמרין "כל כבודה בת מלך פנימה", שמעינן דנשים יקרות דאית להו דינא לא מזולזין, בהו למיתי

לבי דינא, אלא משדרינן להו על ידי שליח בית דין, וראוי לנהוג כן.

(ח) **מתני'**, נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא. כתב **הריטב"א**, דהוא הדין דנאמן על כל קרוביו, ואף הדיינים יכולים להיות קרובים לעדי השטר, דהא אינן דנין על קרובם. אבל צריך שלא יהיו המעידים על הכתב קרובים לדיינים. **ותוס' לעיל** (כא:): **בר"ה הנח** כתבו, דאף יכולים להיות קרובים לדיינים.

(ט) **רש"י ד"ה זה כתב**, בתוה"ד, שמת אביו וכו'. **ההפלאה** ביאר, דהוקשה לרש"י, דאי איירינן דאביו חי, היה מכיר כתבו בגדולתו. ולא רצה לומר דאיירי דמעיד שראה אביו חותם על שטר זה ולכך צריך לראיתו בקטנותו, דבגמ' משמע דמעיד סתם על כתב ידו, דאי לאו הכי מאי שנא אביו מרבו דאמרין דרגיל ביה טפי.

(י) **תוס' ד"ה אלו נאמנים**, משמע וכו', בתרומה דרבנן וקשה. כתב **המהרש"א**, דקשיא להו דוקא מתרומה, משום דבשאר הדברים אמרינן בגמ' דבעי גדול עמו. מה שאין כן בתרומה שכתבו **התוס' בד"ה והוא שיש**, דסגי באחד.

(יא) **גמ'**, אמר רב הונא וכו' והוא שיש גדול עמו, כתב **הריטב"א**, דהרא"ה והעיטור דייקו, דדוקא גדול בעינן, ואפילו הוא קרוב. וכתב, דכן נראה אף על פי שאפשר לדחות הראיה, דהכא איירי לענין קטנות ולא לענין מה שהם קרובים. אבל **בשו"ת הרי"ף** (סימן קמ"א) כתב, דבעינן נמי שלא יהא קרוב.

(יב) **תוס' ד"ה והוא שיש גדול**, לא קאי אתרומה. **והר"ן** (יב: מדפי הרי"ף) כתב, דלמסקנא, דמתניתין כרבי יהודה דסבירא ליה דמעלין מתרומה ליוחסין, קאי אף אתרומה. והקשה **בחיידושי אנשי שם**, הא במתניתין אין מעלין ליוחסין על פי עדותו ואמאי בעי שנים.

(יג) **בא"ד**, שם. כתב **הפני יהושע** (בקונטרס אחרון), דמשמע מדבריהם דבתחומין בעי גדול עמו. **והרא"ש** (סימן ל"ה) כתב דלא בעי, **והתוס' בעירובין** (נט.) **בר"ה אפילו** הסתפקו בזה.

(יד) **גמ'**, כיון דקיום שטרות מדרבנן. כתב **הרא"ש** (סימן ל"ה), דדוקא בהני תלת, אבל באיניש דעלמא, אפילו היה רגיל אצלו אינו חשוב רגילות, והכי איתא **בירושלמי** (פ"ב ה"י). וכן דעת **הרמב"ם** (פי"ד מעדות ה"ג), ומשום דמנה דוקא להני תלתא. אבל **הריטב"א** כתב, דהוא הדין לאדם רחוק דמאי שנא, והא דנקט להני, משום דמסתמא שכיח גביה וידע כתבא דידהו.

(טו) **תוס' ד"ה ודלמא עבד כהן**, בתוה"ד, הוה ליה למימר דאין חולקין וכו' שמא ישאל גם אחר שישתחרר. **הרא"ה והרמב"ן** (בעמוד ב') תירצו, דלא חיישינן לשחרור, דהמשחרר עבדו עובר בעשה.

(טז) **בא"ד**, ויש לומר וכו' כי ירא פן יבדקוהו. **המהרש"א** ביאר, דהכא חיישינן דלמא עבד כהן הוא, משום דאין מכירים אותו ואינו ירא. **והחזון איש** (סימן ב סק"ב), גרס בתוס' "אחר שישתחרר בתורת עבד" ולא גרס "לא בתורת עבד", והכי פירשו, דלא חיישינן שישאל בתורת עבד ולא בתורת כהן, דירא שמא לאחר זמן כשיאמר שנשתחרר לא

הדרה היומית

כה תוס' ד"ה בית הפרס, נראה דאפילו במקום הקבר. והתוס' במועד קטן (ה:): **בד"ה מנפח** כתבו, דאף על גב דודאי יש עצמות על פני השדה טהור, משום ספק טומאה ברשות הרבים. וכתב החזון איש (אהלות סימן כ"ג סק"א), דאף על גב דבית הפרס דרבנן טהור אפילו ברשות היחיד, וכמו שכתבו התוס' בשבת (טו:): **בד"ה על ספק**, היינו בשדה שנחרש בה קבר והקבר קיים, אבל בידוע שנחרש הקבר, אין לטהר אלא ברשות הרבים.

כו גמ', משפחה זו כשרה. כתב הר"ן (יג. מדפי הרי"ף), דאיירי במשפחת כהנים שיצא עליה חשד פסול כהונה, ומעיד דהחשד אבית אב פלוני ולא אבית אב פלוני. אבל ודאי אין נאמן לפסול, דאפילו אביו אינו נאמן דאין ערער פחות משנים, ואף להכשיר אין נאמן בהוחזקו פסולים. והראב"ד כתב, דנאמן לפסול משפחה, ואף על פי שאין גדול עמו, משום דמיפרסמא מילתא, ואפילו בקטנותו נאמן. ואי הווי תרי פסלינן להו ומכריזין עליהם, ואי הווי חד חיישינן לה ולא מכריזין. וכן הדין במשפחה זו כשרה. וכתב החזון איש (סימן ב סקכ"ו) דדוקא כשאומר אמשפחה כולה כיון שהדבר מפורסם ולא יאמר לו אביו דבר שאינו, כיון שאין שייך בזה טעות. ומה שכתב דמכריזין בתרי וחיישינן בחד, היינו באחד כשר מצטרף עמו. [אמנם צריך עיון דכתב אף על פי שאין גדול עמו. (י.ו.ו.)].

כז גמ', ושהיינו מוליכים וכו' ולא על ידי אחר. הקשה החזון יחזקאל (תוספתא פ"ג ה"ג), דבתוספתא איתא "או שהיו אחרים מוליכים לו נאמנים". ותיירץ, דשאני התם דראו אותו מוליך, והכא איירי דראו אותו מוסר לאחר להוליך.

כח גמ', כיון דרעתיא לאגורי מידק דייק. כתב הריטב"א, דאף על גב דמי יימר דמודיק ליה בי דינא, גוי לאו דינא גמיר.

כט גמ', מביאין חבית מליאה פירות. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דמביאים פירות, משום שהוא דבר שהילדים נהנים בהם ולהוסיף אחריהם, ובאין לקחת לחטוף מהם לזכר, שבהם יותר מצוי הזיכרון כדאיתא במסכת אבות (פ"ד משנה ח), הלומד ילד דומה לדיו כתובה על נייר חדש.

פרק אלו נערות

דף כט ע"א

א רש"י ד"ה שיש להם קנס, אם אנסה. כתב הפני יהושע, דלא פירש דאיירי במפתה, כדפירש רב פפא בסנהדרין (עד.). משום גיורת ומשוחררת, דלא שייך בהו "ונתן לאבי הנערה", והקנס לעצמה, ומפותה הא מחלה, ולית לה קנס.

ב מתני', הבא על אחותו. הקשה החשק שלמה, לא לכתוב אלא סיפא דאיירי בחייבי כרת ומלקות, וכל שכן רישא דאינו אלא מלקות לחוד. ותיירץ, דהוה אמינא דאינו חייב קנס, משום דאיירינן בגוונא שלא התרו בו למלקות, אבל התרו בו פטור דקם ליה בדרכה מיניה.

יאמינוהו, משום דנטל תרומה. אלא ישאל בתורת כהן, ולהכי פריך דלמא עבד כהן הוא.

דף כח ע"ב

יז גמ', ודלמא עבד כהן הוא, הקשה הריטב"א, דכי הווי עבד מאי הוי, הא ראוי לאכול תרומה, דהא לא חיישינן למכירה ולשחרור, [כמובא לעיל אות טו]. ותיירץ, דבמתניתין משמע דנאמן עליו בתורת כהן גמור להאכילו לו ולבניו. והרמב"ן והרשב"א תירצו, דלמפרע חיישינן לשחרור, כיון דהוא בחזקת בן חורין. והתוס' הרא"ש תירץ, דהכא חיישינן לשחרור, משום דבששוא כל דהו סגי שלא להעלותו לתרומה.

יח תוס' ד"ה תנן כמאן דאמר, בתוה"ד, אבל מתניתין דאוקימנא בתרומה דרבנן וכו' מודה דחולקין. כתב הפני יהושע, דאין זה מוכרח, דאפשר דאף דרבנן אין חולקין, שאין הכל בקיאת להבחין בין דרבנן לדאורייתא, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"י מתרומות ה"כ), דעיקר החשש משום עוברי דרכים שיעידו עליו שהוא כהן. ולפי זה מיישב הא דפסק הרמב"ם (שם), דאין חולקין תרומה לעבד בלא רבו, ומאידך פסק בפרק כ' מאיסורי ביאה (ה"ד), דאין מעלין מחילוק תרומה ליוחסין. והיינו, משום דלענין אין חולקין פסק כסתמא דגמרא ביבמות (צט:), ולענין אין מעלין פסק כסתם מתניתין דלעיל (כג:), ולא תליא הא בהא.

יט גמ', מעולם לא העדתי, נראה לבאר, משום דתלמיד חכם פטור מלהעיד כדאיתא בשבועות (ל:). (י.ו.ו.).

כ גמ', ואזיל ואסהיד. הקשה ההפלאה, הא משמע דמעיד דוקא לתרומה דרבנן, ואם כן מה בכך שהוא עבד. ואין לומר דאיירי דנשתחרר, דהא קאמר בקשו להעלות עבד משמע דהיה עדיין עבד. ותיירץ וכן כתב הריטב"א, דהעיד ליוחסין ואחר היה עימו, ומשום כבודו לא חשיב ליה.

כא רש"י בד"ה בתרומה דרבנן, כגון תרומת חוצה לארץ או פירות. והרשב"א כתב דדוקא בתרומת חוצה לארץ, אבל לא בתרומה דרבנן בארץ ישראל, משום דחיישינן דאתי לאסוקי לתרומה דאורייתא.

כב רש"י ד"ה במקומו של רבי יהודה, משום הכי אמר אין חולקין. כתב ההפלאה, דמשמע ליה, דברייתא טעמא יהיב לפלוגתייהו. והתוס' לעיל (כד:): ד"ה ואי בעית כתבו, דמעלין משום דאין חולקין. וכתב, דנפקא מינה בין רש"י לתוס', אם יביא ראיה שאינו עבד, דלתוס' יעלוהו ליוחסין אפילו במקומו של רבי יוסי, דהא דאין מעלין היינו משום חשש עבד, והכא ליכא למיחש. ולרש"י לא יעלוהו, דכך הדין דאין מעלין.

כג גמ', השתא ומה בהמתן של צדיקים. התוס' ביבמות (צט:): בד"ה סלקא לא גרסו ליה, דהא הוא לא עבר איסור. והערות לנר שם יישוב גירסא זו, דכשמכשיל אחרים חמיר טפי דלית ליה תשובה, וכל שכן דלא בא על ידו.

כד תוס' ד"ה מנפח, בדיעבד. והתוס' בפסחים (צב:): ד"ה מאי בודקין פירשו איפכא, דבדיקה דהכא לכתחילה, ודאהלות בדיעבד.

הדרה היומית

בירושלמי לענין שפחה, הובא לעיל אות ד.

(יב) **תוס' ד"ה נערה אין, בסוה"ד, ותיריך ריצב"א וכו'.** והרמב"ן תירץ, דדייק מלישנא יתירא דהוי מצי למיתני אלו שיש להם קנס. וכתב **השיטה מקובצת**, דכן נראה מלשון **רש"י סנהדרין (סו.)** **ד"ה זו דברי, דכתב**, דנקט לישנא יתירא. וכתב, דלא הוי סגי כהתוס' במתניתין **דלקמן (מ:)**, דהתם איירי אליבא דרבי מאיר, כדתניא שהיה רבי מאיר אומר וכו', ולא מוכח דסבירא ליה לתנא דמתניתין הכי.

דף כט ע"ב

(יג) **גמ', והני בני קנסא נינהו, ביאר השיטה מקובצת**, דאי אמרינן דמתניתין איירי רק בפסולות ולא בכשרות, אתי שפיר, משום דיש לומר דאיירי בקנס דרבנן, ולהכי תני "הבא על הממזרת וכו'" ולא "הממזרת וכו'" לאשמועינן דהיורשים פטורים. אבל השתא דאמרינן דאיירי אף בכשרות ובקנסא דאורייתא קשיא, דמדאורייתא אינם בני קנס. ובחידושי החתם סופר פירש, דאי הוי אמרינן דמתניתין כרבנן דלקטנה יש קנס, אפשר דמרבין הפסולים מ"בתולה". אבל השתא דמתניתין רבי מאיר היא הא בעי לבתולה למילף דכתובה דאורייתא, כדכתב **הרא"ש (פרק קמא סימן יט)**.

(יד) **תוס' ד"ה נערה, בתוה"ד, ואין נראה לרבינו תם.** ותיריך הר"ן (יג: מדפי הרי"ף), דדרשינן מקרא ומסורת, וחד לגופיה כלומר דאי נמי לא כתיב נערה אית ליה למכתב "ונתן לאביה". וכתב **הקרבן נתנאל (אות א')**, דלפי זה אתי שפיר הא דהרי"ף (שם) **והרא"ש (סימן א)** לא מיתו לדרשא דבתולות, דאף לאביי איכא ב' יתורים, דלדרשא ידידה הוי סגי לכתוב נער. ואיתר לן ה' קמא, והקרי ה' בתרא.

(טו) **בא"ד, מה צריך חד לגופה. השיטה מקובצת תירץ**, דאי לא כתב אלא נערה קמא, הווי אמינא אפילו קטנה, **כלקמן (מ:)** דנער אפילו קטנה במשמע. להכי איצטרך נערה אחריתי.

(טז) **גמ', רב פפא אמר בתולה, הקשה השיטה מקובצת**, לרב פפא מאי בעי רבויי במפתה הא ליכא התם מיעוט. דהא קרא ד"ולא תהיה לאשה" גבי אונס כתיב, דאכתי לא ידעינן לגזירה שוה עד לבסוף. ותיריך, דמוקי לה באם אינו ענין למפתה תנהו ענין לאונס.

(יז) **גמ', והא דרב פפא מיבעי ליה לגזרה שוה, כתבו הרמב"ן והרשב"א**, דהוה מצי לשנויי דסבירא ליה כרבי עקיבא דיליף לגזירה שוה מ"אשר לא אורסה" **לקמן (לח:)**, אלא משום דלרבי יוסי הגלילי נפקא ליה מהכא, מתרץ לרווחא דמילתא.

(יח) **תוס' ד"ה וחד לאתווי, בסוה"ד, ואם תאמר ולשתוק מולו תהיה.** הקשה **השיטה מקובצת**, דהא מיבעי ליה למצוה. ותיריך, דלכתוב בלשון אחר בלא לשון הויה.

(יט) **תוס' ד"ה איתר ליה, בסוה"ד, דמגזירה שוה ילפינן אונס ומפתה.** כתב **הפני יהושע**, דאף על גב דלרב פפא איירא מתניתין דוקא במפתה, דבאונס פטור בחייבי כריתות דקם ליה בדבריה מיניה, כדאמר **בסנהדרין**

(ג) **תוס' ד"ה הבא על הנתינה, בתוה"ד, ועוד וכו'.** כיון דעבדות ממש גזר וכו' אמאי יש להם קנס. **הרש"ש תירץ**, דכדי שלא יהא חוטא נשכר וכדאמר אביי **לעיל (יא:)**, והכא אף רבא מודי, כיון דמדינא יש להם כמו שכתבו **התוס' (שם) בד"ה אביי**.

(ד) **בא"ד, הא אמרינן בירושלמי דשפחה אפילו משומרת וכו'.** בחידושי **הגרע"א תירץ**, דבירושלמי מפרש טעמא משום דאינה בת הויה, והכא בת הויה היא, דאף דדוד גזר עליהם לא הקילו בדאורייתא לומר שלא יתפטו בהן קידושין, ולהכי חייב קנס. וכן שוטה **לקמן (לב:)** הויה בת הויה לכשתשתפה.

(ה) **בא"ד, ונראה לר"ת וכו', ודוד לא גזר אלא שעבוד. והריטב"א והר"ן (יג: מדפי הרי"ף) כתבו**, דדוד הוסיף דגזר על בניהם.

(ו) **בא"ד, ואף על גב דקיימא לן הפקר בית דין היה הפקר. כתב המהרש"א, דלרש"י לא קשיא, כיון דדוד גזר איסור דלא שייך עלה הפקר בית דין. והקרני ראם כתב**, דאף לרש"י קשיא, דהא הוי איסור התלוי בממון. וצריך עיון למהרש"א **דביבמות (עט:)** פירש **רש"י בד"ה חלקנו**, דחלקנו נתיר משום הפקר בית דין, חזינן דשייך כאן הפקר בית דין, (י.ז.ו.).

(ז) **בא"ד, היינו לצורך אבל זה אין צורך כל כך. אמנם ביבמות (ע"ט:)** כתבו **התוס' בד"ה בימי רבי דשייך כאן הפקר בית דין (י.ז.ו.).**

(ח) **תוס' ד"ה ועל הכותית, בתוה"ד, לא נראה לרבינו יצחק. הקשה בחידושי הגרע"א, אמאי לא הקשו בפשיטות דאי גירי אריות הן אמאי תני כותית ליתני נכרית. ותיריך**, דהוה אמינא דדוקא נכרית אין לה קנס אי לא נתגירה, משום דקנאים פוגעים בו וקם ליה בדבריה מיניה, אבל כותית דאין קנאים פוגעים בו דשמא גיורת היא, יהא לה קנס.

(ט) **בא"ד, א"נ לא חשיב אלא חייבי לאוין. כתב הפני יהושע (בהקדמה), דמכאן ראייה להרמב"ם (פ"ז מאיסורי ביאה ה"ג), דלאו דלא יחלל אינו אלא בביאה ראשונה, דלבסוף היא מחוללת ועומדת. והקשה הפורת יוסף (לבעל הפרי מגדים), הא להרמב"ם אינו לוקה בחייבי לאוין, עד שיקדש ויבעל. ואם כן על כרחך מאי דתני במתניתין חייבי לאוין אינו לרבנותא דלא קם ליה בדבריה מיניה, דהא במתניתין אינו חייב מלקות דהא לא קידש. אלא אתא לרבנותא לומר, דלא בעינן ראוי לקיימה, ואמאי לא תני איסורי כהונה דשייך בהו האי רבותא.**

(י) **בא"ד, משום שיש להם היתר. הקשה המהרי"ל דיסקין (כתבים אות ט'), דבממזרת נמי איכא היתר אחר י' דורות, כדאיתא **ביבמות (עח:)** למאן דאמר דון מינה ומינה, ורבי מאיר סבירא ליה הכי. ותיריך, דבהיתר לא משכחת לה דור עשירי, דאי נשאת לממזר הלך אחר הפגום והוי דור שני דלממזר אין היתר, ואי נשאת לגר דלמא סבירא ליה דקהל גרים איקרי קהל. אכן יש לצייר דנשאת לגר עמוני, וגם זה יש ליישב.**

(יא) **בא"ד, ועוד הוי מצי למיתני יבמה לשוק. תירץ בשו"ת אבני נזר (סימן רעג) דאפשר דליכא קנס, כיון דאין קידושין תופסים בה, כדאיתא**

הדרה היומית

הגרע"א הקשה לפירוש ב', מאי שנא בעולה מאלמנה הא חייבי עשה כחייבי לאוין. וחידוש, דעשה דבעולה הוא רק אכהן גדול ולא על האשה.

(ד) **רש"י ד"ה בעולה לכ"ג, בתוה"ד**, לא אשכחן תנא וכו'. הקשה **רבינו יחיאל (השיטה מקובצת)**, הא רבי עקיבא סבר כרבי אליעזר בסנהדרין (נא.), והכא איירי לרבי עקיבא. לכך כתב, דהכא ליכא זנות אף לרבי אליעזר, משום דאיירי בקטנה שמיאנה. **ובשם הרא"ש** תירץ, **דבסנהדרין** סבר דהויא זונה משום דאיירי בביאות הרבה, ולשיטתו **ביבמות** (סא.). והכא איירי בביאה אחת ובהא פליג רבי עקיבא ארבי אליעזר.

(ה) **בא"ד**, שם. **בשיטה מקובצת** תירץ בשם **שיטה ישנה**, דבאונס לא עשאה זונה. **ועוד תירץ**, דשלא כדרכה לא עשאה זונה.

(ו) **תוס' ד"ה איכא בינייהו, בתוה"ד**, וקשה. **והריטב"א** הקשה, דסתמא בעולה משמע כדרכה.

(ז) **בא"ד**, אבל בהא לא חייש אי פליג רבי מאיר. הקשה **השיטה מקובצת**, (סוף כט:) אם כן מאי פריך מרבי ישבב. ותירץ, דכיון דאמר רבי ישבב "באו ונצווח" משמע דשמע להדיא מרבי עקיבא הכי, והיינו דקאמר שהיה אומר. ורבי סימאי אפשר דמסברא קאמר לה. ועוד דרבי ישבב חבירו של רבי עקיבא ובר פלוגתיה, הלכך בריר לן דרבי עקיבא קאמר הכי.

(ח) **בא"ד**, ורבינו תם לא פירש כן. היינו, **דבתוס' יבמות** (נט.). **בר"ה אילימא** כתב רבינו תם דלא ישא מדרבנן.

(ט) **תוס' ד"ה הכל מודים, בתוה"ד**, ובקונטרס פירש וכו' ותימא וכו'. ותירץ **השיטה מקובצת**, דמדהוצרכה מתניתין למימר אף על פי שהן בהיכרת, משמע דאיכא תנא דסבירא ליה דבכרת הכא פטור מקנס. **והמהרש"ל** תירץ, דעל כרחק מתניתין דלא כרבי נחוניא, דאף אי מודה דמרבין חייבי כריתות מנלן לרבות כל חייבי כריתות, לא נרבה אלא נדה דאית בה הויה. **והתוס' ישנים** תירצו, דלרבי נחוניא נרבה מקרא יבמה לשוק. וכתב **המהרש"א**, דהתוס' לא תירצו כן, אף על גב דלעיל מינה הקשו כן לרבי שמעון התימני, משום דזיל הכי קא מקשו זיל הכי קמקשו, לומר דמתניתין כדברי הכל.

(י) **גמ', ונאמר אסון בידי שמים**. הקשה **השיטה מקובצת**, דהא כרת היינו בן נ' שנים, ובנימין היה פחות מל', שהרי יוסף שהיה גדול ממנו היה בן ל', ואמאי היה ירא. וגם למפרשים דבכרת בניו מתים, לא היה לו לירא עליהם דהרי לא הלכו עמו. ותירץ, שהיה ירא פן יעמוד במצרים עד ס'. **והמהרי"ל דיסקין** (כתבים סימן סא) תירץ, דשייך כרת דיומי להנך דסברי דכרת היינו זרעו, ולהנך דסברי דבן נ' נראה דאין זה רק להפחיד החוטא שלא יחיה יותר, ויתכן שיקצרו ימיו יותר.

(יא) **גמ' אטו יעקב אהא אזהר**. הקשה **המהרש"א** (חידושי אגדות), היאך אזהר לזו אבידי שמים שאין אדם יכול לשמור עצמו. ותירץ, דאין הכי נמי, אבל יכול לישמר מליך במקום סכנה דהוא פשיעה. **והעץ יוסף** תירץ, דלא מצינו דיעקב הזהיר אותם, אלא שהיה ירא בעצמו פן

(עד.), ולא יליף גזירה שוה אונס ממפתה. היינו דוקא בהא דלא שייך גזירה שוה, אבל היכא דשייך יליף.

(כ) **בא"ד**, שם. הקשה **בחידושי הגרע"א**, הא במפתה לא כתיב "ולו תהיה לאשה", ולא איצטריך לרביי אלא משום דהוי ילפינן בגזירה שוה מאונס, ואם כן ברבוי חד גבי אונס סגי.

(כא) **תוס' ישנים ד"ה ולאפוקי, בתוה"ד**, אבל מפיק מתרוייהו תנאי. **והפני יהושע** כתב, דלא קאמר לאפוקי מהני תנאי, דלא פסיקא ליה דמתניתין דלא כשמעון התימני, דכיון דאינו ממעט אלא חייבי כריתות אפשר דהיינו דוקא באונס, דכתיב ביה מיעוטי, אבל מפתא חייב. ולא יליף גזירה שוה להכי, דשאני מפתה דמרבין מבתולה.

(כב) **רש"י ד"ה וחד לגזירה שוה**, ותהי מופנה מצד אחד. הקשה **השיטה מקובצת**, הא אי יש להשיב בעי מופנה מב' צדדים, ואי אין להשיב, אין צריך הפנאה כלל.

(כג) **תוס' ד"ה חילולין, בתוה"ד**, אבל קשה דאם כן לרבי יהושע. תירץ **ההפלאה**, דעל כרחק תופסין קידושין באלמנה, דהא רבא סבירא ליה **בקידושין** (עח). דאין לוקה עד שיקדש, וקשה איך יתפוס קידושין הא הוו קידושין שאין מסורין לביאה, וצריך לומר דאסירא ליה אף בלא קידושין משום "לא יחלל", וכתבו **התוס' בקידושין** (נא.). **בר"ה קידושין**, דאי אסירה ליה בלא הקידושין לא חשיב קידושין שאין מסורין לביאה, והשתא אי לא תפיס קידושין היכי חייל איסור ד"לא יקח" אלא ד"לא יחלל" הא אין איסור חל על איסור, אלא על כרחק דקידושין תופסין והוי איסור מוסיף, דהא נאסרת אכל העולם.

דף ל' ע"א

(א) **גמ', חייבי עשה**. כתב **השיטה מקובצת**, דמעיקרא לא בעי לשנויי הכי, דאי פלוגתייהו בחייבי עשה הוה ליה למיתני במתניתין, דהא דמתניתין אתי לאפוקי מינייהו, ולמסקנא איכא למימר דלא נקט הכי משום דיש להם היתר. וכתב, דאפשר דלהכי כתב **רש"י בר"ה חייבי עשה**, דכתיב דור שלישי יבוא להם לאשמועין הא דיש להם היתר.

(ב) **גמ', איכא בינייהו בעולה לכהן גדול**. הקשה **בחידושי הגרע"א**, אמאי יש בה הויה, נימא דאי עביד לא מהני, כדפרכין **בתרומה** (ה:). והכא ליכא לשנויי כדשנינן התם דחילולין הוא עושה ולא ממזרים, דהא רבי ישבב לא סבר הכי. [ועיין באות הבאה].

(ג) **גמ', ומאי שנא**. הקשה **השיטה מקובצת**, דלישני משום דכתיב "לא יחלל" חילולין הוא עושה ואין עושה ממזרים, ועל כרחק אתי לבעולה לכהן גדול, דהא בשאר איסורי כהונה הוי ממזר. ותירץ, דהכי קאמר, מאי שנא בעולה מאלמנה דתרוייהו איסור שאין שוה בכל, ומשני, דבעולה עשה שאין שוה בכל הוא, וקיל מלאו שאין שוה בכל. עוד תירץ, דטעמא דקרא בעי, מאי שנא בעולה דקילה טפי ממצרי. והקשה, לפירוש א' דהשתא ד"לא יחלל" אתי לבעולה, אם כן הוי לאו. ולכך כתב, דלרבי ישבב לא דרשינן חילולין הוא עושה ולא ממזרין. **ובחידושי**

הדרג היוזמי

מסכת כתובות דף ל

יג אדר התשע"ה

יקראנו אסון ולשון אזהר לאו דוקא.

(יב) **רש"י ד"ה אסון בידי שמים**, וקראהו אסון. הקשה **העץ יוסף**, אמאי לא הביא קרא ד"פן יקראנו אסון" (בראשית מב, ד) שהוא מוקדם בתורה. ותירץ, דאי מהתם הוה אמינא, דיעקב חשש לאסון בידי אדם. משום שחשד שהרגו ליוסף או מכרוהו, וירא פן יעשו לבנימין כן. אבל קרא ד"וקראהו אסון" דאמר לראובן, בודאי כיון לאסון אחר דלא היה אומר להם דחשודים בעיניו.

(יג) **תוס' ד"ה הכל בידי שמים, בתוה"ד**, והכא איירי במאורעות הבאות. הקשה **הקובץ שיעורים** (אות פט), הא קאמר התם עני ועשיר, ואין זה בתולדות האדם אלא במאורעות הבאות.

(יד) **גמ', ותו אריא וגבני בידי אדם נניהו והאמר**, הקשה **השיטה מקובצת**, למד ליה לאתווי מרבי יוסף, והא שמעינן ליה מהכל בידי שמים. ותירץ, דבעי לאתווי מדתני בהדיא.

(טו) **תוס' ד"ה מיום שחרב, בסוה"ד**, ואין נראה דהא בימי שמעון בן שטח. כתב **הקובץ שיעורים** (אות צ), דלפי זה צריך לומר דנקט מיום שחרב, משום דקודם החורבן היו דנים בסנהדרין. והקשה, הא אחר החורבן דליכא סנהדרין לא שייכא התראה, כיון דלא שייך שיתיר עצמו למיתה, בזמן שאין דנין דיני נפשות, ובכחאי גוונא אף קודם החורבן היה דין ד' מיתות. ותירץ, דאין צריך שיתיר עצמו למיתה בפועל, אלא שיתיר עצמו לחיוב מיתה, דשייך נמי בזמן הזה.

דף ל' ע"ב

(טז) **תוס' ד"ה דין ד' מיתות, בתוה"ד**, ויש לומר בשבעל. **והריטב"א** תירץ, דנידון על עבירה אחרת, ועל עבירה זו נידון בעולם הבא. עוד תירץ, דסבירא ליה כמאן דאמר כל הנסקלים ניתלים.

(יז) **בא"ד**, לפי שהחמיר עליו יותר. ביארו **המהרש"א** ו**המהר"ם**, משום דנחש במקום שריפה, דחמיר מסייף.

(יח) **גמ', אלא איפוך אריא וגבני בידי שמים**. הקשו **הרמב"ן** ו**הרשב"א** ו**הרא"ה**, אם כן ונגפו אשה הרה נמי הוי אסון בידי שמים, ולא מצינו אסון בידי אדם דקם ליה בדבריה מיניה. ותירצו, דלאביי מיתת בית דין חשיב בידי אדם, וכדפירש **רש"י לעיל** (עמוד א') **בד"ה אסון בידי**. ואף על גב דלקמן אסיקנא אסון ממש ולא דין אסון.

(יט) **גמ', מאי איכא בין רבא לאבבי**, הקשה **ההפלאה**, הא איכא בינייהו כרת ומלקות, דלאביי דיליף מ"ולא יהיה אסון" דכתיב גבי תשלומין חייב, **דלקמן** (לז): מצרכינן תרי קראי למיתה וממון ומיתה ומלקות. ולרבא דיליף מיתה שלי כמיתה שלכם פטור. ותירץ, דאפשר דגם לאביי פטור דאין גזירה שוה למחצה. **והבית יעקב** תירץ, דאפשר דאף לרבא חייב, דהא דפטור ממלקות הוא דין אבית דין, דאין יכולם לחייבו אב' רשעיות, ולא שייך בכרת. מה שאין כן פטור התשלומין הוא דין במיתה.

(כ) **תוס' ד"ה זר שאכל, בתוה"ד**, אמאי תניא בפרק כל שעה. **התוס'**

בפסחים (כט). **ד"ה מאן תירצו**, דסוגיית דהתם אתיא כרבנן, דסברי הויד במעילה באזהרה ולא במיתה.

(כא) **בא"ד**, דאפילו בשוגג אמרינן קם ליה בדבריה מיניה. **רש"י פסחים** (כט). **ד"ה את יום הכיפורים** כתב, דבכרת ליכא קם ליה בדברא מיניה בשוגג, ומיושבת קושית התוס'.

(כב) **בא"ד**, דשאני שוגג וכו' כפרה. הקשה **הקובץ שיעורים** (אות צא), אם כן אמאי מיתה פוטרת ממלקות, דהוה כפרה, דהא איתא בהו דינא דכיון שנקלה הרי הוא כאחיק. ותירץ, דחיובו משום עונש אלא שנתכפר ממילא.

(כג) **בא"ד**, שם. הקשה **הבית יעקב**, אם כן האוכל תרומת חמץ לסגי שיפריש חולין, ואמאי צריך לתיתם לכהן, אלא מוכח דהוא משום תשלומין. ותירץ, דהחויב לכהן אינו משום תשלומין אלא משום דכשהפריש נעשה תרומה, ואיכא מצות נתינה, ואין קים ליה בדבריה מיניה פטור ממצות עשה. וההיא דיבמות שאני דההפרשה עשתה אותו ספק תרומה, דאפשר דהוא כהן ופטור.

(כד) **גמ', והאמר רב חסדא**. הקשה **השיטה מקובצת**, גברא אגברא קרמית. ותירץ, דהקשה אסתמא דגמ', אמאי לא אמר איכא בינייהו מיתה בידי שמים בסתם. וכן משמע **ברש"י ד"ה ולאביי פטור**, דכתב, נהי נמי דמיתה בידי שמים פוטרת.

(כה) **גמ', מודה ר' נחוניא**. הקשו **הרמב"ן** ו**הרא"ה**, פשיטא דמודה, דהא אפילו בשבת חייב כדאמרינן **לקמן** (לא). גבי גונב כיס. ותירץ, דקא משמע לן, דהואיל ואפשר דגחין, לא אמרינן הגבהה צורך אכילה, והוי מצי למימר אף לרבנן הכי, אלא דעדיף ליה לאשמועין לרבי נחוניא, דאפילו שמיקל בתשלומים, מודה באינם בבת אחת.

(כו) **תוס' ד"ה ולאביי**, הכי נמי הוי מצי לאקשווי אמתניתין דכל שעה. הקשה **השיטה מקובצת**, היאך שייך לומר בחמץ מדאגבהיה קנייה, הא אסור בהנאה. ותירץ, דאתיא כרבי יוסי הגלילי, דסבירא ליה דמותר בהנאה. ובגליונות קהילות **יעקב הוסיף**, דבגמ' התם מוקמינן למתניתין כרבי יוסי הגלילי.

(כז) **בא"ד**, שם. תירץ **החמדת שלמה**, דהתם איכא לשנויי בפשטות, כגון שמרצונו מניח לו לתחוב כדכתבו **התוס' בד"ה ואי דלא מצי**. וליכא לדחויי כדדחה הריצב"א שם. ובחידושי **הגרע"א** תירץ, דהתם כשקנייה עבר א"ב ליראה" וחייב מלקות, וקם ליה בדבריה מיניה. והקשה **בשיעורי אבי עזרי**, דאי מתחייב בבל יראה נסתלק חיובי גניבה וכשנסתלק חיובי גניבה, ליכא בל יראה דאינו באחריותו, וכן הקשה **האחיעזר** (ח"א סכ"א סק"ז). וכתב **האבי עזרי**, דכונת **הגרע"א**, דכיון דבקם ליה בדבריה מיניה איכא חיוב לצאת ידי שמים, והאי חיובא סגי להתחייב בבל יראה.

(כח) **גמ', כיון דלעסיה קנייה**. הקשה **השיטה מקובצת בשם הרא"ש**, כיון דלעסיה, היאך מתחייב אבליעה הא כבר נתחלל, כדתניא **בכריתות** (זו). כהן ששך שמן של תרומה בן בתו ישראל מתעגל בו. ותירץ, דהתם

הדרה היומית

נגמרה כל ההנאה והכא לא.

כט גמ', כגון שתחב לו חבריו. כתב הרמב"ם (פ"ו מתרומות ה"ו), דור שאכל תרומה בזדון וכו' ולוקה על אכילתה ואינו משלם דמי מה שאכל, שאינו לוקה ומשלם. והקשה **המשנה למלך**, אמאי לא כתב דהיינו דוקא בתחב לו חבריו בבית הבליעה. וכן הקשה **המשנה ראשונה** על **הרע"ב בתרומות (פ"ז)**. ותירץ, דהא דקנייה מדאגבהיה היינו בתרומה שכבר זכה בה כהן דהוי גולן בהגבהתו, והרמב"ם והרע"ב איירי בתרומה ביד הבעלים דהוי כגובר ולא נעשה גולן בהגבהתו. והקשה **הקהילות יעקב (סימן ל')**, הא בלא הגיע ליד כהן בלאו הכי פטור, דהא קיימא לן דמזיק מתנות כהונה או שאכלו פטור. והביא **דהאחינעז** (סימן כא אות ו') יישב, דאיירי דשגג במיתה והזיד בלאו, דדינו כשווג לענין תשלומין שמשלם קרן וחומש, וכמו שכתב **הרמב"ם (פ"ו מתרומות)**, ובכחאי גוונא חייב אפילו בלא הגיע ליד כהן כדתנן **בתרומות (פ"ו)**. **ובכתבי קהילות יעקב החדשים (סימן ל"ב)** הקשה, הא בגמ' מוקי לה בור שאכל תרומה משלו, וקרע שיראין של חבריו, ולפי הנאמר לעיל בלא קריעת שיראין נמי קם ליה בדבריה מיניה. ותירץ, דהתם איירי בתרומה שלו שקנאה מכהן, ואין עליו חיוב נתינה וליכא קים ליה בדבריה מיניה.

ל' רש"י ד"ה איבעי ליה, בסוה"ד, וראשון לאו מידי עבד. הקשה **בחיידושי הגרע"א**, הא גם הראשון נעשה גולן וחייב, כמו גול ובא אחר ואכלו. ותירצו **בכתבי קהילות יעקב החדשים (סימן לא)** **ובשיעורי אבי עזרי**, דהראשון לא נטל אלא להניח בפיו במקום דמצי לאהדורי, ואין כאן גזילה על מנת להזיק. **ובקהילות יעקב** בבא קמא סימן מא כתב, דאפשר דבלאו הכי פטור בכל גווני.

(לא) תוס' ד"ה לא צריכא, בתוה"ד, כיון דשוין כל דהו. ביאר **הריטב"א**, משום דחזו לכלבים.

לב) בא"ד, וריצב"א פירש. **והריטב"א** פירש, דכיון דלא מצי לאהדורי אלא בצער ובדוחק, לא חשיב גולן וחייבו על הנאת גורו בלבד משום דהוי זה נהנה וזה חסר. וכתב, דליכא לפרש הכי בדבר פפא, דהתם ודאי זה נהנה וזה אינו חסר הוא.

לג) בא"ד, כדאשכחן בסוף פרק ד' אחין. **הריטב"א (יבמות לג)**. ביאר, דחשיב בבת אחת, כיון דהיה תוך כדי דיבור. **והתוס' יבמות (לג)**. **בד"ה אצבעו**, דחו, דאיירי שהיתה אצבעו חתוכה עד משהו אחרון, דכשנגע בו הסכין נטמא ונעשה בעל מום בבת אחת.

לד) תוס' ד"ה רב אשי אמר, בתוה"ד, (בדף לא). ופליג אדרבא. הקשה **המהרש"ל**, אם כן מאי איכא בין רבא לאביי, הא רבא חייב מטעם אחר. ותירץ, דאיכא בינייהו למאן דאמר ממון לזה ונפשות לזה פטור. **והמהרש"א** תירץ, דאיכא בינייהו, כגון דאכל תרומה של חברו, וקרע שיראין של אותו האיש, דהוה לכולי עלמא ממון ונפשות לחד, והא דנקט קרע של חברו, לרבותא נקט לה דאף בכחאי גוונא פטור לאביי.

(לה) בא"ד, ונראה לר"ת וכו' דבעינן שתתקיים הזומה. ביאר **השיטה**

מקובצת בשם הר"ן בסנהדרין, דטעמא דמילתא, משום דאי אמרינן דפטור, נמצאת עדות שאי אתה יכול להזימה ועדותם בטלה לגבי הממון. אבל בממון ונפשות לחד, אין לנו לבטל מקצת העדות מחמת שאין יכול להזימה לגבי הממון, הואיל ושייך הזומה בעיקר העדות. והקשה, דאי מעיקר הדין פטור, אמאי נחייב בעדים כדי שתהא עדות שאפשר להזימה, אדרבה נימא דפטור ותתבטל העדות. ותירץ, דזהו חידוש התורה שיהא מת ומשלם, כדכתיב "כאשר זמם וכו'", מיהו בממון ונפשות לחד שפיר מתקיים ביה "כאשר זמם".

דף לא ע"א

א) גמ', וקרע שיראין בהליכתו. כתב **ההפלאה**, דמדנקט האי לישנא דהחץ קרע בהליכתו, ולא קאמר זרק חפץ, ובשעת הליכתו קרע האדם שיראין, משמע כשיטת ר"י **בתוס' ד"ה רב אשי**, דבעינן דוקא דחיוב המיתה והתשלומין באין אמעשה אחד, אבל בב' מעשים הוה ליה מיתה לשמים ותשלומין לחבירו, וחייב. וכתב, דהראיה ללישנא דעקירה צורך הנחה, דמשמע דכל ההליכה פטור מממון, אבל ללישנא דאי בעי לאהדורי ליכא ראייה, דאפשר דלא נקט כחאי גוונא משום דאין חיוב המיתה אלא בשעת הזריקה, ולא אחר כך, דבאותה שעה הווי אונס ולכך חייב. **ובחיידושי הגרע"ט (סימן לח)** כתב, דלא הוי מצי למינקט כחאי גוונא, משום דבדין קים ליה בדבריה מיניה תרווייהו איכא, א. דעל המעשה שנתחייב מיתה נתחייב ממון, ואמרינן קים ליה בדבריה מיניה דאי אפשר לחייבו אמעשה אחד ב' חיובים. ב. אפילו הווי ב' מעשים, אמרינן קים ליה בדבריה מיניה, משום דב' החיובים חלים בבת אחת. ונפקא מינה, דבדין קמא, הוא קים ליה בדבריה מיניה על המעשה, מה שאין כן בדין בתרא הווי קים ליה בדבריה מיניה על הגברא. והכא אי זרק חץ וקרע שיראין, אמנם שייך קים ליה בדבריה מיניה, מיהו לא שייך עקירה צורך הנחה, משום דבכחאי גוונא קים ליה בדבריה מיניה הוא אגברא, ולא על אמעשה.

ב) גמ', אי נמי התם אי בעי לאהדורי. כתב **בשו"ת הגרע"א** (קמא סימן קס"ד), דמשום דאין חיוב שבת על רגע קריעת השיראין חייב, דבשעת העברת החץ אין כאן לא עקירה ולא הנחה, אבל אי הויק בשעת עקירה מודה ללישנא קמא דפטור, כיון דברגע ההיזק נתחייב משום שבת. והא דאמר גבי גונב כיס דאי לא עמד פטור, משום דעקירה צורך הנחה. ומשמע דלמאן דאמר דאי לא מצי לאהדורי ניהא, [כדכתבו **התוס' בד"ה הכא נמי**]. אף על גב דהתם מתחייב בגניבה בשעת עקירה. יש לומר, דהתם מחייבין ליה אגניבה דלאחר עקירה, דנקיט ליה בידיה לשם גניבה. והקשה **החזון איש (סימן קל"ה ס"ק א' ב')** הא מאי דנקיט ליה בידיה הוי כגונב מהגנב דפטור. ועוד, דמי לא עסקינן בהעביר ד' אמות מצומצמות, דאי חסר מקצת העברה דקריעת השיראין חסרי להו הד' אמות. לכך כתב. דאיירי בד' אמות מצומצמות, וסבירא ליה דאף על גב דמתחייב משום שבת חייב, משום דנתחייב בתשלומין קודם גמר

הדרך היומיומית

מסכת כתובות דף לא

יד אדר התשע"ה

העברה. ועיין לקמן באות ח.

(ג) **תוס' ד"ה שעקירה, בתוה"ד**, ומאי פריך. תירץ **ההפלאה**, לפי מה שכתב לעיל אות א, דללשנא דאי בעי לאהדורי אין הפטור אלא בשעת הזריקה, לא קשיא קושית התוס', כיון דהתם אין חיוב ד' וה' אלא בשעת הקנין ולא כשזרק, דעדיין יכול לחזור בו מהמכירה.

(ד) **בא"ד**, ולא הוי מפליג. **הרמב"ם** (פ"ג מגניבה ה"ב) פסק כרבי אבין דעקירה צורך הנחה. ובהלכה ה' כתב כרבי ירמיה, דאי נעשה מלאכה בשבת בעת המכירה פטור, כיצד כגון שלא הקנה לו עד שתנוח בחצר הלוקח. והקשה **השער המלך**, כיון דעקירה צורך הנחה, אמאי בעי לומר שלא הקנה לו וכו'. ותירץ **בשו"ת הגרע"א** (קמא קס"ד), דהרמב"ם פסק כלשנא בתרא, דתליא במצי לאהדורי. דלהך לישנא לא פליגי רבי ירמיה ורבי אבין, וסוגיא דבבא קמא כלשנא קמא.

(ה) **תוס' ד"ה דאי בעי גחין, בתוה"ד**, ואמרין בגיטין. הקשה המגניני **שלמה**, היכי מדמה גניבה לגט, הא על כרחך לא דמיא, דהא בגט סגי בנתינה ולא בעי הגבהה או משיכה, כמו שהביאו התוס'. ואילו גבי מקח וממכר כתבו **התוס' בבבא בתרא** (עו.) **בד"ה ספינה**, דמטלטלי לא קני במסירה, עד דאיכא משיכה, אפילו בדאיכא דעת אחרת מקנה, וכל שכן גניבה דליכא דעת אחרת. ואף אי נימא דהתוס' לשיטתם **בעמוד ב' ד"ה וברשות**, דקנין גניבה גרע ממקח, מכל מקום לרש"י אינו קשה.

(ו) **תוס' ד"ה הכא נמי**, דללשנא דאי בעי וכו'. **והרא"ה** כתב, דלכולי לישנא פריך. דדוקא לענין חלב פליגי, כיון דאין איסור חלב מתחיל משעת הגבהה. מה שאין כן לענין שבת דהחיוב מתחיל בשעת עקירה, לכולי עלמא עקירה צורך הנחה. נולפי זה מיושב קושית **הגרע"א** לעיל באות ב (י.ז.ו.).

(ז) **בא"ד**, שם. **ההפלאה** כתב, דאפשר דלהך לישנא נמי קשה, דהוי ליה לפלוגי בדידה, במה דברים אמורים במהלך אבל זורק פטור, כדמקשה בעמוד ב', דבזורק לא מצי לאהדורי. אלא, דכוונת התוס' דהמקשה הראשון לא אסיק אדעתיה האי קשיא, מדמשני דעומד לפוש, ולא דקדק דלפלוג בדידה.

(ח) **תוס' ד"ה אבל לכתף**, אפילו הוי לכתף חייב. הקשה **השיטה מקובצת**, אמאי לא פריך הכי. ותירץ, על פי מה שהעיר, אמאי האריך כל כך הא כבר אמר אי לכתף אורחיה הוא. אלא על כרחך דרצה לומר, דדוקא אי לכתף פטור קשיא לן דלפלוג בדידה, משום דאיכא קצת רבותא בזה, אבל אי לכתף חייב, לא הוי קשיא לן ליפלוג בין עמד ללא עמד, דהא ליכא רבותא בזה. והיינו כוונת התוס', דלהכי האריך, משום דאפילו אי לכתף חייב הוי מצי למיפרך, ועל מנת לדחות האי פירכא, האריך לומר דמשום דאיכא האי חידוש הוא דפרכין הכי.

דף לא ע"ב

(ט) **תוס' ד"ה מהלך כעומד, בתוה"ד**, ולא ילפינן מינה דהתם מקום חיובא. כתב **המהרש"א**, דאף על גב דהכא נמי איירי במקום חיוב,

ואמרין ביה מהלך כעומד דמי. היינו דוקא לענין דחשיב דקנייה מקמי העקירה, אבל לענין חיוב שבת חייב. והקשה **הפני יהושע**, דבלאו הכי ליכא למילף ממעביר לענין מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, דהא לא ילפינן בבנין אב, מהלכה.

(י) **בא"ד**, ובירושלמי פריך וכו' ומשני בקופץ. הקשה **בחידושי הגרע"א (ראש השנה כט:)**, אם כן לכן עזאי תקיעת שופר ידחה שבת, דליכא למיגזר שמא יעביירו בקפיצה. ותירץ, בהקדם מה שהקשו **התוס' בראש השנה (כט:)** **ד"ה שמא**, אמאי לא נקט דגזירין שמא יוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. ויש לתרץ, דהא אף אי יוציא לא יתחייב אלא אם כן יעמוד לפוש, והווי חשש רחוק שילך דרך רשות הרבים ויעמוד לפוש, ומשום הכי ליכא למיגזר משום הא. מיהו לכן עזאי דמהלך כעומד ולא בעי שיעמוד לפוש אפשר דבאמת גזרו משום הכי.

(יא) **גמ'**, אבל זורק מאי פטור לפלוג וליתני בדידה. הקשה **הפני יהושע**, הא אי הוי תני דזורק פטור, הוה אמינא דדוקא זורק פטור, משום דחיוב הסקילה מתחיל מקמי חיוב התשלומין, דהא אי בעי לאהדורי לא מצי מהדר. מה שאין כן במגרר ויוצא דמצי לאהדורי, וחיוב מיתה ותשלומין באין כאחת, סלקא דעתך אמינא דחייב, קא משמע לן דבכהאי גוונא דבאין כאחת נמי פטור. ותירץ, דכבר כתבו **התוס' (בעמוד א') בד"ה שעקירה**, דללשנא קמא לא משמע רבותא בדין זורק ממעביר, והכא איירי ללשנא קמא דכתבו התוס' (שם) **בד"ה הכא נמי**.

(יב) **תוס' ד"ה מגרר ויוצא**, לעיל דפריך. **והרשב"א** כתב, דמסקנא זו אף לרבנן, דלא קשה לפלוג בין עומד לכתף לעומד לפוש, דמגרר ויוצא איצטריכא ליה. והא דלא גרס **"אלא"**, משום דהאי תירוצא סליק אף לכן עזאי. אבל **הריטב"א** גרס, **"אלא"**. וכתב, דאיכא דלא גרסי לה, משום דהשתא דוקא לכן עזאי עבדינן האי צריכותא, דלדידיה הוה סלקא דעתך שאין דרך הוצאה בכך, דמיקל לומר דמהלך כעומד דמי. אבל לרבנן לא הוי צריכותא. וכתב, דלא נהירא.

(יג) **גמ'**, אי דאפקה לרשות הרבים איסור שבת איכא, כתב **השיטה מקובצת**, דלא מוקי לה באפקה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים, דאם כן חייב מיד משום שבת. וכן כתבו **התוס' בשבת (ב.) ד"ה שבועות**. אבל **הרשב"א בשבת (צו.)**, ו**הריטב"א בעירובין (לג.)** כתבו, דאינו אלא שבות, וכן מדויק **ברמב"ם (פי"ג משבת ה"ח)**, מדלא כתב אלא מושיט בכהאי גוונא. והקשה **החזון איש** (א"ח סימן סב סקי"ט), אמאי לא תירץ הכי, הא מכל מקום חייב משום הכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד, נוקשה בין לשיטה מקובצת ובין לרשב"א. ותירץ, דבברייתא משמע דהחיוב משום הוצאה דומיא דרישא.

(יד) **תוס' ד"ה אלא במיצעני**, תימה לר"י. **הרמב"ן והריטב"א** הקשו, הא למאי דאוקימנא התם דבעי מיתנא איירי ברברבי, ודלא כסוגיא דהכא. וכתבו, דהוא מהסוגיות המתחלפות, והלכתא כסוגיא דהתם. והקשה **הריטב"א**, הא לסוגיא דהתם קשיא, אי ברברבי פשיטא, כדפרכין הכא. ותירץ, דיתרצו כרב אשי דאיירי בצירף ידו למטה מג' דאינו פשוט.

הדרף היוזמי

במפותה יתומה. והריטב"א כתב, דיש לקיים גירסת הספרים, דלא מיירי ביתומה גמורה אלא ביתומה בחיי האב שנתארסה ונתגרשה, וסבר תנא דמתניתין דליתומה בחיי האב אין קנס. ולפי זה שפיר גרסינן שוטה, דאילו היתה פקחת, ודאי דמשלם בושט משום בושט בני המשפחה, שאינה יכולה למחול, אבל לשוטה אינו משלם בושט.

(ד) תוס' ד"ה וקיימא לן, בתוה"ד, אלא אמתניתין קשיא ליה אמאי משלם קנס כיון דאיכא מלקות. רש"י נמי פירש לקמן (לג): ד"ה ריש לקיש, דרמינן הכא מתניתין דמכות אדכתובות.

(ה) בא"ד, ומשני עולא דמתניתין אפילו בהתרו בו דממונא משלם ולא לקי. הקשה המהרש"א, דלפי זה מאי משני כאן באחותו נערה וכו', הא שפיר ידע המקשה דמתניתין מיירי בנערה, ועיקר תירוצא, דסבר התנא דאפילו כשהתרו בו משלם ממונא ולא לקי חסר מן הספר. ותירץ, דהתירצן קאי אהא דמשמע למקשן ממתניתין דמכות דלוקין. ושפיר משני, כאן באחותו נערה דההיא מתניתין מיירי בבוגרת, ומתניתין דידן בנערה.

(ו) גמ' מה לחובל בחברו שכן חייב בחמשה דברים. כתב השיטה מקובצת, דאם כן, אי לא ילפינן מחובל בכל דוכתא יתחייב מלקות הקל. והקשה, בשם מהר"ז, אם כן איתגורי איתגור. ותירץ, דהכי פירושו, מה לחובל דדין הוא שישלם, דגבי הווי ממון חומרא מחמת שמשלם חמישה דברים, אבל בעלמא דלא משלם חמישה דברים הוי ממון קולא. והשיטה מקובצת דחה פירושו, וכתב דרש"י לא פירש כן, והביא שכבר הקשו כן בשיטה ישנה. ותירצו, דהכא תרומיהו ראויין לעשות בו כאחד, ממון ומלקות, והתורה פטרתו מחדא מינייהו דכתיב, "כדי רשעתו", רשעה אחת אתה מחייבו כו' ולא ידענן הי מינייהו אפיק, ואית לן לאפוקי החמור כיון דלהקל עליו באתה תורה. וכן תירץ תלמיד הרשב"א, אך תוס' בר"ה ואי ממונא שהקשו כן לאידך גיסא דממונא לקולא, לא סברי כן, והדרא קושיא לדוכתא. אמנם השיטה מקובצת דייק ממה שהקשו דוקא על האי גיסא דקולא, דדוקא אהא קשיא. ומשום דמתחלה מתחייב בחמורה, דהיינו כשהכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה, שמתחייב מלקות, ואם כן היכי נימא שכשהוסיף על חטאתו פשע יקלו עליו. אבל אי ממונא לחומרא, כיון דחיוב המלקות קדים, יש לומר דכיון דכבר חל עליו המלקות, אף שהוא קל לא יחול עליו עוד חיוב הממון אף שהוא חמור.

(ז) גמ', שכן הותר מכללו בבית דין. הקשה הריטב"א, הא שאני בית דין דמצווין להכות וליסר הרשעים, ומה שייך לחובל בחבירו דלהווי איסור קל. ותירץ, דקולא דחובל היינו מאי דלא חששו שמא יוסיף על ההכאות, ויעבור בלא יוסיף פן יוסיף. עוד כתב, דדרך התלמוד לפרוך הקל וחומר אפילו בפירכא כל דהוא. אמנם החתם סופר ביאר, דכוונת הגמ' ליפרוך ממכת מרדות, שבית דין מכין ועונשין שלא מן הדין, למיגדר מילתא. והחמדת שלמה דייק כן מדברי רש"י בר"ה ואי, שכתב דניתן רשות לבית דין להלקות. ואי מיירי במלקות ארבעים, אין זו

והרמב"ן כתב, דלא מיתוקמא כותיה דאם כן לא קני במשיכה אלא בהגבהה, אלא אתיא כרבי אלעזר ובצידי רשות הרבים. והקשה, דלסוגיא דהכא קשיא קושיא דהתם, דהיכי קני במשיכה מילי דבר הגבהה. ותירץ, דמוקי לה כרבינא דאינו קונה ממש אלא לענין גניבה.

(טו) תוס' ד"ה רב אשי, בתוה"ד, ועוד דאין צריך שום ראייה וכו' דונתן בידה וכו'. השיטה מקובצת תירץ, דרש"י סבר דאף לענין גט בעינן דיגביהו ג' טפחים. וההיא דקלתה דהביאו התוס' (בעמוד א') בר"ה דאי בעי, שאני, משום דהוי הכלי שלה וקניא מדין רשותה.

(טז) בא"ד, ועוד דאמאי לא מוקי אפילו כשצירף. תירץ השיטה מקובצת, דרב אשי מהדר לאוקמי בדאפקיה לרשות הרבים, וכל כמה דידו מונח סמוך לרשות הרבים עדיף ליה.

(יז) בא"ד, דאף על גב דלא חשיבא לענין שבת הנחה. מבואר בתוס' דבעי לצירף כי היכי דלהוי הנחה. והרמב"ן והרא"ה פירשו, דבעינן לה כי היכי דלהוי עקירה, דפחות מג' לאו עקירה היא, ולמטה מג' היינו ג' ממפתן הבית, ואפילו גבוה הרבה מרשות הרבים [דלתוס' היינו ג' מרשות הרבים]. והא דאיכפל רב אשי לפרושי דין עקירה, היינו משום דעד השתא דלא איירי בצירף ידו הוה סלקא דעתך דאיירי בפחות מג', קא משמע לן. והרמב"ם (פי"ג משבת הי"א) כתב, דלא בעי עקירה ג'. והתוס' (בעמוד א') ד"ה נימא כתבו, דבעי עקירה ג', אלא דכתבו דבעוקר מעל גבי מקל שהוא גבוה ג' חשיב עקירה, אפילו שלא הורידו למטה מג'.

(יח) בא"ד, ורבינו תם וכו' ודוקא צירף למטה מג'. כתב המהרש"ל, דהם דברי תוס' גופייהו ולא דברי התירצן, דבלאו קושיא דאגד יד בעינן למטה מג', כדי ליישב קושיא קמייא דאי ברשות הרבים איסור גניבה ליכא. והמהרש"א כתב, דהם דברי התירצן, דליישוב קושיא קמייא סגי במה שאמר דצירף ידו, וכדכתבו התוס' בקושייתם דאפילו למעלה מג' קני.

דף לב ע"א

(א) גמ', אמר עולא וכו' השתא דאתית להכי אפילו תימא אחותו נערה ביתומה ומפותה. כתב הפני יהושע, דעולא לא משני הכי, משום דסבר, דאינה יכולה למחול הקנס, וכדכתבו התוס' לעיל (כט). ד"ה ועל אשת אחיו בשם הירושלמי, ואוקמה בבוגרת מפותה משום דאין לה קנס וצער, ובשוטה משום דאין לה בושט ופגם.

(ב) רש"י ד"ה בשוטה, שאין לה בושט, ודמים למכור בשוק נמי אין לה. הקשה הרש"ש, הא איתא בריש ערכין (ב). דחרש שוטה וקטן נידרין, ואם כן מוכח דיש לשוטה דמים. ומשום הכי פירש באופן אחר, דשוטה אינה נמכרת בשוק, משום שרבה לא ישיאנה לעבד שיש לו קורת רוח הימנו, משום שאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת.

(ג) רש"י ד"ה שוטה, לא גרסינן, דבפקחת נמי אין שום חיוב ממון

הדר הירמי

רשות אלא מצוה.

(ח) תוס' ד"ה דאין לוקה ומשלם, בתוה"ד, וליכא למימר דמבושת ופגם שהן ממון פריך וכו'. הקשה המלא הרועים, הא תוס' ד"ה וקיימא לן כתבו, דעיקר הקושיא אמתניתין דידן ולא אמתניתין דמכות, ובמשנתנו לא הוזכרו בושת ופגם אלא קנס, וכיצד סלקא דעתך דפריך מבושת ופגם. והמהרש"א כתב, דזה ודאי דבמתניתין מיירי נמי בבושת ופגם, וכדמוכח במשנה דלקמן (לט). דכל מקום שיש קנס יש בושת ופגם.

(ט) בא"ד, כגון בשעה שהעידו, טבחו או מכרו שור של גניבה הם או אחרים בשבילם. הקשה ההפלאה, הא קיימא לן בבבא קמא (עג:), דעד זומם למפרע הוא נפסל, ומוכח התם דאם היו פסולים בשעה שהעידו, פטורין מתשלומי טביחה ומכירה גם אם לא נודע פסולן בשעת העדות. ואם כן הכא ששחטו שור של גניבה נפסלו בשעת העדות משום גניבתם, ונפטרו ממלקות כיון דאין הם זוממים. ותירץ, דמכל מקום נתחייבו מלקות משום "לא תענה". והבית יעקב תירץ, דאין כוונת התוס' שיש עדים המעידים על הטביחה והמכירה, אלא העדים עצמם הודו בשעת ההזמה, שקודם לכן עמדו בדין ונתחייבו על הגניבה והטביחה שטבחו בשעה שהעידו על פלוני שבן גרושה הוא. ודינא הוא דאינם נפסלים לעדות על פי עצמם וחייבים על הטביחה שהודו בה, ושפיר איכא חיוב מלקות וחיוב קנס. ואף על פי שחיובם לאחר שהודו תו לא היה חיוב קנס, אלא חיוב ממון. מכל מקום, כיון שבשעה שהעידו שהוא בן גרושה לא עמדו בדין, אכתי שם קנס עליו.

(י) בא"ד, דאף על גב דעבודה זרה נמי בדיבוריהו מיחייבי מכל מקום לא הוה חידוש כולי האי. כתב בחידושי הגר"א, דאין לפרש קושייתם: דכיון דעדים זוממים נמי בדיבוריהו מיחייבי, נילף אף לרבנן ממוציא שם רע שילקו וישלמו. דזה אינו, דהא רבנן סברי דעדים זוממין ממונא, ומשום הכי לא ילפינן ממוציא שם רע דקנסא הוא. אלא דכוונתם להקשות, אמאי לא נילף ממוציא שם רע, ואי משום דחידוש הוא, הא לא הוי חידוש אלא כשאין כיוצא בו בכל התורה [כדאיתא בפסחים מד:], וכיון דעדים זוממים נמי בדיבוריהו מיחייבי, לא חשיב מוציא שם רע חידוש, ושפיר איכא למילף מיניה.

(יא) תוס' ד"ה ואי ממונא, ואם תאמר איתגורי איתגר שנידון בקלה. הריטב"א ביאר הקושיא טפי, דהא אילו הכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה היה לוקה, ועתה שהוסיף חטא והכהו הכאה גדולה, משלם ואינו לוקה, וכי איתגורי איתגר.

(יב) בא"ד, ויש לומר דשאני הכא דחס רחמנא אממונא של נחבל. כתב המהר"ם שיש, דהוא הדין לעדים זוממים דחס רחמנא אממונא של מי שהעידו עליו שקר. והפרי חרש [בהגהות מים חיים] תירץ, דאולי לשיטתם בתוס' בבא קמא (ד:) ד"ה ועדים, דבממון אפילו שילם הנידון על פיהם ואחר כך הוזמו, חייבים לשלם. ומשום הכי שפיר יש לומר דחס רחמנא אממונו של הנידון ששילם על פיהם, ותו לא חילקה

התורה. ואפילו קודם ששילם משלמים ואינם לוקים.

(יג) תוס' ד"ה שכן, בתוה"ד, ואפילו למאן דאמר עקימת שפתים. הוי מעשה וכו'. הרשב"א תירץ, דאף דהוי מעשה, מכל מקום מעשה זוטא הוא.

(יד) בא"ד (בנמשך בעמוד הבא), ורבינו תם מפרש דגבי עדים זוממין שייך צד חמור, משום דאותו צד חמור של חובל יכול להיות בעדים זוממין. הקשה הקובץ שיעורים (אות קז), בשלמא בחובל הוי צד חמור בהא שמתחייב בחמישה חיובים, אבל עדים זוממים אין עליהם חמישה חיובים נפרדים, אלא חיוב אחד מדין "כאשר זמם", ומה חומרא איכא בהכי. וביאר, דיסוד חיוב דעדים זוממים הוא, שהחיוב שרצו לחייב את הנידון עובר אליהם, וכיון שרצו לחייבו בה' דברים, גם הם מתחייבים בה' דברים, ואותו צד חמור דחובל ישנו נמי בעדים זוממים.

(יד) בא"ד, ולא חש התלמוד לפרשה ובטעם מועט מסתלק לומר דצריכי. ביאר המהרש"א, דבסוגיא דטבול יום, אי הוה לתלמודא פירכא אחרייתא הוה ליה לפרשה, אך בהא דכיצד צולין דלא נחית למימר אלא דבעינן להאי דכתב קרא, ולא ילפינן מהנך תרתי, שפיר דוחה ומסתלק בטעם מועט למימר דבעינן לההוא חדא, ולא מציינן למילף ליה מאחריני, ומשום הכי לא חש התלמוד לפרשה.

דף לב ע"ב

(טו) גמ', בפירוש ריבית תורה עדים זוממין לתשלומין. הקשה הריטב"א, אם כן עדים זוממין שחייבים מיתה וממון ישלמו ולא ימותו, מקרא ד"יד ביד". ותירץ, דכיון דכתיב "כדי רשעתו" וילפינן דרשעה אחת אתה מחייבו, סברא היא שידונו במיתה החמורה משום "ועשיתם לו כאשר זמם", וקרא ד"יד ביד" מוקמינן ליה בקל דהיינו מלקות.

(טז) גמ', בפירוש ריבית תורה חובל בחבירו לתשלומין. הקשה הריטב"א, מכל מקום נילף מחובל בחבירו ועדים זוממים. ואין לומר דהוה שני כתובים הבאין כאחד, דהא בכל חד מינייהו איכא חומרא וקולא דליתיה באידך. ותירץ, דכיון דבעיקר המלקות כתיב "ארבעים יכנו לא יוסיף", וילפינן דלוקה ואינו משלם, שפיר ילפינן מיניה בנין אב לכל התורה דלוקה ואינו משלם, וחובל בחבירו ועדים זוממין הוו חידוש שחידשה התורה.

(יז) גמ', אם כן ביטלת ערות אחותך. הקשה המלא הרועים, דלר' יוחנן נמי קשיא, דאיהו סבר דלוקה ואינו משלם, ואם כן ביטלת "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף", ואדרבה הוי ביטול גמור, כיון דכתיב בהדיא שיתן ואינו נותן, אבל התם לא כתיב בהדיא שילקה, ורק דאיכא אזהרה שלא לגלות ערוה. ותירץ, דר' יוחנן סבר דממון אתיהיב למחילה, והפקר בית דין הפקר, ומשום הכי לא הוי ביטול הפסוק, מה שאין כן במלקות.

(יח) תוס' ד"ה שלא, בתוה"ד, ואין נראה לר"י דלא מסתבר שלא יהו חייבין ממון ומלקות בכי האי גוונא, כיון שרצו לחייבו שניהם. כתב

הדרה היומיומית

(ד) גמ', וניתרי בהו תוך כדי דיבור. הקשה החשק שלמה, הא איכא למיחש דיחזור בהם מחמת ההתראה גם אם אמרו אמת, וכדאמרין בסמוך דפרשי ולא מסהדי, וכדמוכח בסנהדרין (לב:). דאין הבית דין טוענים מתחילה לעדים מי יימר כדאמריתו, שמא יחשמו ויחזרו בהן בתוך כדי דיבור. ותיירץ, דדוקא לענין איום הבית דין חיישינן שמא יחזרו בהן אף שהעידו כבר, מחמת דבית דין מטילין ספק בדבריהם, אבל התראה לא הויא חיסום כל כך, ולא יחזרו מדבריהם אם כבר העידו.

(ה) רש"י ד"ה מאי דהוה הוה, דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ואינן יכולין לחזור. הקשה ההפלאה, אמאי אינם יכולים לחזור, הא כל זמן שלא התרו בהם עדיין לא נתקיימה עדותן, והויא עדות שאי אתה יכול להזימה, ושפיר יכולין לחזור כיון דאכתי לא חשיבא הגדה. ותיירץ הבית יעקב, דאף שאין עדותן פועלת עונש גוף או ממון משום עדות שאי אתה יכול להזימה, מכל מקום חשיבא הגדה בבית דין ושוב אינן חוזרין ומגידין. תדע, דהזומה שלא בפניהם או עדות בשטר, אף דאי אפשר להזימן, מכל מקום מהני לפסול גוף העדים, וכדכתב הש"ך (סימן לח סק"ב).

(ו) רש"י ד"ה דלאו מכאשר זמם אתי, עונש ידיהו שהרי לא זממו להלקותו אלא לחללו. הקשה היעב"ץ, נימא דזממו להלקותו לכשיעבור במקדש ושפיר אתי לידי "כאשר זמם". ותיירץ, דספיקא הוא אם יעבוד, ואף אם יעבוד לא אתי לידי מלקות אלא בעדים והתראה, ומאן יימר דמיתרמי ליה.

(ז) תוס' ד"ה אלא, ואם תאמר אמאי לקו אעדות דבן גרושה הא הוי עדות שאין אתה יכול להזימה. כתב בחידושי הגרע"א, דעיקר קושייתם לא שייכא הכא, דהא תנינן בריש מכות (ב). דעדותן מתקיימת לעשותו בן גרושה וחלוצה ולוקין עליה, ואם כן שפיר אמרינן דאפשר לקיומה בבן גרושה. ועיקר הקושיא אדינא דמתניתין דמכות (שם), אמאי עושין אותו בן גרושה על פיהם, הא הויא עדות שאי אתה יכול להזימה.

(ח) תוס' ד"ה וניתרי, בתוה"ד, ויש לומר דכל זמן שעוסקים באותו דבר חשיב הכל תוך כדי דיבור. אמנם הרשב"א כתב, דהא דיכולים לחזור בתוך כדי דיבור של ההתראה, היינו משום דכיון דלא לקו בלא התראה, נמצא שההתראה היא צורך העדות, ותוך כדי דיבור עדות כדיבור דמי. והאור גדול (סימן מט), ביאר כוונתו, דבלא ההתראה לא תתקיים עדותם, דהא הויא עדות שאי אתה יכול להזימה. והוסיף, שדעת רש"י בד"ה מאי כתוס', דכתב, דהיכא דהתרו בהם לאחר כדי דיבור אינם יכולים לחזור בהם, דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. ומוכח דלא סבר כהרשב"א דההתראה היא צורך עדות דאם כן שפיר מצו לחזור. ועל כרחק סבר דההתראה אינה צורך קיום העדות, והא דיכולים לחזור בתוך כדי דיבור להתראה, היינו משום דכל שעוסקים באותו דבר, חשיב תוך כדי דיבור, אף דאין זה צורך העדות.

(ט) תוס' ד"ה ממאי, בתוה"ד, וקאמר בגמ' שמע מינה מותרה לדבר

ההפלאה (לב:), דדברי התוס' קאי ארבי מאיר, אבל לרבנן אין לוקין ומשלמין גם אם שני החיובים מ"כאשר זמם" [וכדמוכח בסנהדרין (ט:)]. ומאי דרבי רחמנא עדים זוממין לתשלומין, היינו דוקא במעידים שחייב לחבירו מאתים זוז והוזמו, דחייב הממון מ"כאשר זמם" וחייב המלקות מ"לא תענה". אבל אם המלקות נמי מדינא ד"כאשר זמם", לוקה ומשלם ככל התורה. ובחידושי הגרע"א כתב, דהיכא שחייב המלקות מדין "כאשר זמם" נמי משלמים ואין לוקין כדין עדים זוממים.

(יט) תוס' ד"ה חובל, דמשמע ממון כדאוכחן מיתורא דיד ביד. כתב המהרש"א, דקרא ד"כאשר עשה" כתיב גבי חובל, ויתורא ד"יד ביד" כתיב גבי עדים זוממים, וכיון דיד ביד בעדים זוממין היינו ממון, על כרחק דכאשר עשה דחובל נמי מיירי בממון, דאי לאו הכי לא מתקיים בעדים "כאשר זמם", ואם כן למה לי קרא ד"כן ינתן בו".

(כ) תוס' ד"ה ור' יוחנן, והא ליכא למימר דלא שמיע ליה גזירה שווה דתחת תחת דהא ילפינן לה בבכורות. כתב הפני יהושע, דמשמע מדבריהם דכיון דניתן לדרוש תחת תחת בחדא דוכתא, ניתן לדרוש הנך תיבות בגזירה שווה בכל מקום. והוסיף, דמהרמב"ן (ספר המצוות שורש ב') מוכח דלא סבירא ליה הכי.

דף לג ע"א

(א) גמ', חובל בחבירו נמי אם כן ביטלת לא יוסיף פן יוסיף. הקשה הריטב"א, מאי שנא דהוקשה לר' יוחנן הכי באחותו, ולא בחובל ועדים זוממים. ותיירץ, דלאו דחובל בחבירו לא כתיב בהדיא, וילפינן ליה מ"לא יוסיף". וכן עדים זוממין אליבא דרבנן לא כתיב לאו דידהו בהדיא, דהא נפקא לן מ"לא יוסיפו", וכיון דלא כתיבי בהדיא, סגי לאוקמי באוקימתא כל דהו כגון בן גרושה וחלוצה, או בהכאה שאין בה שוה פרוטה. אבל "ערות אחותך לא תגלה" הוא לאו מפורש, ואין לדוחקו ולהעמידו דוקא באחותו בוגרת שלא כפשטיה דקרא.

(ב) גמ', כגון שהכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה. הקשה הפורת יוסף, הא התראת ספק היא דשמא יהא אחר כך שוה פרוטה, וגם המותרה עצמו הוי בספק אם יוכל לצמצם שבכל הה' דברים לא יתחייב בשיעור. ותיירץ, דגדר התראת ספק היינו דיש להסתפק אם יעבור על האיסור או שמא לא יעברנו כלל, אבל הכא ודאי עובר על האיסור, אלא דיתכן ויהא פטור מצד אחר, ומשום הא לא מיקרי התראת ספק.

(ג) גמ', עדים זוממין ממונא משלמי ומילקי לא לקי. הקשה הפני יהושע, הא בעדים זוממין כתיב "יד ביד", דהיינו ממון. (כדכתבו התוס' לעיל (לב:). ד"ה מכדי) ומאי בעי ר' אלעזר לאשמועינן הא מקרא מלא הוא. ותיירץ, דר' אלעזר לא סבר דרשא דר' יוחנן דלוקין ואין משלמין ממה דנסמך ארבעים יכנו לכדי רשעתו, ומסברא אית ליה דלקי, כיון דמלקות חמור טפי. אלא דאכתי הוקשה לו דנילף מעדים זוממין דמשלמין ואינן לוקין, ואהא משני דשאני עדים זוממין דלאו בני התראה נינהו.

הדרך היומיומית

מסכת כתובות דף לב – דף לג

טז אדר – יז אדר התשע"ה

זה אתי שפיר לשון פילחו, דהא עובד מיראה נמי חשיב עובד עכו"ם. והא דהקשו מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמם, היינו משום דכיון דנעבד מיראה לא היה להם למסור עצמם, ומשני דעשו כן מפני קידוש השם. וכתב דאפשר דזה הביאור בדברי רבינו תם.

(יד) **תוס' ד"ה דילמא, בתוה"ד**, וטעמא דגבי גלות אשכחן מילי טובא דפטור וכו'. **כתב הכסף משנה** (פ"ה מרוצח ה"ב), דאף דדעת **הרמב"ם** (שם) כהתוס', דדינא דבעינן שימות מיד אינו אלא בגלות, אבל לא במזיד לענין מיתת בית דין. מכל מקום אין טעמו כהתוס' דכתבו, דטעמא משום דאשכחן מילי טובא דפטור מגלות כגון דרך עליה. דהא דעת הרמב"ם (שם פ"ל ה"ב), דהפטור בדרך עליה הוא משום דהוי קרוב לאונס, דלא שייך במזיד והתראה. וכתב **האבן האול** (פ"ה מרוצח ה"ב), דצריך לומר בדעת הרמב"ם, דכיון דכתיב טובא "וימות" גבי גלות, דרשינן דבעינן שימות לאלתר, אבל במיתת בית דין במזיד ליכא משמעות בקרא דחייב דוקא במת לאלתר.

(טז) **תוס' על ידי אחר. כתב הרמב"ם** (פ"ג מגניבה ה"ו), עשה שליח לשחוט לו, ושחט לו השליח בשבת, הרי הגנב חייב בתשלומי ארבעה וחמישה. שהרי זה הגנב לא עשה עוון מיתת בית דין, וכבר ביארנו שהשוחט על ידי שליח חייב בתשלומין. וכתב **המשנה למלך**, דמדנקט בסתמא דעשאו שליח בשחיטה, משמע דהגנב חייב רק כשעשאו שליח שישחוט לו סתם, והשליח שחט בשבת. אבל אם עשאו בפירוש שליח לשחוט בשבת, פטור מד' וה', דכיון דלגבי איסור שבת אין שליח לדבר עבירה, הכי נמי לא נעשה שלוחו למעשה הטביחה.

(טז) **גמ', או לרבות את השליח. הרש"ש** ביאר, דה – "או" מיותר, ומשום הכי דרשינן ליה במידת דרך קצרה, וכאילו כתיב: וטבחו על ידי עצמו או על ידי אחר.

(יז) **גמ', תחת לרבות את השליח. ביאר הרש"ש**, דדרשינן ישלם תחת, דהיינו דאף אם העמיד אחר תחתיו לעשות הטביחה או המכירה, אפילו הכי ישלם.

(יח) **תוס' ד"ה לאו, בתוה"ד**, אבל קנס לא מיחייב אלא על פי בית דין כדאמרין אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע עצמו. **התרומת הכרי** (סימן א') ביאר, דגדר הדבר הוא: דדיני קנסות לא דמו לדיני ממונות, דבדיני ממונות לא איברו סהדי ודייני אלא לרשיעי שגזולים ממון, חבריהם ואינם רוצים להחזיר, ובעינן לבית דין לכפותם להוציא הממון, אבל עצם החיוב חל נמי שלא בבית דין. אבל בדיני קנסות אין החיוב חל קודם העמדה בדין, ומשום הכי אפילו לצאת ידי שמים אינו מחויב אם לא חייבוהו בית דין.

דף לד ע"א

(א) **גמ', שחיטת שבת שחיטה ראויה היא. הקשה ההפלאה**, לדעת **הרמב"ם בפירוש המשניות** (חולין פ"א), דהשוחט בשבת הוי מומר לכל התורה כולה מיד בתחילת השחיטה, אמאי הויא שחיטה ראויה הא

החמור הוי מותרה לדבר הקל. הקשה **הקובץ שיעורים** (אות קיד), הא אפילו אי הוה מותרה לדבר הקל, היינו דוקא כשנתחייב בדבר הקל אלא שלא התרו בו על כך, אבל בחייבי מיתות שנתערבו, לא נתחייב כלל במיתת קלה ואיך יענש בה. ועל כרחך צריך לומר ש"בכלל מאתים מנה", וכיון שנתחייב בחמורה חייב ממילא בקלה. ואם כן מנא לן דהוי מותרה לדבר קל, שמא אינו מותרה, ומכל מקום אפשר לדון בקלה כיון שנתחייב בחמורה. אלא מוכח, דהאי טעמא דקלה מישך שייכא בחמורה לא מהני לדון בלא התראה על הקלה. וסיים דטעמא צריך עיון.

דף לג ע"ב

(י) **גמ', דילמא מלקות חמור. הקשה שיטה ישנה** (בשיטה מקובצת), הא ודאי דמיתה חמורה, שהרי ניתנה למגדף ועובד עבודה זרה. ותירץ, דמכל מקום אפשר דמלקות חמירי טפי לבני אדם, שהרי מתבזה ומתבייש וגם צערו מרובה. ולדבריו תתיישב נמי קושית **התוס' בד"ה ודלמא**, דהוה מצי לשנויי דמיתה חמורה שכן ניתנה לאנשי עיר הנידחת.

(יא) **גמ', היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי מיקטיל. הקשה הבית מאיר**, מנא לן דמייירי כשהתרו בו דילמא מיירי קרא במזיד בלא התראה, וחבשינן ליה כדי להכניסו לכיפה אם ימות המוכה, וכדתנן **בסנהדרין** (כא:): דההורג נפש בלא עדים, מכניסין אותו לכיפה, ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ עד שכריסו מתבקעת. ותירץ, דמיתה זו אינה מן התורה, וליכא למימר דקרא איירי בהכי. וכן מבואר **בשו"ת הריב"ש** (סימן רמ"א), דמיתה זו לצורך שעה היא ואינה מן הדין. אמנם **רש"י בסנהדרין** (פא:): **כתב בד"ה והיכא**, דעונש כיפה מהלכה למשה מסיני, והדרא קושיא לדוכתא. ותירץ **בהגהות המהרש"ם**, דהא שיטת **רש"י בנזיר** (סא:): **ד"ה והאמר**, דלא מוקמינן קרא אזהלכה למשה מסיני, ואם כן על כרחך קרא לא מיירי בעונש כיפה.

(יב) **תוס' ד"ה אילמלי, בתוה"ד**, דומיא דרבי עקיבא שהיו מסרקין בשרו במסרקי ברזל וכל שכן לנגודי. **היעב"ץ** תירץ, דסריקת בשרו דרבי עקיבא היתה הכאה שיש לה קיצבה, שהרי לבסוף הוציאוהו להריגה. אך נגודי דקאמר רב היינו הכאה שאין לה קיצבה, דהא אי לא הוי גזורים על חנניה מישאל ועזריה מיתה אלא יסורין בהכאות רצופות ללא הפסק וקצבה עד שיעבדו לצלם, ודאי שהיה הדבר קשי טפי ממיתה, ואהא קאמר רב דהווי פלחי ליה.

(יג) **בא"ד**, ואומר ר"ת דאותו צלם לא היה עבודת כוכבים ממש אלא היה עשוי לכבוד המלך וכו'. **התוס' בסנהדרין** (סא:): **ד"ה רבא** כתבו, דהא דאמרין ויראה, יעבור ואל יהרג. וכתב **האור גדול** (סימן א' עמוד כג), דלפי זה יש לומר, דהצלם היה אנדרטא לכבוד המלך, והשתחוו לו לשם אלהות אלא מיראת המלך, כמו שעבדו להמן. ולפי

הדר הירמי

דלפירוש רש"י בסוגיין יש לומר, דטעמא דהנאת מלאכת שבת פתיך בהדי טעמא דקנסו שוגג אטו מזיד, ועיקר טעמא משום הנאת מלאכת שבת, אבל לא שייך לאסור עליו שלא יהנה הימנו משום דלא עבד איסורא, ומשום הכי אתינן עלה נמי מטעם קנסא, ומשום הקנס קנסינן שלא יהנה ממלאכת שבת. אבל לא עשאוהו ממש כמזיד.

(ו) תוס' ד"ה בשוגג יאכל, שוגג דר' יהודה הוי כמו שפירשתי מזיד דרבי מאיר, דהא מוקי התם מתניתין דהשוטט בשבת כוותיה. ביאר המהרש"א, דכיון דמוקמינן בחולין (טו). למתניתין דהתם כר' יהודה, ומדמינן לה ליום הכיפורים. על כרחך דבו ביום אסור בין לו ובין לאחרים, ולמוצאי שבת שרי אף לו, כיון דקתני דשחיתו כשירה, בין לו ובין לאחרים.

(ז) תוס' ד"ה אמר קרא, בתוה"ד, ויש לומר דאי מהתם הוה אמינא בין שוגג בין מזיד. כתב בחידושי הגרע"א, דבפשוטו מצינן לתרץ, דכיון דבשוגג מותר, ממילא אפקה קרא דמעשה שבת אינו בכלל "לא תעשה כל תועבה", דהא מדין תועבה אסור אף בשוגג.

(ח) תוס' ד"ה מאי טעמא, לא בעי למימר דלא דרשי או ותחת לרבות את השליח. כתב הבית יעקב, דהא דלא הקשו התוס' הכי לעיל מיניה, כדפרכינן אי בטובח על ידי אחר, מאי טעמא דרבנן דפטרי. משום דלעיל לא אסיק המקשן אדעתיה סברא דשחיטה שאינה ראויה, וליכא למימר דפליגי באו ותחת, דאם כן אמאי לא פליגי בסתמא בשחט בחול על ידי אחר. אבל השתא דאסיק הא דשחיטה שאינה ראויה, שפיר הקשו, דנימא דפליגי באו ותחת. ונקט שבת לרבותא דרבי מאיר דאינו מחייב בשחיטה שאינה ראויה.

דף לד ע"ב

(ט) גמ', ושאני הני דחידוש הוא שחידשה תורה בקנס. הקשה הפני יהושע, מאי טעמא דרבנן, הא שפיר קאמר רבי מאיר, דכיון דהא דאין מת ומשלם דילפינן מ"לא יהיה אסון" מיייר בממון, קנס מנלן. ואף דלקמן (לח:) ילפינן מקרא ד"כל חרם", דאין מת ומשלם אפילו בקנס, לרבי חנניא בן עקיבא. מכל מקום לתנא קמא דפליג קשיא. ותירץ, דכיון דמ"כדי רשעתו" ילפינן דאין לוקה ומשלם, וכתבו התוס' לעיל (לב.) ד"ה דאין, דמשלם בין בממון בין בקנס. הכי נמי לענין דאין מת ומשלם, משום דאין לחלק, ומשלם אף בקנס.

(י) גמ', מתה אין חייבין באונסיה. כתב הרשב"א, דהראב"ד פירש, דאף על גב דמשתמשים בה. מכל מקום לא קיבלו עליהם את חוב אביהן. והקשה הרשב"א, הא כיון דנשתמשו בה נכנסו תחת האב וירשו הימנו זכות השימוש בבהמה, וקיבלו עליהן אונסיה, ואם כן שפיר הוו שואלים דבעלים. ותירץ, דיורש אינו כשואל אלא כשוכר, דהא מכל מקום נהנו הימנה, ולכך אין חייבין באונסיה. אבל בגניבה ואבידה חייבין גם אם לא נשתמשו בה כיון דיכולים להשתמש בה. עוד כתב, דרבינו אברהם אב בית דין פירש, דדוקא בעומדת באגם אין חייבין

שחיטת מומר היא. ותירץ הבית יעקב, דמומר לחלל שבת לתיאבון, אף דהוי מומר לכל התורה, מכל מקום מוכח בעבודה זרה (כו.), דאין דינו כאפיקורס ומין, ומשום הכי אין מורידין אותו לבור. ואם כן אין שחיטתו אסורה אלא מדרבנן. אבל מדאורייתא חשיב בר זביחה, ושפיר הויה שחיטתו ראויה מן התורה.

(ב) גמ', פליגי בה רב אחא ורבינא. כתב הרמב"ן, דיש מפרשים, דלא נחלקו דוקא בדרבי יוחנן הסנדלר, אלא אליבא דכולי עלמא. דמאן דאמר דאורייתא סבר דפליגי תנאי בהאי דרשא, דלרבי מאיר דרשינן "כי קדש היא", דבעוד שהיא קודש ואסור לחללה, מעשיה קדושין ואסורין לבו ביום. ורבי יהודה סבר, דדוקא למחללה היא קודש לעולם, אבל אחרים מותרים מן התורה ואסורין מדרבנן. ורבי יוחנן הסנדלר סבר, דקודש היא לעולם בין לו ובין לאחרים. והוסיף, דהני יש מפרשים פירשו כן, כדי דלא נוקי פלוגתייהו דרב אחא ורבינא דפליגי בדרבי יוחנן הסנדלר, דלית הלכתא כוותיה. אבל אליבא דאמת לא בעינן לה דאיכא למימר דאינהו מפרשי לדבריו, אף דלא סברי כוותיה.

(ג) גמ', מאי טעמייהו דרבנן דפטרי. הקשה המהרש"ל, דהכא מוכח דלא חשיבא שחיטה שאינה ראויה הואיל ומן התורה ראויה היא. ומאי דר' גיסא מצינו גבי המקדש באיסור הנאה דרבנן, דאמרין בפסחים (ז.), דאין קידושיו קידושין ופקע איסור אשת איש משום דלא הוי ממון. ובשלמא לשיתת הרא"ש (קידושין פ"ב סל"א), דדוקא במקדש בחמץ דרבנן ושעות דאורייתא, או חמץ דאורייתא ושעות דרבנן אינה מקודשת, כיון דשייך בו איסור דאורייתא. שפיר יש לחלק, דמעשה שבת אין לו עיקר מן התורה ומשום הכי הויה שחיטה ראויה. אבל להרמב"ם (פ"ה מאישות ה"א), דכתב בסתמא, דהמקדש באיסורי דרבנן אינה מקודשת, ומשמע דבכל איסור דרבנן, אפילו היכא דלית ביה צד דאורייתא, אינה מקודשת. ומאי שנא דהכא הויה שחיטה ראויה. והרש"ש ציין לדברי התוס' בבבא קמא (עב:) ד"ה דאי, דחילקו, דדוקא לענין מה דלא מיקרי החפץ או המעות ידידה, שייך באיסורי דרבנן, דהא אינו יכול ליהנות מהם. אבל שחיטה שאינה ראויה לא הויה אלא היכא דהאיסור הוא מן התורה. ובשיעורי הגר"ש רוזובסקי (כאן) תירץ, על פי מה שכתב האבני מילואים (סימן כח, נד), דטעמא דהרמב"ם שגם המקדש באיסורי דרבנן שאין להם עיקר מן התורה אינה מקודשת, משום דבעינן שתוכל האשה ליהנות מכסף הקידושין. אבל שחיטה שאינה ראויה מדרבנן, מכל מקום מן התורה ראויה היא.

(ד) גמ', כיון ששחט ביה פורתא איתסר ליה. כתב הריטב"א, דאפילו למאן דאמר דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מכל מקום אם עשה מעשה בבהמת חבירו אסורה וכדאיתא בחולין (מ.).

(ה) רש"י בד"ה ר' יהודה אומר, בסוה"ד, דקנסינן שוגג אטו מזיד. רש"י בחולין (טו.) ד"ה ר' יהודה הקשה, אי טעמא דר' יהודה משום דקניס שוגג אטו מזיד ולא מטעם דאסור ליהנות ממלאכת שבת, יש לקונסו לעולם דומיא דמזיד, ואמאי שרי למוצאי שבת. וכתב השיטה מקובצת,

הדרף היומי

הא דרבי נתן. וכן קשיא לפירוש השני דמיירי בכפות, דאי בהגבהה, הא נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת. ואי במשיכה, ודאי דלא קנה, כיון דכפות בר הגבהה הוא ואין קנינו במשיכה כיון דלא מסתרך, וכל שדרכו בהגבהה אינו נקנה במשיכה, דאף משום שבת אינו מתחייב שהרי אין דרך הוצאת הגדי במשיכה. ויתירץ, דמיירי כשהגביהו על מנת להוציאו, והוציאו ולא עמד, דהגבהה צורך הוצאה היא, ולפי זה שפיר יש לפרש שתי הלשונות שכתב רש"י.

(יד) רש"י ד"ה כל ימי שאלתה, כל ימי משך הזמן ששאלה אביהן מן הבעלים. הריטב"א פירש דברי רש"י, שאם קבע זמן משתמשין כל אותו הזמן, ואם לא קבע זמן משתמשין משך זמן הראוי לפי אותו תשמיש ששאלה, אבל לא אמרינן דסתם שאלה שלושים יום, דלא אמרו כן אלא במלואה, וכן כתב רש"י בשבת (קמח). ד"ה הלויני. אבל התוס' (שם) בד"ה שואל כתבו, דדעת רבינו תם דגם בשאלה אמרינן דסתם שאלה שלושים יום. והשיטה מקובצת כתב, דרש"י נקט דמיירי בשאלה לזמן, כיון דגם אי נימא דסתם שאלה שלושים יום, מכל מקום הני מילי לגבי האב, אבל לגבי יורשים לא אמרינן הכי, ולא ישתמשו אלא בזמן שפירש אביהם להדיא.

(טו) תוס' ד"ה ורבי מאיר, בתוה"ד, אבל השתא דסבר עדים זוממין קנסא וגמר ממוציא שם רע דלוקין ומשלמין. הקשה המהרש"א, דמהא משמע דאי לאו דילפינן עדים זוממין ממוציא שם רע, הוה אמינא דלוקין ואין משלמין אף דקנסא הוא. ואמאי, הא יש לומר, דכיון דחידוש הוא שחידשה התורה מסברא לוקין ומשלמין.

(טז) תוס' ד"ה מתה, אבל בגניבה ואבידה נראה לר"י שהן חייבין. אמנם הרמב"ן בבבא מציעא (צו:) כתב, דפטורין אפילו אם פשעו בה, משום דאמרינן אב אני יורש, שמירתו אין אני שומר, כיון דקיבל עליו לשמור בעצמו ולא שיעבד נכסיו לשמירה.

באונסיה, דלא נשתמשו בה, אבל אם רוצים להשתמש בה והחזיקוה בתורת שאלה, הוו כשואלין גמורין וחייבין באונסיה.

(יא) גמ', כסבורין של אביהם היא וטבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול. הקשה הרמב"ן, אמאי לא ישלמו דמי כולה, הא איתא בבבא קמא (קיא:): דגול ולא נתיאשו הבעלים, ובא אחר ואכלו ממנו רצה מזה גובה רצה מזה גובה. ויתירץ, דהתם נמי אם בא אחר ואכל ברשות כסבור שהוא שלו, משלם דמי בשר בזול, והכא נמי ברשות נחתי כיון דסבורים דשל אביהם היא.

(יב) רש"י ד"ה היה גדי גנוב לו, גנב גדי בחול ונתחייב הקרן. הקשו הריטב"א והרא"ה, אמאי נקט רבה גנב וטבח בשבת, הא אפילו אם טבח בחול פטור, כיון שהגניבה באה באיסור שבת, ואם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה. וכתב, דרש"י תירצה בדבריו [כן מבואר בדברי השיטה מקובצת ד"ה פירוש], דאם טבח בחול הרי הוא כאילו חזר וגנב בחול, ונמצא שנתחייב בקרן בחול, ולא בשבת, דהא כל כמה דלא טבחו קאי ברשות מריה. והרשב"א והשיטה ישנה כתבו, דלאו דוקא נקט טבח בשבת, והוא הדין בגנב בשבת וטבח בחול, כיון שאם אין גניבה אין טביחה ומכירה, ונקט בשבת משום רישא דמילתא. ובחידושי הגרע"א כתב כהריטב"א, וביאר, דלא מיפטר משום גונב אחר הגנב, כיון דבשעת גניבה הראשונה לא קם ברשותו לשום חיוב, דקים ליה בדרכה מיניה. וביאר בקובץ שיעורים (אות קכב), דכוונתו כמו שכתב הנהיבות המשפט (שנ"א), דכיון דאין לו עליו חיובי גניבה, גם אין לו קניני גניבה, ומשום הכי הגונב ממנו חייב, דקרינן ביה "וגונב מבית האיש".

(יג) רש"י ד"ה פטור, בסוה"ד, ולא סבירא לן כר' נתן דאמר חי נושא את עצמו אי נמי בכפות. הקשה הרשב"א, היכי דמי, אי הגביהו הא נתחייב במזמן קודם שיבא לידי איסור שבת, ואי במשיכה הא לא שייכא בה

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:30 - 10:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>